

MANUAL [ANTI]RUMORS

Material pedagògic
per a combatre rumors
i estereotips fonamentats
en la diversitat cultural

LLICÈNCIA

Creative Commons Reconeixement - NoComercial - SenseObraDerivada (by-nc-nd)

Aquest manual està protegit per una llicència Creative Commons
Reconeixement - NoComercial - SenseObraDerivada (by-nc-nd) i, per tant, aquesta obra
es pot copiar distribuir i comunicar públicament sota les condicions següents.

Reconeixement: s'ha de reconèixer i citar l'autor original.

No comercial: no es pot fer servir l'obra per a finalitats comercials.

Sense obres derivades: no es pot alterar, transformar o generar
una obra derivada de l'obra original.

MANUAL [ANTI]RUMORS

Material pedagògic
per a combatre rumors
i estereotips fonamentats
en la diversitat cultural

Material elaborat per:

Institut Diversitas – Àmbit d'Investigació i Difusió Maria Corral, desembre 2012
C/ Roger de Llúria 89, 2n, 1a. 08009 Barcelona
Tel. 932 722 950 | www.institutdiversitas.org | www.ambitmariacorral.org

Amb la col·laboració de:

Departament de Psicologia Social de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)
Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona (UB)

Amb el suport de:

Departament d'Immigració de l'Ajuntament de Barcelona

Coordinació general: Rodrigo Prieto

Edició: Caterine Galaz

Recerca i redacció: Nathalia Rosa

Col·laboracions: Jordi Algué, Elena Enseñat, Leonardo Márquez i Laura Molina

Traducció: Marina Villa

Correcció d'estil: Eulàlia Nuet

Disseny: Rubén Ávila | www.rubenavila.com

Imatges de l'interior del manual (per ordre d'aparició):

«341097_3115: Barcelona» a Flickr (p. 11);
«IMG_3099» de San Sharma a Flickr (p. 12), disponible a <http://goo.gl/tX2SQ>;
«IMG_3107» de San Sharma a Flickr (p. 12), disponible a <http://goo.gl/MA76u>;
«IMG_8779» de BBoomerinDenial a MorgueFile (p. 15), disponible a <http://mrg.bz/A5iu9T>;
«punk_lady2_sw» de Jkt a MorgueFile (p. 15), disponible a <http://mrg.bz/XCpg8c>;
«kumar_0036» de Kumarnm a MorgueFile (p. 15), disponible a <http://mrg.bz/abXIFf>;
«looking_at_sea» de Hotblack a MorgueFile (p. 16), disponible a <http://mrg.bz/e8oyrr>;
«IMG_3014-1» de Hotblack a MorgueFile (p. 17), disponible a <http://mrg.bz/Pua11F>;
«Fall Colors» de Saad Akhtar a Flickr (p. 24), disponible a <http://goo.gl/ezFvx>;
«Spaans in Valencia 3» a Flickr (p. 36), disponible a <http://goo.gl/ezFvx>;
«People8a» de Clarita a MorgueFile (p. 45), disponible a <http://mrg.bz/DxB9Ux>;
«Berber, Small Girl» de Mishimoto a Flickr (p. 50), disponible a <http://goo.gl/O2oFN>;
«Nana (Mint) Seller, Sale» de Omer Simkha a Flickr (p. 52), disponible a <http://goo.gl/aKtdm>;
«Busy Street» de Mihai Bojin a Flickr (p. 66), disponible a <http://goo.gl/rDcqA>;
«CIMG1460» de Daisukerman a MorgueFile (p. 73), disponible a <http://mrg.bz/f3xv03>;
«A female doctor» de UK DID a Flickr (p. 79), disponible a <http://goo.gl/c6y3h>;
«Headed for Barcelonetta» de Moriza a Flickr (p. 91), disponible a <http://goo.gl/MEz4a>;
i «Untitled» de Procsilas a Flickr (p. 102), disponible a <http://goo.gl/4RVYS>.

ÍNDEX

PRIMERA PART: INTRODUCCIÓ	7
Presentació	8
Rumors	10
Immigració	12
Cultura	14
Estereotips	16
SEGONA PART: ELS COL·LECTIUS	19
Presentació	20
Organització dels apartats	21
Xinesos	23
Les persones de nacionalitat xinesa a Catalunya	24
Per què hi ha tants rumors sobre el col·lectiu xinès?	25
Diuen que: «No es mor cap xinès a Espanya»	27
Diuen que: «Els xinesos exploten als seus treballadors»	28
Diuen que: «Els xinesos són mafiosos»	29
Diuen que: «Els xinesos no paguen impostos»	30
Diuen que: «Els xinesos ens envaeixen amb els seus comerços»	31
Sobre la República Xinesa	32
Per a saber-ne més...	33
Bibliografia	33
Pàgines web	34
Contactes	34
Equatorians	35
Les persones de nacionalitat equatoriana a Catalunya	36
Per què hi ha tants rumors sobre el col·lectiu equatorià?	37
Diuen que: «Les dones equatorianes són unes llevamarits»	39
Diuen que: «Els equatorians són mà d'obra no qualificada»	40
Diuen que: «Els joves equatorians són Latin Kings»	42
Sobre l'Equador	44
Per a saber-ne més...	46
Bibliografia	46
Pàgines web	48
Contactes	48
Marroquins	49
Les persones de nacionalitat marroquina a Catalunya	50
Per què hi ha tants rumors sobre el col·lectiu marroquí?	51
Diuen que: «Els homes marroquins obliguen les dones a utilitzar el vel»	54
Diuen que: «Els musulmans són terroristes»	56
Diuen que: «Els moros ens volen envair»	58
Diuen que: «Els moros són delinqüents»	59
Sobre el Marroc	60

Per a saber-ne més...	62
Bibliografia	62
Pàgines web	64
Contactes	64
Romanesos	65
Les persones de nacionalitat romanesa a Catalunya	66
Per què hi ha tants rumors sobre el col·lectiu romanès?	67
Diuen que: «Els romanesos roben»	69
Diuen que: «Els romanesos són gitanos»	70
Diuen que: «Els romanesos es queden amb les ajudes socials»	71
Sobre Romania	72
Per a saber-ne més...	74
Bibliografia	74
Pàgines web	75
Contactes	76
Pakistanesos	77
Les persones de nacionalitat pakistanesa a Catalunya	78
Per què hi ha tants rumors sobre el col·lectiu pakistanès?	78
Diuen que: «Els pakistanesos són màquines de fer diners»	81
Diuen que: «Els pakistanesos financen els terroristes»	82
Sobre Pakistan	83
Per a saber-ne més...	86
Bibliografia	86
Pàgines web	87
Contactes	88
Gitanos	89
Les persones gitanes a Catalunya	90
Per què hi ha tants rumors sobre el col·lectiu gitano?	91
Diuen que: «Els gitanos són delinqüents»	93
Diuen que: «Els gitanos són ganduls i no els agrada treballar»	94
Diuen que: «Els gitanos són traficants de droga»	95
Sobre el poble gitano	96
Per a saber-ne més...	97
Bibliografia	97
Altres recursos	97
Pàgines web	98
Contactes	98
Catalans	99
Els rumors sobre els catalans	100
Diuen que: «Els catalans són garrepes»	104
Diuen que: «Els catalans són tancats»	106
Diuen que: «Els catalans són individualistes»	107
Sobre Catañunya	109
Per a saber-ne més...	110
Bibliografia	110
Pàgines web	110
TERCERA PART: ENTITATS MEMBRES DE LA XARXA ANTIRUMORS	111
Llistat d'entitats	112

primera part

INTRO- DUCCIÓ

PRESENTACIÓ

Després d'un llarg recorregut tenim el plaer de presentar aquest manual per a combatre rumors i estereotips sobre les persones immigrades, amb el qual pretenem sumar-nos als nombrosos esforços fets en els darrers anys des de diferents sectors socials, per aturar i desmuntar les informacions esbiaixades que circulen en la nostra societat sobre els diferents col·lectius de persones estrangeres que han arribat al país en l'última dècada. D'aquesta manera, aquest material representa per a nosaltres una petita aportació en la construcció d'una societat més justa, solidària, cohesionada i que valori positivament la diversitat en totes les seves manifestacions, i particularment en aquella de caire cultural.

La inspiració principal d'aquest document es troba en els centenars d'homes i dones, de diferents edats, orígens, ocupacions, nivells formatius, etc., que en els darrers anys ens han manifestat les seves estereotipades creences i rumors sobre les persones estrangeres. Tanmateix, aquest origen està íntimament vinculat a un altre document de les mateixes característiques editat l'any 2011 per la Xarxa Antirumors de l'Ajuntament de Barcelona, així com a d'altres materials didàctics elaborats des de diferents sectors en els darrers anys.

Amb aquestes referències prèvies, aquest manual ha estat concebut com a material de suport per a aquelles persones que des dels seus diversos rols personals o professionals duen a terme tasques de promoció de la diversitat cultural amb diferents sectors de la ciutadania. A aquestes persones, aquest manual pretén oferir-los algunes definicions, informacions i referències que els ajudin a desmuntar els estereotips i rumors sobre les persones immigrades en general, i sobre els set col·lectius prioritzats en aquest document, en particular.

Igual que els seus antecessors i atesa l'enorme mutabilitat del tema en el qual centra l'atenció — els rumors—, aquest manual és una eina oberta i en procés, ja que som conscients que les informacions que ofereix tenen un risc molt alt de perdre la vigència amb el pas de temps.

SOBRE L'ELABORACIÓ

Aquest manual ha estat elaborat amb la col·laboració del Màster d'Intervenció Social del Departament de Psicologia Social de la Universitat Autònoma de Barcelona i de la Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona, a través de diferents alumnes en pràctica que han realitzat tasques de recerca i redacció.

La informació presentada en el manual s'ha extret de diferents fonts. Quant als rumors sobre els diferents col·lectius, la recerca es va fer investigant les pàgines web de diferents mitjans de comunicació massius, com ara diaris, revistes, així com emissores de ràdio i televisió. Per la seva banda, la informació utilitzada per a desmuntar els estereotips i rumors es va obtenir en gran mesura d'informes oficials o bé d'investigacions acadèmiques publicades en paper o en format digital.

Alhora, per a l'elaboració dels apartats dedicats al poble gitano i a les persones catalanes es van fer petites enquestes a estudiants universitaris, així com una sessió de treball oberta a la ciutadania per a debatre específicament sobre «com són els catalans»¹.

SOBRE EL CONTINGUT

El contingut del manual s'estructura en tres apartats que en conjunt pretenen oferir diferents eines de treball a les persones que el consultin.

En el primer capítol presentem de manera sintètica les definicions de quatre conceptes que considerem clau en la tasca antirumors: rumors, estereotips, immigració i cultura, a través de diferents fonts teòriques que pel seu enfocament ens sembla que poden ajudar a un tractament adequat del fenomen migratori, de la rumorologia, així com de la tasca de desmuntar els rumors que es planteja en el manual.

El segon capítol està dedicat a set col·lectius ètnics, cinc dels quals corresponen als grups d'origen estranger amb més presència a Catalunya els últims anys, segons dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat): xinesos, equatorians, magrebins, pakistanesos i romanesos. A més, el manual inclou dos col·lectius habitualment

¹ Realitzada el dimarts 17 de juliol del 2012 a l'Espai Avinyó Llengua i Cultura.

considerats com a «autòctons»: el poble gitano i el poble català (com a societat d'acollida).

De cadascun d'aquests col·lectius, el manual n'identifica els principals estereotips i rumors i ofereix diferents informacions per desmuntar-los, així com algunes referències útils per a aprofundir en el seu coneixement, sigui de manera documental o connectant amb entitats en les quals s'agrupen.

En el tercer apartat s'ofereix una relació d'entitats que formen part de la Xarxa Barcelona Antirumors, amb les seves dades de contacte, com a recurs recomanat per a facilitar la connexió entre diferents persones i entitats que actualment estan treballant en la línia d'aquest manual.

SOBRE ELS LÍMITS DEL MANUAL

Durant els gairebé dos anys durant els quals hem elaborat aquest manual ens hem endinsat des de diferents perspectives en aquest fenomen, el de la creació i transmissió d'estereotips i rumors sobre les persones immigrades. Concretament, hem dissenyat, impartit i participat en nombrosos espais formatius i de diàleg amb centenars de persones molt diverses, entre elles nombrosos tècnics i tècniques d'immigració i personal d'atenció a la ciutadania de diferents ajuntaments de Catalunya; també amb un gran nombre de mestres i educadors en un sentit ampli, així com amb desenes d'alumnes d'instituts d'educació secundària i ciutadania en general.

Gràcies a totes aquestes trobades hem pogut constatar l'enorme força amb què estan arrelats en la població els estereotips sobre els diferents col·lectius de persones immigrades, així com la complexitat del rumors que circulen sobre ells. D'aquesta manera, hem comprovat que desmuntar aquestes idees és una tasca molt complexa que exigeix una feina sostinguda i simultània des de diferents àmbits.

Una de les raons d'aquesta complexitat és que el camp dels estereotips, els prejudicis i els rumors és molt ampli i a vegades força confús, ja que la línia que els separa sovint és molt difusa, fins i tot en l'aspecte teòric. Per revertir aquesta manca de claredat, en aquest manual oferim algunes definicions senzilles i planeres sobre aquests conceptes més com a orientació per a les persones que volen endinsar-se en el treball antirumors que amb la pretensió d'exhaustivitat acadèmica.

La mateixa dinàmica de funcionament dels rumors afegeix a aquest manual un repte no pas menor: haver de desmuntar dites i comentaris vius; és a dir, que canvien permanentment, la qual cosa dificulta la tasca de desmuntar-los.

Però, sens dubte, la nostra principal preocupació durant l'elaboració d'aquest manual ha estat la consciència que posar per escrit els rumors que circulen sobre les persones immigrades té el risc de contribuir a consolidar-los i difondre'ls. Des de la nostra perspectiva, si això arribés a passar només seria com a fruit d'una lectura superficial i no reflexionada dels continguts que hem inclòs en aquest document. Per aquesta raó, des del principi hem insistit –i ho tornem a fer– que aquest manual està adreçat a tècnics, professionals o educadors que estiguin d'alguna manera implicats en la tasca antirumors, perquè sàpiguen posar en context tot el que expliquem en aquestes pàgines.

Malgrat aquest risc, confiem que els professionals i educadors per als quals hem elaborat aquest material sabran fer-ne un bon ús i treure'n els millors resultats.

Abans de donar pas als continguts específics del manual, només ens resta dir que des de la nostra perspectiva, la lluita contra els rumors basats en la diversitat cultural és només un pas més en el camí vers una veritable convivència intercultural fonamentada en el respecte mutu, la igualtat d'oportunitats i la participació de tots i totes, independentment de la nostra procedència. Confiem que aquest material contribueixi a la consecució d'aquest objectiu.

Finalment, volem agrair a totes les persones que de moltes maneres ens han acompanyat i col·laborat per fer possible l'elaboració d'aquest manual, especialment a l'Ajuntament de Barcelona, que ens ha donat suport per acabar els dos últims apartats i per fer el disseny i l'edició d'aquest document. Agraïm també de manera molt especial als membres de la Xarxa Barcelona Antirumors, que amb el seu compromís i entusiasme ens han inspirat des del principi i fins ara per continuar treballant en aquesta línia.

Rodrigo Prieto Drouillas
Coordinador

01/ ru- mors

Probablement, tots nosaltres alguna vegada hem sentit un rumor: una informació que no sabem d'on ve, ni qui l'ha començada, ni si és veritat o no. És cert que els rumors són en la nostra vida quotidiana, corren per tots els llocs on convivim, sense distinció. Se senten al barri, a les escoles, al treball i als bars. Adquireixen diferents formes i moltes vegades no ens adonem del que estem transmetent.

Allport i Postman (1967)² defineixen el rumor com una proposició específica que passa de persona a persona, en general oralment, sense proves objectives que la confirmin. Segons aquests autors, generalment, es transmeten de boca en boca, tot i que no és estrany que un rumor també es generi en els mitjans de comunicació. Avui dia els rumors es transmeten ràpidament, a través d'Internet, quasi de la mateixa manera que ho fan els virus. La por i el desconeixement són alguns dels diversos factors que intervenen en l'origen d'un rumor.

Per a Allport i Postman (1967), les condicions bàsiques necessàries perquè un rumor s'engegui a la ment de la gent i, com s'acostuma a dir, corri, són dues. En primer lloc, el tema del rumor ha de tenir una certa importància, tant per a qui el transmet com per a qui l'escolta i, en segon lloc, els fets narrats han d'estar revestits d'una certa ambigüïtat. Aquesta ambigüïtat pot ser induïda per l'absència o l'escassetat de notícies sobre el tema, o per la desconfiança que originen, per la seva naturalesa contradictòria o per tensions emocionals que tornen l'individu incapaç d'acceptar els fets revelats en les notícies oficials o que el fan poc receptiu a elles.

Les dues condicions essencials d'importància i ambigüïtat semblen trobar-se relacionades amb la

transmissió del rumor d'una manera quantitativa. Així, els autors van proposar una fórmula per a mesurar la intensitat del rumor:

$$R = I \times A$$

Traduïda en paraules, la fórmula significa que la quantitat del rumor que circula variarà segons la importància de l'assumpte per als individus afectats, multiplicada per l'ambigüïtat de la prova o testimoni relacionat amb aquest assumpte. La relació entre importància i ambigüïtat no és additiva sinó multiplicadora, ja que amb importància o ambigüïtat igual a zero, no hi ha rumor.

A més de la importància, segons Guerin i Miyazaki (2003)³ hi ha altres factors que són importants per a la transmissió dels rumors: l'ansietat personal i la incertesa generalitzada. Segons els autors, s'ha demostrat que les persones pateixen d'ansietat en relació amb esdeveniments que són incerts, especialment aquells que resulten més rellevants, i amb l'objectiu de reduir l'ansietat i la incertesa aquestes persones transmeten els rumors. Tot i que l'explicació que proporciona el rumor és falsa en la majoria dels casos, aquesta informació permet reduir o produir catarsi sobre l'ansietat i la incertesa.

Muñoz i Vázquez (2004)⁴ plantegen dues funcions socials importants per als rumors: la tafaneria i les llegendes urbanes que circulen en la conversa social quotidiana. Per una banda, els rumors i altres històries poden servir simplement per a mantenir l'atenció dels interlocutors; i, per l'altra, l'acte d'explicar rumors pot ser un acte ritual, és a dir, explicar un rumor o una història pot servir per a augmentar la pertinença al grup, i aleshores és menys important si l'interlocutor presta atenció al rumor o no. El que això significa és que les diferents formes de les històries i els contes —rumors, tafaneries i llegendes urbanes— no són entitats que es defineixen en si mateixes independentment; més aviat són, simplement, formes distintes d'obtenir i mantenir l'atenció dels interlocutors. Per als autors, les converses dels rumors són modelades, ja que compartir la informació, independentment de si és falsa o fictícia, ajuda a mantenir les nostres relacions socials i a mantenir l'atenció de les persones cap a nosaltres.

³ GUERIN, B. i MIYAZAKI, Y. (2003). "Rumores, chisme y leyendas urbanas: una teoría de contingencia social". *Revista Latinoamericana de Psicología*, vo. 35, número 003 Fundación Universitaria Konrad Lorenz Bogotá, Colombia ps. 257-272.

⁴ MUÑOZ, J. i VÁZQUEZ, F. (2003). *Procesos colectivos y acción social*. En: VÁZQUEZ, E. (ed.). *Psicología del comportamiento colectivo* (ps. 15-74), Barcelona UOC.

² ALLPORT, G. W. i POSTMAN, L. J. (1967). *La psicología del rumor*. Buenos Aires: Psique, 1947.

D'acord amb Allport i Postman (1967) és important tenir en compte que, sovint, tots som inexperts i precisament, en relació amb al grau d'inexperiència, som susceptibles al rumor. No disposem de temps ni de paciència per a comparar el que sentim com a elements objectius de prova, encara que els elements qüestionadors del rumor existeixin i els tinguem a mà. Així, doncs, la manera més segura de defensar-nos contra el rumor és una desconfiança generalitzada en tota informació verbal.

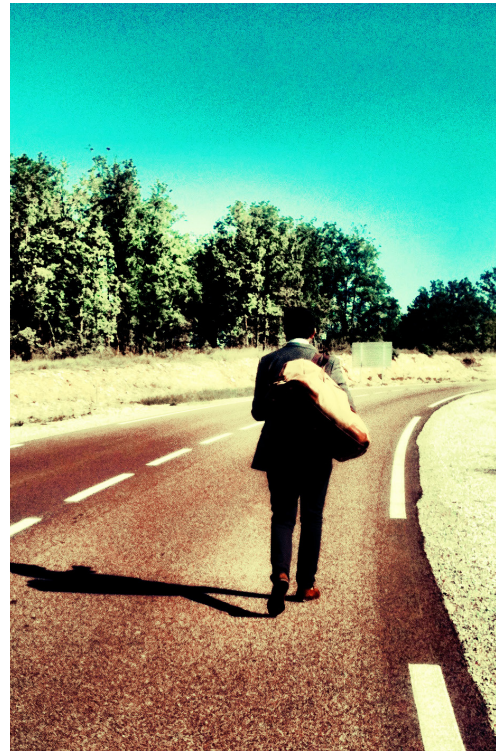
A mesura que el rumor corre, segons Allport i Postman (1967), acostuma a sintetitzar-se, a tornar-se més concís, més fàcil de comprendre i d'explicar. A través de successives versions, va perdent paraules i detalls. Quan es perden algunes dades dels rumors inicials, necessàriament, guanyen èmfasi i importància les dades restants. Les deformacions que es deriven d'aquest procés són tan grans que sempre hi ha un perill important de deixar-nos guiar pel rumor en les nostres creences i en la nostra conducta.

Segons Muñoz i Vázquez (2004), el control dels rumors pot orientar-se en dues direccions: donar

la màxima informació de la forma més precisa o combatre directament el rumor, difonent aquesta informació falsa per atacar-la i ridiculitzar-la. Els autors també mencionen una sèrie d'elements que s'han de tenir en compte per a poder controlar els rumors:

1. **Assegurar la confiança en els mitjans de comunicació formals.**
2. **Desenvolupar la màxima confiança en els líders.**
3. **Informar del màxim nombre de notícies amb tanta rapidesa com sigui possible.**
4. **Fer la informació tan accessible com es pugui.**
5. **Evitar la mandra, monotonia i la desorganització personal.**
6. **Dur a terme campanyes publicitàries contra els difusors de rumors.**

02/ immi- gració

La immigració és un dels fenòmens que més han transformat la societat espanyola en les dues darreres dècades. Segons dades de l'Institut Nacional de Estadística, actualitzades a 1 de juliol del 2012, el percentatge d'estrangers a Espanya es troba avui al voltant de l'11,5%, una proporció similar a la dels països d'Europa, tradicionalment receptors de fluxos migratoris. Segons Callejo i Fuentes (2011)⁵, des de la meitat dels anys vuitanta, Espanya va començar a transformar-se d'emissor de fluxos migratoris a país de residència per un creixent nombre d'estrangers. En els dos darrers lustres la proporció d'estrangers s'ha elevat fins a representar l'11,5% de la població empadronada (més de 5,3 milions de persones), amb la qual cosa s'ha convertit en el segon Estat membre de la Unió Europea (UE-27), després d'Alemanya, en nombre de residents estrangers.

⁵ CALLEJO, M., BRUQUETAS Y FUENTES, Francisco Javier MORENO (2011). *Immigración y Estado de bienestar en España*. Colección "Estudios Sociales", núm. 31, Obra Social La Caixa.

Per a Zapata (2004)⁶, el debat estructural de la immigració té com a eix vertebrador la gestió de l'espai públic i és el resultat d'un triple procés, el vincle del qual conforma el marc actual del debat: un procés global, històric i polític. Com a "procés global", l'autor suggereix que el debat se centra en la relació entre la immigració, els drets humans i la justícia distributiva global. El moviment migratori internacional és un tema de drets humans per dues raons bàsiques: d'una banda, el fet de sortir del país d'origen és una mesura que adopten les persones de forma forçada (és més habitual que les persones es quedin al seu país); de l'altra, quan les persones que comencen una migració surten del seu país disminueix la seva protecció dels drets humans.

El procés de migració internacional entès com a "procés històric" té, precisament, com a epicentre la relació entre la immigració i la ciutadania vinculada a la nacionalitat. Aquest punt adquireix

⁶ ZAPATA, R. (2004). *La década de la inmigración*, en AUBARELL, G. i ZAPATA, R. (eds.), *Immigración y procesos de cambio*, Icaria.

sentit també amb “l’efecte mirall” que produeix la immigració, en tant que ens obliga a formular reflexions de segon ordre sobre la democràcia.

Finalment, com a “procés polític”, la immigració ha de ser considerada com el principal factor de canvi estructural i el nou factor generador de desigualtats. El que estem presenciant, segons l’autor, amb les dificultats existents, és el procés per a poder assumir i gestionar aquests canvis. Des d’aquesta perspectiva, en tractar els processos de migració hem de prendre com a punt de partida que estem analitzant un tema que es troba en un context inestable de canvi i que exigeix innovació política i presa de decisions a llarg termini.

Amb la intenció de traçar un panorama històric, Claret (2004)⁷ afirma que el Mediterrani ha estat, històricament, un espai d’intens tràfic comercial, cultural i humà. D’acord amb l’autor, les regions de tots els espais regionals definits per unes terres que circumden un mar interior acostumen a experimentar un grau més alt i continuat d’intercanvi i mobilitat. Tot i que les imatges mediatitzades i esbiaixades que predominen avui dia són les d’uns immigrants que van de sud a nord a la recerca de feina, els habitants de ciutats costaneres han tendit sempre a desplaçar-se fins a altres ribes i, a voltes, a quedar-s’hi llarg temps fins a l’extrem de deixar profundes empremtes en la cultura, la llengua i la manera de ser d’aquests territoris.

Així, doncs, parlar de moviments humans i migracions al Mediterrani no suposa en si mateix cap novetat. No obstant això, cal abordar les característiques de les migracions que succeeixen actualment en aquesta àrea –de creixent complexitat, tant per les causes com per les modalitats d’integració– i els desafiaments que planteja la seva gestió –tant per als països d’origen com per als d’acolliment– com una manifestació de la mundialització que coneix l’economia internacional. En primer lloc, per la transcendència demogràfica del fenomen, que no té precedents, però també per l’impacte que està començant a tenir sobre aspectes essencials de la vida econòmica, política i cultural d’Europa i dels països del sud i de l’est del Mediterrani.

D’aquesta manera, afirma Castles (2004)⁸, és

⁷ CLARET, A. (2004). *El mediterráneo, laboratorio de la globalización*, en AUBARELL, G. i ZAPATA, R. (eds.) *Inmigración y procesos de cambio*, Icaria.

⁸ CASTLES, S. (2004). *Globalización e inmigración*, en AUBARELL G. i ZAPATA, R. (eds.), *Inmigración y procesos de cambio*, Icaria.

necessari estudiar les característiques específiques de la immigració en condicions de globalització. Aquest no és tan sols un fenomen econòmic: la globalització en forma de fluxos de capital, béns i serveis no pot tenir lloc sense fluxos paral·lels d’idees, productes culturals i persones. La immigració internacional, per a l’autor, es troba causada per una complexa barreja de factors. De forma general reflecteix les disparitats fonamentals entre els països rics del nord i els menys desenvolupats del sud i de l’est en qüestió de nivell de vida, oportunitats econòmiques i drets humans. És inevitable que les grans diferències en el desenvolupament humà condueixin a la mobilitat.

Mentre la globalització comporti la inclusió de certes àrees en la prosperitat econòmica global i l’exclusió d’altres, per a Castles (2004), la immigració seguirà creixent. La solució està, doncs, no tant a reforçar els controls fronterers, sinó en grans canvis de les estratègies polítiques i econòmiques globals. A llarg termini afirma la necessitat de canviar els acords d’inversió, comerç i propietat intel·lectual que mantenen el subdesenvolupament i la pobresa. En aquestes condicions la immigració no seria necessària i podria convertir-se en una qüestió d’elecció per a tots, més que en un privilegi per als rics i una necessitat perillosa i degradant per als pobres.

Baggio (2010)⁹, per la seva banda, posa èmfasi en la discriminació contra els estrangers que acostuma a anar associada als moviments migratoris. Segons l’autor, l’admissió en un país no és garantia d’inclusió en la societat receptora. Quan es creuen les fronteres geogràfiques, legalment, poden aparèixer altres “fronteres” per a mantenir els estrangers marginats en la comunitat local. Hi ha patrons de comportament, regles, escrites i no escrites, privilegis, prejudicis i actituds que no s’incorporen a la societat local com a principis orientadors conscients o inconscients en la relació amb l’estranger. Aquestes fronteres “internalitzades”, com defineix Baggio, poden bloquejar la relació entre la persona immigrada i la societat receptora. La “distància prudent” que regula la primera aproximació dels habitants locals amb els estrangers, la discriminació social basada en el supòsit d’algun tipus de diferència “ontològica” o la discriminació contra grups concrets d’immigrants són exemples de les fronteres “internalitzades” suggerides per l’autor.

⁹ BAGGIO, F. (2010). *Fronteras nacionales, internalizadas y externalizadas*, en ANGUIANO, M.E. i LÓPEZ SALA, A.M. (eds.), *Migraciones y fronteras*.

03/ cultura

Com hem vist, la immigració és un procés que es produeix en la societat i el fet de percebre “l’altre” com a diferent –com un competidor, com una amenaça– comporta la creació d’una sèrie de rumors que segurament aconseguiran arribar a la societat en general i no solament a un grup o un altre de persones. Conèixer més de cada cultura és, sens dubte, un pas molt important per a desfer una sèrie d’estereotips i prejudicis que tenim envers un determinat col·lectiu. És un pas important també per a evitar generalitzacions i d’aquesta manera aconseguir entendre una mica més el que hi ha darrere dels “altres”, el que no coneixem. Això ajuda a no entendre la cultura d’una forma homogènia i a no afirmar que una persona és culturalment diferent pel fet de ser d’un altre país o d’una altra nacionalitat. La cultura és present en tots els aspectes de la quotidianitat de tots: els pertanyents o no a un mateix grup, les persones d’una mateixa família, homes i dones, etc.

En aquest sentit, Grimson (2000)¹⁰ ens explica que durant una llarga etapa de la teoria antropològica es va tendir a acceptar que cada comunitat, grup o societat era portadora d’una cultura específica. Així, els estudis es dirigien a descobrir i comprendre una cultura particular o unes àrees culturals. Aquesta descripció es concentrava fonamentalment en els valors o costums compartits pels membres d’una societat. D’aquesta manera, l’èmfasi es posà en l’homogeneïtat i uniformitat dels grups.

Una sèrie d’articles i llibres, segons Grimson (2000), han apuntat les seves crítiques contra el concepte de “cultura” considerant que ha estat utilitzat per a delimitar diferències entre grups o pobles d’una manera hegemònica. És a dir, segons una sèrie d’autors, la cultura seria un lloc ideològic del colonialisme, classificant i tancant pobles

perifèrics en espais de subjecció i legitimant les desigualtats característiques de funcionament del capitalisme occidental. Els crítics del concepte de cultura qüestionen que durant molts anys hagi estat objectivada i ratificada, així com considerada essencial, primordial, homogènia i sistemàtica.

Per a Gregorio i Franze (1999)¹¹ és molt freqüent que quan parlem de diversitat i diferència cultural, evoquem immediatament la qüestió immigrant, les relacions entre “autòctons i estrangers”. Per als autors és interessant subratllar el fet que en la pràctica de la intervenció social, i en el sentit comú en general, hi ha una tendència recurrent a associar la diversitat cultural a la presència de població d’origen immigrant, d’uns “altres” sovint percebuts a partir d’atributs ètnics i d’estrangeria. Una percepció que en un principi es fonamenta en una divisió entre “nosaltres” i “els altres”, separats per la diferència. Es tracta d’una noció altament restrictiva de la diversitat, associada a uns col·lectius molt concrets als quals s’atribueix la diferència i es nega o es defuig per partida doble la pluralitat: d’una banda, la nega cap a “l’interior” del grup al qual assigna la diferència i, per l’altra, la identifica amb allò ètnic.

En efecte, si observem de prop el contingut i l’abast de la noció de cultura tal com figura en els contextos analitzats, ens trobem amb una versió que homogeneïtza la cultura cap a l’interior dels grups amb els quals s’ha distingit del “nosaltres”. Com si tothom, pel fet d’haver nascut al Marroc o al Senegal, fos igualment portador de valors, perspectives i experiències idèntiques (la “cultura marroquina”, la cultura senegalesa...) ignorant a cadascun dels subjectes portadors d’una de les tantes formes possibles de cultura.

D’acord amb Bauman (2001)¹², el problema actual, tant políticament com teòricament, té tres aspectes més. Els conflictes del triangle multicultural tracten sobre la nacionalitat com a cultura, de l’etnicitat com a cultura i de la religió com a cultura. Són, per a l’autor, tres versions de la cultura que comparteixen la mateixa dicotomia: si la cultura s’entén com alguna cosa que un posseeix o com un procés que un modela. Fins ara, la teoria més influent de les dues és l’essencialista, que tracta la qüestió de les cultures nacionals, les cultures ètniques i les cultures religioses com a objectes

¹⁰ GRIMSON, A. (2000). *Interculturalidad y Comunicación*. Buenos Aires: Grupo Editorial Norma.

¹¹ GREGORIO, C. i FRANZE, A. (1999). “Intervención social con población inmigrante: esos otros culturales”. *Intervención psicosocial*, 8 (2), 153-175.

¹² BAUMAN, G. (2001). *El enigma multicultural: un replanteamiento de las identidades nacionales, étnicas y religiosas*. Barcelona, Paidós.

finals. Es té la creença que les seves característiques s'han configurat a través de llargs processos històrics i en l'actualitat es pensa que influeixen i fins i tot donen forma als actes i a la manera de pensar de tots els anomenats membres. Sota aquest prisma, la cultura, sigui nacional, ètnica o religiosa, és quelcom que una persona posseeix i de la qual és membre. No és, per tant, una realitat que la persona crea i modela a través de la constant activitat renovadora. L'autor afirma que aquesta mirada, quan es tracta els estrangers, ajuda a estereotipar-los sense dificultat i a abocar les habituals opinions sobre com aquests altres haurien d'actuar.

Bauman (2001) encara va més enllà quan afirma que aquest prisma essencialista de la cultura potser no serveix per a qualsevol mena de futur multicultural o fins i tot per a poder fer una anàlisi; converteix els nens en fotocòpies culturals i els adults en víctimes culturals. L'error és el mateix en els dos casos: no es té en compte el fet que tots practiquem més d'una cultura. Tots participem en el manteniment, per no parlar de la difusió, d'una cultura nacional, d'una cultura ètnica i d'una cultura religiosa i probablement participem també en la cultura associada a una religió o a una ciutat, a una llengua comunitària particular i a una categoria social, com pot ser la dels estudiants o treballadors, feministes o motoristes, surfaires o punkies. La llista és interminable. En les societats urbanes d'Occident, i de fet en totes les altres parts del nostre món urbanitzat, les diferents divisions culturals no van en paral·lel les unes amb les altres. Al contrari, s'entrecreuen per a formar un model sotmès a canvis constants que haurien d'anomenar-se “divisions entrecreuades”.

D'aquesta manera, afirma Blanch (2004)¹³, la cultura substitueix la raça com a element discriminatori de les actituds xenòfobes: no s'assenyala l'existència de races superiors i inferiors (racisme modern), sinó l'existència d'universos culturals incompatibles (racisme postmodern). El racisme postmodern posa l'èmfasi en la dificultat d'iniciar un diàleg igualitari entre les cultures amb la finalitat d'establir normes comunes de convivència. Per a Blanch (2004), els “altres” no són tots els estrangers, sinó aquells que posseeixen uns trets ètnics i/o unes característiques socioculturals que es jerarquitzen com a “inferiors” –d'aquesta manera, el racisme es configura com una relació social de dominació– i s'assenyalen com a intrínsecament diferents

(incompatibles) a les nostres. A més, en la mesura que els trets morals es transmeten socialment en funció dels referents culturals del grup, el discurs omet referències a individus –les referències a atributs personals resulten irrelevantes– per a centrar-se en els col·lectius. D'aquesta forma, la “tesi de la incompatibilitat cultural” sustenta la base dels nous discursos del racisme.

Els estereotips assignats als diferents col·lectius varien significativament, afirma Blanch (2004), i el nivell de desenvolupament socioeconòmic constitueix un factor determinant. S'estableix una jerarquia en funció de la proximitat o llunyania (atribuïdes) a la cultura d'origen de l'immigrant respecte a les normes i els valors dominants de la societat d'acolliment, però, a la vegada, el nivell de desenvolupament econòmic de la societat d'origen de l'immigrant esdevé clau en la determinació de la distància cultural percebuda. Així, com menor sigui el grau de desenvolupament econòmic de la societat d'origen de l'immigrant i major la distància cultural percebuda, més grans seran les actituds de rebuig i les dificultats d'integració. En aquest procés intervenen categories com l'origen, l'aspecte, els objectius econòmics del grup o les propietats personals que modelen la percepció de la societat respecte als grups minoritaris.

¹³ BLANCH, M. (2004). «La inmigración como problema: un análisis de las prácticas discursivas de la población autóctona», *Papers*, 74, ps. 175-201.

04/ este- reotips

Els estereotips, en l'àmbit individual, són concebuts com un procés cognoscitiu que permet organitzar la informació; són, doncs, generalitzacions que es construeixen per a simplificar la categorització de múltiples informacions rebudes (Tajfel, 1972). Concepcions que es configuren des del desconeixement, però que, tot i així, tenen la gran capacitat de mantenir-se en el temps i reproduir-se a gran velocitat en tots els nivells de la societat. S'ha creat un imaginari col·lectiu que es basa en diversos prejudicis que han servit com a fonament per a l'origen i el manteniment de múltiples rumors i estereotips negatius (Wagman, 2003)¹⁴.

Per exemple, quan una persona és convidada a un sopar, segurament no es farà les mateixes idees sobre com anirà el menjar si li diuen que els amfitrions són de Turquia, o d'Itàlia, o del Brasil. Probablement tots nosaltres, sovint, ens hem trobat en situacions en les quals ens hem fet una sèrie d'expectatives i idees prèvies, anticipant-nos a la realitat, i hem atribuït, d'aquesta manera, característiques, fins i tot físiques, a persones que encara no coneixíem. Posteriorment, corroborem o corregim aquestes expectatives.

D'altra banda, en l'àmbit social, els estereotips són representacions o pensaments acceptats i compartits; són idees que es mantenen "inalterables" en el temps. "Que els marroquins són d'aquesta manera, els xinesos d'aquesta altra, els gitanos diferents i els catalans així". En aquest cas, els rumors es conceben com una simplificació que es fa sobre comunitats o grups de persones que comparteixen algunes característiques (Wagman, 2003). Són constituïts per idees, prejudicis, actituds,

creences i opinions preconcebudes, imposades pel medi social i cultural, que s'apliquen de manera general a totes les persones que pertanyen a una categoria, nacionalitat, ètnia, edat, procedència geogràfica o orientació sexual, entre altres.

Com a éssers socials que som creem identitat social (Tajfel, 1984), que ens permet autoconcebre l'entorn. Totes i tots, sense excepció, ens sentim part de grups que funcionen com a categories socials i aquest sentit de pertinença ens condueix a crear divisions socials entre "nosaltres" (els del grup del qual formem part) i "els altres" (exogrup amb els quals ens comparem), de manera que es defineix l'espai de l'individu en la societat. En altres paraules, "som el que som perquè ells no són el que nosaltres som" (Tajfel, 1984, p. 383).

Algunes condicions concebudes socialment condueixen al fet que el poder i el domini determinin l'estatus dels grups socials, per la qual cosa hi ha grups que tenen un estatus superior a

¹⁴ WAGMAN, D. (2003, noviembre). "Las dinámicas de la discriminación", ponència presentada a les II Jornadas Estatales Cruz Roja Española, Toledo, España. Recuperat el 7 de novembre del 2012, de <http://goo.gl/U1ljr>.

d'altres (Tajfel, 1984).¹⁵ Per exemple, a Catalunya la població està formada per persones autòctones i, a més, per persones immigrades, però no totes les persones immigrades són concebudes en un mateix grup social; diversos factors operen perquè un alemany o un anglès estiguin catalogats d'una manera diferent (amb un estatus superior) que un equatorià o un pakistanès. El conflicte d'interessos entre grups socials condueix a marcar i mantenir aquestes diferències jeràrquiques.

És important aclarir que els estereotips no són patrimoni de cap grup en particular, al contrari: els trobem en tots els grups socials; és a dir, les persones autòctones també poden ser "víctimes" d'aquests estereotips. Tot i que tenen a favor la concentració del poder econòmic i polític que es reflecteix, per exemple, en l'accés al camp laboral, entre altres beneficis, no s'escapen de ser concebuts per altres grups socials com un exogrup.

¹⁵ TAJFEL, H. (1984). *Grupos humanos y categorías sociales. Estudios de psicología social*. Barcelona: Herder.

Tot i això, els estereotips actuen eficaçment per a presentar les persones autòctones com a superiors i els mitjans de comunicació ajuden a perpetuar aquestes idees. Tenen la funció social d'assenyalar les diferències a favor de l'endogrup en dimensions més importants i concedir a l'exogrup avantatge en altres dimensions de menor importància, amb la finalitat de mantenir la superioritat del més valorat (Huici, 1987).¹⁶

Encara que els estereotips no sempre són negatius, es converteixen en idees farcides de prejudicis quan passem de concebre'ls com un referent a prendre'ls com a veritats absolutes. En categoritzar se simplifica el mitjà: és així com fàcilment s'arriba a l'homogeneïtzació de la població i la sobregeneralització respecte a un conjunt de persones pertanyents a un col·lectiu determinat. Exagerant-ne la veracitat, s'ignora per complet que som éssers subjectius, diferents els uns dels altres, amb les nostres particularitats, la nostra història familiar, la classe social, el nivell educatiu i, si és el cas, la trajectòria migratòria, el lloc d'origen, els projectes personals; en definitiva, la nostra forma de ser (López, 2008)¹⁷.

De la mateixa manera, cal diferenciar els estereotips dels prejudicis i de la discriminació. Els estereotips, com ja s'ha definit, són un conjunt de creences sobre les característiques d'un grup; és a dir, són un pensament. Un exemple d'estereotip podria ser pensar que tots els homes pakistanesos són masclistes. Els prejudicis, en canvi, són una avaluació o afecte negatiu vers un grup; això és un sentiment. Així, doncs, si l'estereotip és pensar que tots els homes pakistanesos són masclistes, el prejudici seria dir que "tots els pakistanesos són iguals"; és el sentiment que ens produeix un estereotip determinat. Per últim, la discriminació és una acció; una conducta negativa en el tracte amb persones segons la pertinença d'aquestes persones a un grup determinat. En l'exemple que hem presentat, la discriminació seria evitar, per exemple, tractar amb homes pakistanesos perquè estem convençuts que tots són igualment masclistes.

Però, més enllà de la reflexió sobre els estereotips, és interessant reflexionar, també, sobre com es poden canviar aquests pensaments. Hi ha diverses

¹⁶ HUICI CASAL, C. (1987). *Estructura y procesos de grupo* (2 vol.). Madrid: UNED.

¹⁷ LÓPEZ CATALÁN, Ó. (2012). Material didàctic: "Aproximación general a la población gitana rumana en España y Cataluña". Curso experto en intervención social con la comunidad gitana [article en línia]. Recuperat el 7 de novembre del 2012, de <http://goo.gl/Ra0AL>.

teories que tracten d'aquest tema. En concret, ens sembla interessant parlar de la hipòtesi del contacte intergrup al (Cook, 1978)¹⁸ i de la comparació multigrupal (Haslam i Turner, 1992)¹⁹.

La primera teoria ens diu que una situació intergrup al òptima fomenta les relacions d'intimitat entre diferents grups, permet el descobriment de similituds i, per tant, l'atracció interpersonal i els sentiments positius amb persones d'altres grups. En concret, els requisits necessaris perquè aquesta hipòtesi es compleixi són la semblança entre els participants dels diferents grups (que les persones que participen del contacte entre grups tinguin també algunes coses en comú), que els membres dels grups anul·lin l'estereotip de l'altre grup, que el contacte permeti que els grups es coneguin personalment i que hi hagi normes socials que afavoreixin l'equitat intergrup al.

En síntesi, segons Cook (1998), més contacte entre els grups afavoreix el coneixement mutu i, per tant, és més fàcil que es redueixin els prejudicis i els estereotips respecte a un grup concret. Tot i així, el mateix autor de la hipòtesi del contacte intergrup al (Cook, 1978) va qüestionar que el contacte entre els grups no és suficient i que, a més, hi ha altres factors que s'han de tenir en compte a l'hora d'intentar canviar els estereotips i les accions que se'n deriven.

La teoria de la comparació multigrupal ens permet fer més complexa, i tal vegada més efectiva, la hipòtesi del contacte intergrup al. Segons aquesta teoria, el fet que una persona es conceptualitzi dins d'un grup o d'un altre depèn, en gran part, del context en què està. Per exemple, si una persona es considera un activista del medi ambient moderat i es troba amb una altra amb idees més radicals dintre d'un grup d'activistes moderats, segurament considerarà la persona amb idees més radicals com a pertanyent a un altre grup. En canvi, si aquestes dues persones es troben en una manifestació en contra de l'acceptació de l'urani per part del govern, segurament s'acceptaran com a membres d'un mateix grup.

Des d'aquesta perspectiva, la comparació multigrupal pretén proposar situacions en les

quals les persones puguin trobar fets comuns i diferenciadors amb altres persones. És a dir, en contra de la proposta anterior en què sembla que hi hagi dos grups establerts amb anterioritat, en aquesta proposta les persones participants serien integrants de diferents grups socials i podrien treballar-se les similituds i les diferències entre els diferents grups.

En resum, doncs, els estereotips són pensaments compartits per un gran grup de persones i que acostumen a intentar establir divergències i semblances entre diversos grups socials. Aquests estereotips, però, són la base d'altres tipus de sentiments i accions que provoquen desigualtats socials i que promouen la discriminació vers alguns col·lectius. Per aquest motiu, des d'algunes perspectives d'intervenció s'intenta treballar amb ells i canviar-los perquè les persones tinguin un coneixement mutu més ric i positiu.

¹⁸ COOK, S. W. (1978). "Interpersonal and attitudinal outcomes in cooperating interracial groups". *Journal of Research and Development in Education*, 12, 97-113.

¹⁹ HASLAM, S. A. i TURNER, J. C. (1992). "Context-dependent variation in social stereotyping 2: The relationship between frame of reference, self-categorization and accentuation". *European Journal of Social Psychology*, 22, 251-277.

segona part

ELS COL·LECTIUS

PRESENTACIÓ

Segons estimacions del Departament de Benestar Social i Família de la Generalitat de Catalunya, la població de Catalunya al 1 de gener de 2012 era de 7.599.253 persones, de les quals 1.212.938 són de nacionalitat estrangera, per tant, la proporció és de 84% de persones nacionals i 16 % de persones estrangeres (veure gràfic 1).

Dins del grup d'habitants estrangers de Catalunya hi ha un ampli ventall de diferents orígens, sent els més nombrosos –segons les mateixes estimacions– els ciutadans de: Marroc, Romania, Equador, Bolívia, Xina, Itàlia, Pakistan, Colòmbia, França i Perú, en ordre descendent (veure gràfic 2).

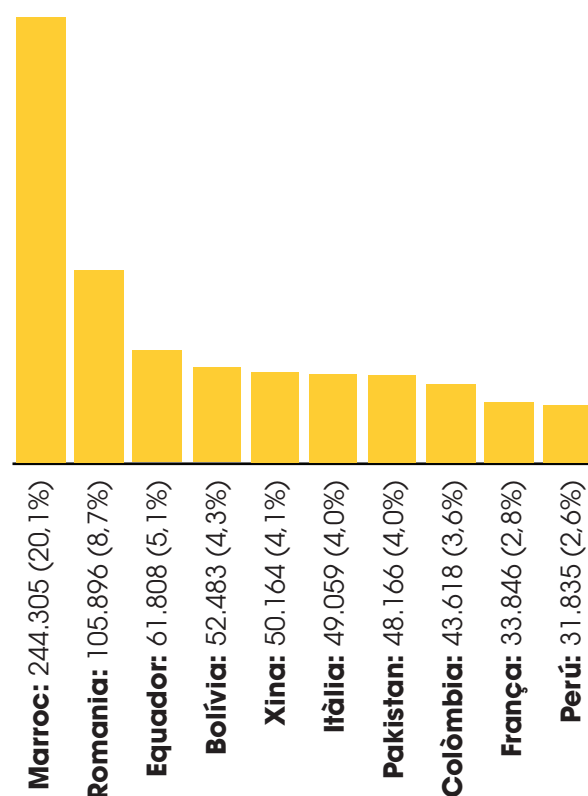
Alguns d'aquests col·lectius estan molt estereotipats, la qual cosa afavoreix el sorgiment i circulació de múltiples rumors –principalment negatius– sobre la seva forma de ser i de fer en la quotidianitat. Com es pot suposar, aquests comentaris reforcen els

estereotips, potencien l'emergència de prejudicis i, en definitiva, obstaculitzen la convivència ciutadana.

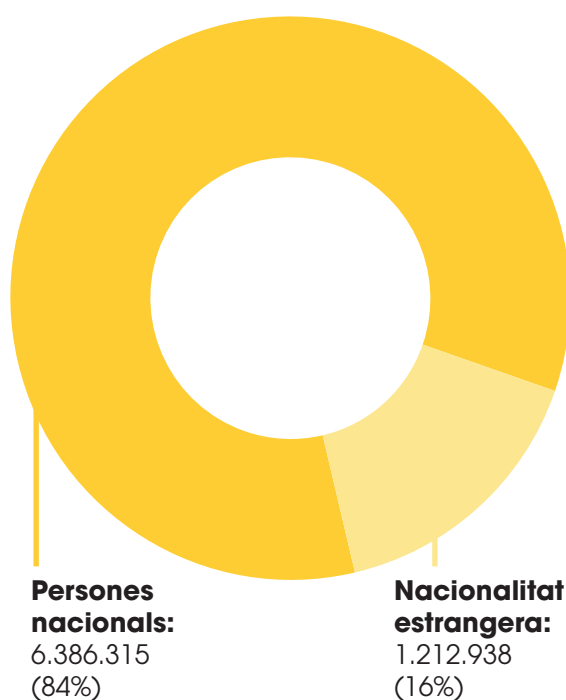
En aquest manual hem seleccionat els cinc col·lectius estrangers sobre els quals circulen més rumors i estereotips en l'actualitat, segons el que hem observat en diversos espais formatius i de diàleg amb diferents sectors de la societat catalana. A més, hem afegit el col·lectiu gitano que, tot i ser considerat «autòcton», en alguns sectors de la societat desperta moltes crítiques. I finalment hem inclòs el mateix poble català, amb la intenció de fer una lectura inversa i en certa manera autocrítica respecte de com és percebut per part de les persones estrangeres.

G2. LES 10 NACIONALITATS ESTRANGERES A CATALUNYA AMB MÉS PRESÈNCIA

PERCENTATGES CALCULATS SOBRE EL TOTAL DE PERSONES ESTRANGERES A CATALUNYA

G1. POBLACIÓ ESTRANGERA A CATALUNYA RELACIÓ AMB EL TOTAL DE PERSONES A CATALUNYA

ORGANITZACIÓ DELS APARTATS

En les pàgines següents trobareu set sub-apartats que corresponen als col·lectius que hem esmentat abans. Per tal de facilitar la seva comprensió i utilització, els hem organitzat seguint una sèrie de criteris i elements que es mantenen en cadascun d'ells i que expliquem a continuació:

Portada: cada sub-apartat dedicat a un col·lectiu comença amb una pàgina de color en la que es pot apreciar el mapa del país d'origen del grup en qüestió. El color utilitzat actua com a fil conductor durant tot el sub-apartat dedicat aquell grup.

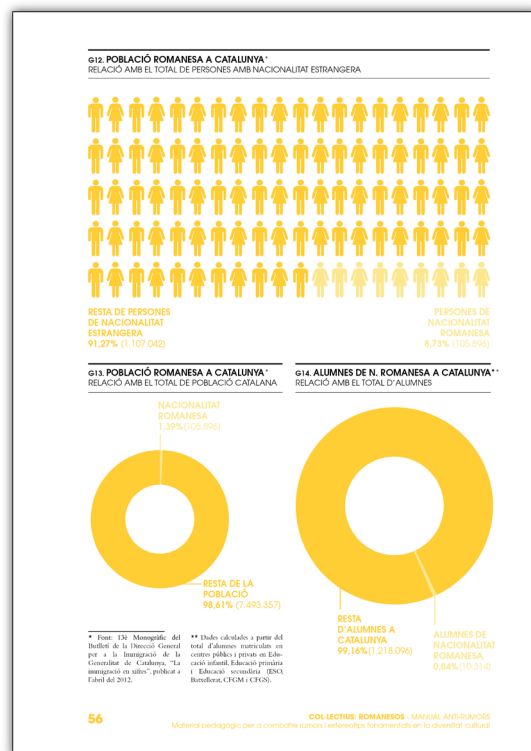
Les persones de nacionalitat [...] a Catalunya: aquest apartat fa una breu presentació de la situació actual del col·lectiu a Catalunya, així com de la seva història recent de migració. S'aporten diferents dades, com ara la distribució geogràfica del col·lectiu al territori català, els seus sectors d'activitat i la seva inserció en el sector educatiu, entre d'altres.

Per què hi ha tants rumors sobre el col·lectiu [...]?: aquesta part aporta diferents arguments de caràcter històric, sociològic o antropològic que serveixen com a resposta a la pregunta plantejada. S'ofereixen explicacions relacionades, per exemple, amb característiques culturals dels grups en

qüestió, formes de funcionament, processos socials que poden haver influït en la seva migració, entre d'altres.

Gràfics: en cadascun dels apartats trobareu alguns gràfics orientats a destacar i aclarir alguns aspectes importants de la realitat de cada col·lectiu a Catalunya, com ara, el seu pes poblacional i la seva presència a les escoles.

Diuen que: en aquesta part es presenten els principals rumors que circulen sobre el col·lectiu en qüestió, el nombre dels quals varia en funció de les informacions que es van trobar a través d'una recerca realitzada en diferents mitjans. De cadascun dels rumors s'explica breument en què consisteix i

Per saber-ne més: finalment, en cada apartat dedicat a un col·lectiu específic es presenta un llistat de referències de llibres, pàgines web o entitats relacionades amb el col·lectiu, per si es vol aprofundir en el coneixement del mateix i/o en la seva situació actual a Catalunya.

57

Amb totes aquestes informacions pretenem oferir elements suficients per fer una anàlisi crítica i reflexiva dels rumors que es presenten, afavorint d'aquesta manera la seva matisació i/o desmuntatge, així com –al mateix temps– transmetre els criteris i variables que s'han de tenir en compte davant dels rumors en general.

COLLECTIUS: ROMANESOS - MANUAL ANTIRUMORS

01 /
XINESOS

LES PERSONES DE **NACIONALITAT XINESA** A CATALUNYA²⁰

Amb un total de 50.164 persones empadronades en els municipis catalans, la població de nacionalitat xinesa ocupa el cinquè lloc en el rànquing de les diferents nacionalitats estrangeres presents a Catalunya. Aconsegueixen el 4,1% del total d'estrangers empadronats i el 0,63% del total de la població. Han arribat, sobretot, durant el darrer quinquenni i s'han instal·lat sobretot a Barcelona, Santa Coloma de Gramenet i Badalona, que concentren més de la meitat dels ciutadans xinesos empadronats.

Comparativament, la seva presència és més elevada a Catalunya que al conjunt de l'Estat espanyol, on ocupa la vuitena posició del rànquing de persones estrangeres amb certificat de registre o targeta de residència en vigor²¹. De fet, el 30,26% dels xinesos empadronats en el conjunt de l'Estat s'han instal·lat a Catalunya, seguits de la comunitat de Madrid (24,01%), Comunitat Valenciana (10,37%) o Andalusia (10,06%).

En quatre de cada deu municipis catalans hi ha persones empadronades de nacionalitat xinesa. La major part es concentra en els municipis del Barcelonès: Barcelona, Santa Coloma de Gramenet i Badalona aconsegueixen el 50,1% del total dels xinesos empadronats a Catalunya. La Garrotxa té una ràtio de dues persones xineses empadronades per cada cent habitants, el triple que el conjunt de Catalunya. D'altra banda, en comarques com l'Alta Ribagorça o el Pallars Sobirà no consten persones de nacionalitat xinesa empadronades.

El volum de treballadores i treballadors xinesos afiliats a la Seguretat Social a Catalunya va registrar un màxim al juliol de 2010, amb un total de 22.922 afiliats. Gran part del creixement registrat en els darrers anys es deu al fet que ha augmentat el volum d'autònoms, que actualment ja són el 30,6% del total dels afiliats xinesos. Actualment, el total de treballadors xinesos afiliats a la Seguretat Social és de 22.630 persones. Aquest caràcter

emprenedor compensa l'ascens d'atur registrat, que des de gener de 2007 s'ha gairebé quadruplicat entre els treballadors asiàtics.

En els centres educatius catalans els alumnes xinesos representen un 0,6% del total de matriculats i és el sisè col·lectiu de nacionalitat estrangera a les aules. Són més nombrosos en les etapes de primària i secundària obligatòria i molt més presents en els centres de titularitat pública que en els privats. Un de cada cinc joves xinesos entre setze i vint anys continua els estudis un cop superada l'etapa d'educació secundària obligatòria.

²⁰ Font: 13è Monogràfic del Butlletí de la Direcció General per a la Immigració de la Generalitat de Catalunya, "La immigració en xifres", publicat a l'abril del 2012.

²¹ Font: "Extranjeros residentes en España. A 30 de junio de 2012", publicat per l'Observatori Permanent de la Immigració i el Ministerio de Empleo y Seguridad Social.

PER QUÈ HI HA TANTS RUMORS SOBRE EL COL·LECTIU XINÈS?²²

L'emigració xinesa sol considerar-se la més desconeguda d'entre la resta de ciutadans estrangers que viuen actualment a Espanya i una de les menys integrades, amb la qual cosa, aquest col·lectiu és objecte de més rumors que qualsevol altre. És probable que la llunyania, les grans diferències culturals que separen Occident d'Orient i la mateixa dificultat de vinculació, siguin alguns dels factors que comportin la creació de rumors respecte dels ciutadans xinesos que han emigrat.

De fet es percep en aquest grup una escassa interrelació amb la població espanyola, en general solament contactes superficials en els comerços, i la seva pròpia comunitat és el principal referent de relació dels ciutadans xinesos. A més, desenvolupen activitats d'acord amb l'economia ètnica del seu país, és a dir, mantenen algunes regles i maneres de treballar des de Xina i solen col·locar els

altres xinesos immigrants que arriben al país, per exemple. Aquest factor també porta a crear una sèrie de prejudicis amb relació a la competència, en termes econòmics, fet que transforma els xinesos en una amenaça en la imaginació d'una part de les persones autòctones.

L'idioma també pot ser considerat un agent molt important en la integració de la població xinesa en qualsevol comunitat on immigrin. Això, en conjunt amb l'organització del treball, tancada en el propi col·lectiu, amb horaris laborals diferenciats, fa que els espais de treball i oci estiguin integrats per persones que parlen la llengua xinesa i els seus dialectes.

La característica aïllada de la comunitat xinesa també té els seus fonaments, ja que la migració és considerada per aquest col·lectiu com a projecte vital familiar. Això vol dir que la importància del grup familiar com a unitat bàsica de mobilitat cap al país de destí es manté. El desplegament econòmic xinès també juga un important paper en la construcció de rumors, principalment en moments de crisi econòmica, en els quals creix la competència pels recursos.

Aquests rumors, moltes vegades deformats, acostumen a propagar-se per mitjà dels periòdics, Internet o en programes de televisió i pel·lícules. En general, les informacions són parcials o incompletes i el receptor dels missatges accedeix a parts d'una història que manca de detalls específics i fonts fiables. Internet, per exemple, és un mitjà on se solen difondre els rumors amb gran facilitat i en una proporció enorme, sense saber-se mai el nucli que ha donat origen a aquest rumor.

El que és desconegut, en general, causa estranyesa. Per això, per a combatre qualsevol classe de rumor i prejudici, cal conèixer el tema. Per aquesta raó presentem a continuació algunes informacions i dades respecte de la població xinesa.

²² Fonts: Articles d'Amèlia Sáiz López, "La migración china en España: características generales", publicat a la Revista CIDOB d'Afers Internacionals, núm. 68, desembre-gener 2005 i de Gladys Nieto, "La inmigración china en España. Definiciones y actuaciones sobre integración social", publicat a la Revista CIDOB d'Afers Internacionals, núm. 63, ps. 167-189, setembre-octubre 2003.

G3. POBLACIÓ XINESA A CATALUNYA *

RELACIÓ AMB EL TOTAL DE PERSONES AMB NACIONALITAT ESTRANGERA

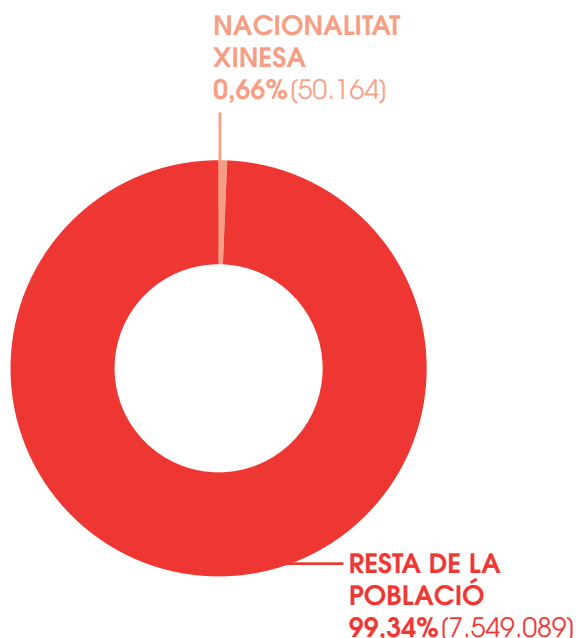

RESTA DE PERSONES
DE NACIONALITAT
ESTRANGERA
95,86% (1.162.774)

PERSONES DE
NACIONALITAT
XINESA
4,14% (50.164)

G4. POBLACIÓ XINESA A CATALUNYA *

RELACIÓ AMB EL TOTAL DE POBLACIÓ CATALANA

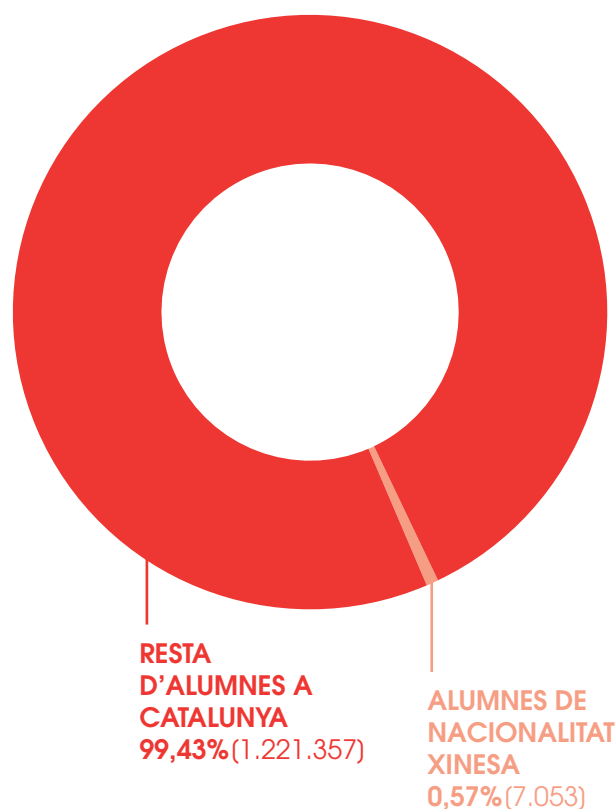

* Font: 13è Monogràfic del Butlletí de la Direcció General per a la Immigració de la Generalitat de Catalunya, "La immigració en xifres", publicat a l'abril del 2012.

** Dades calculades a partir del total d'alumnes matriculats en centres públics i privats en Educació infantil, Educació primària i Educació secundària (ESO, Batxellerat, CFGM i CFGS).

G5. ALUMNES DE N. XINESA A CATALUNYA **

RELACIÓ AMB EL TOTAL D'ALUMNES

01.01/ DIUEN QUE: «NO ES MOR CAP XINÈS A ESPANYA»

Aquest rumor relatiu a la mort inclou altres mites, com l'ocultació de cadàvers de ciutadans xinesos, la utilització il·legal de la seva identitat per part d'altres ciutadans xinesos que resideixen a Espanya de forma regular i, fins i tot, la sospita que els cossos dels morts són transformats en plats dels mateixos restaurants xinesos.

L'origen d'aquest rumor, com el de tants altres, és molt difícil de cercar. Però hi ha indicis que ens donen algunes pistes respecte a l'origen de tal informació i que sostenen aquests rumors.

El llibre Gomorra (2007), de Roberto Saviano, per exemple, s'inicia amb l'obertura d'un contenidor en el port de Nàpols (Itàlia), que conté desenes de cadàvers de xinesos congelats que havien pagat per a ser enterrats a la seva ciutat natal. En la descripció del llibre, que es basa en fets reals, l'autor utilitza com a recurs diversos rumors respecte de la mort de les persones d'origen xinès, tals com “els xinesos que no moren mai”, “els eterns que es passen els documents de l'un a l'altre” o “els cossos que les imaginacions més excitades suposaven cuinats als restaurants”. La pel·lícula Gomorra, basada en el llibre, il·lustra les informacions de la història amb imatges molt fortes del descobriment dels cadàvers.

Va haver-hi també un fet similar a Dover (Holanda) l'any 2000, en què van trobar 58 ciutadans xinesos que van morir asfixiats dins d'un camió frigorífic en apagar-se el sistema de refrigeració. Les víctimes viatjaven amagades en una operació il·legal d'immigració al Regne Unit. Tot i que la raó de les morts sigui diferent de la del rumor, la notícia i la seva gran repercussió en els mitjans de comunicació ajuden a mantenir, en la imaginació de les persones, les imatges d'una història parcial i reforcen el rumor dels cadàvers xinesos.

Gairebé el 50% de la població de nacionalitat xinesa que viu a Catalunya té com a màxim vint-i-nou anys. És, doncs, un col·lectiu jove en què un de cada sis membres és menor de setze anys.

El grup de més de seixanta anys representa només un 1,9% del total d'empadronats xinesos, mentre que el grup més nombrós (35,4%) el conformen les persones d'entre trenta i quaranta-quatre anys.

(Font: Butlletí de la Generalitat de Catalunya “Perfils sociodemogràfics dels col·lectius més nombrosos a Catalunya”, xifres provisionals a 1 de gener del 2012).

A la resta d'Espanya el fenomen és molt semblant. El 2012 la població xinesa amb certificat de registre o targeta de residència en vigor arriba a 171.603 persones, de les quals només 2.387 tenen seixanta-cinc anys o més, és a dir, un 1,39%.

(Font: “Extranjeros residentes en España. A 30 de junio de 2012”, publicat per l'Observatori Permanent de la Immigració i el Ministerio de Empleo y Seguridad Social.)

Les taxes de mortalitat dels residents procedents d'Àsia de l'est (170,1 per 100.000 persones l'any) van ser menors que en la població autòctona espanyola. Aquest nombre és un 41% inferior a la taxa de mortalitat en els residents nacionals a Espanya.

(Font: «Mortalidad y principales causas de muerte en la población inmigrante residente en España, 2001-2005». Observatorio Permanente de la Inmigración)

El diari ABC va publicar una nota titulada “Leyendas y vida real de la comunidad china” (3 de juliol de 2002), escrita per Pablo Muñoz i Cruz Morcillo, que desmenteix aquest rumor amb les següents dades:

- Els ciutadans xinesos d'edat avançada solen tornar al seu país, ja que és allà on desitgen morir.
- Quan una d'aquestes persones fa deu anys que està a Espanya, sol nacionalitzar-se, amb la qual cosa quan mor ja no figura com a oriental, sinó com a ciutadà espanyol.
- Finalment, si no té la nacionalitat no es troba inscrit en el Registre Civil i, per consegüent, la seva mort no hi consta. Per tant, les fonts més fiables qualifiquen l'assumpte d'una “simple bola que reapareix cada cert temps”.

(Font: “Leyendas y vida real de la comunidad china” 03/07/2002, Pablo Muñoz y Cruz Morcillo, ABC, disponible a <http://goo.gl/DYTvJ>)

01.02/ DIUEN QUE: «ELS XINESOS EXPLOTEN ALS SEUS TREBALLADORS»

S'acostuma a dir que les activitats dels treballadors xinesos són properes a l'esclavitud i, en general, es donen en comerços clandestins. Aquest és un dels rumors més difosos en la premsa i que guanya molta repercussió en la vida quotidiana de les persones. Moltes notícies dels diaris expliquen històries de descobriments de treballadors xinesos que treballen de manera il·legal; sovint grans empreses són relacionades amb el treball gairebé en esclavitud de ciutadans xinesos, etc.

Si bé és veritat que en alguns casos la història és verídica, aquesta és solament una part de la realitat d'un país tan gran com la Xina, que en els darrers anys ha registrat un important procés d'acceleració i creixement econòmic. Aquesta competència econòmica, per exemple, pot ser un factor important per a la creació de tants rumors respecte de l'economia xinesa.

A més, les pel·lícules donen origen a molts dels estereotips i rumors creats al llarg del temps. És el cas, per exemple, de la pel·lícula *Beautiful*, que recentment es projectava als cinemes de tot el món: el film presenta escenes de ciutadans xinesos vivint i treballant en condicions molt similars a les de l'esclavitud. Això fa que el rumor tingui una imatge i reforça una història que es té la intenció de mantenir.

Com a complement a l'origen del rumor, de tant en tant apareixen en la premsa informacions sobre el desmantellament de tallers tèxtils on treballaven i vivien ciutadans xinesos en condicions precàries o, fins i tot, il·legals. Per exemple, al febrer de 2011 hi ha una notícia d'aquest tipus, en la qual s'explica que quatre ciutadans xinesos van ser detinguts a Madrid acusats d'emprar mà d'obra il·legal en tallers de confecció.

Si es tracta de la incorporació administrativa i/o laboral d'aquesta població a l'Estat espanyol i al seu mercat laboral, el col·lectiu compta amb més de cent mil persones regularitzades, la gran majoria dedicada a petites i mitjanes empreses comercials, fet que podria considerar-se una integració plena i que té èxit.

(Font: http://www.iberchina.org/index.php?Itemid=38&id=264&option=com_content&task=view)

El 2009, els xinesos van ser un dels col·lectius estrangers més ben posicionats amb relació a ocupació i afiliació a la Seguretat Social. Fou un dels col·lectius que no van perdre ocupats, sinó que els van incrementar. A més a més, respecte a l'evolució anual en altes laborals a la Seguretat Social, els xinesos, juntament amb els búlgars i bolivians, van ser els únics que van augmentar el nombre d'afiliats.

(Font: Immigració i mercat de treball, Informe 2010, Observatori Permanent d'Immigració, òrgan col·legiat adscrit al Ministeri de Treball i Immigració, a través de la Secretaria d'Estat d'Immigració i Emigració. Disponible a: <http://goo.gl/FU5wS>)

La lògica que opera en el funcionament i en l'organització de la família-empresa permet que els seus membres puguin constar no solament com a mà d'obra, sinó també com a propietaris –“directores”, segons l'ocupació professional anteriorment assenyalada–, ja que redunda en la propietat comunitària (familiar) de l'empresa i en el prestigi familiar, puix que com més visibilitat hi ha de la propietat, més gran és l'èxit econòmic aconseguit.

(Font: Article d'Amelia Sáiz López (2005), “La migración china en España: características generales”, publicat a la Revista CIDOB d'Afers Internacionals, núm. 68, desembre-gener 2005).

Cal remarcar també que el control de la irregularitat o els abusos en l'àmbit del treball depèn en gran mesura dels controls realitzats pel Ministeri del Treball del país receptor d'immigrants.

01.03/ DIUEN QUE: «ELS XINESOS SÓN MAFIOSOS»

El col·lectiu d'immigrants xinesos, en general, s'associa amb activitats il·legals i se sol parlar de “màfia xinesa” per a referir-se a grups organitzats que estableixen pactes entre ells i es dediquen a activitats criminals, tals com la corrupció, prostitució, tràfic d'òrgans de persones, segrestos, tràfic il·legal de drogues, blanqueig de capitals, pirateria, etc. El desmantellament per part de l'Audiència Nacional d'Espanya d'una xarxa de blanqueig de capitals liderada per l'empresari xinès Gao Ping a l'octubre de 2012 a Madrid (diligència batejada com a «Operación Emperador» pels mitjans de comunicació) va revifar un cop més aquest rumor.

No obstant això, és possible trobar tots els tipus d'actuació econòmica, siguin legals o il·legals en diferents llocs. La il·legalitat no és una activitat pròpia d'un país o grup, sinó una pràctica que s'intenta combatre a tot el món. Però alguns trets d'un determinat grup, sumats amb rumors respecte del tema, serveixen per a concretar el prejudici.

La importància de la família en la societat xinesa, en la migració i en les activitats econòmiques que desenvolupen, justifica la creació de lligams estrets entre els membres de la família (extensa), encara que estiguin distribuïts per països, ciutats i continents diferents.

(Font: Article d'Amelia Sáiz López (2005), “La migración china en España: características generales”, publicat a la Revista CIDOB d'Afers Internacionals, núm. 68, desembre-gener 2005).

El projecte migratori de moltes famílies xineses, de guanyar i estalviar diners, es destina a arreglar la casa familiar, ajudar els seus parents i enviar l'aportació econòmica necessària per a les persones dependents que romanen al poble natal. No es pot entendre aquesta immigració sense la vinculació que tenen els distints agents situats en diferents punts del planeta, els quals contribueixen amb la seva feina i la seva cura a la continuïtat i a la bona fortuna de la família transnacional. Per aquesta raó estalvien diners, mantenen una xarxa d'ajuda entre les persones immigrades, juntament amb els xinesos que romanen al seu país, etc.

(Font: Gladys Nieto, professora de la Universitat Autònoma de Madrid i investigadora del Centro de Estudios de Asia Oriental, en entrevista per la pàgina web “IberChina” - <http://goo.gl/O9yUJ>)

Concretament en relació amb la «Operación Emperador» que comentàvem abans, cal precisar que en els primers dies de l'operació es van executar 80 detencions, entre elles la de l'esmentat empresari; no obstant això, al cap d'uns dies el mateix Gao Ping, a més d'una vintena de detinguts, van ser alliberats per manca de proves concloents en contra seva. Tanmateix les diligències posteriors del cas van treure a la llum una àmplia xarxa de contactes d'origen espanyol que participaven o es beneficiaven de les activitats d'aquesta trama, entre els quals figuraven personalitats locals de diferents sectors de la societat.

Aquest cas ens serveix –per una banda– per sostenir que les organitzacions delictives no són patrimoni exclusiu d'un grup ètnic; i per una altra, que cap nacionalitat (xinesa o qualsevol altra) implica necessàriament una “essència” delictiva, per la qual cosa aquest rumor constitueix un reduccionisme absurd de la realitat.

01.04/ DIUEN QUE: «ELS XINESOS NO PAGUEN IMPOSTOS»

De la mateixa manera que passa amb altres col·lectius, hi ha rumors respecte a l'exempció d'impostos per a la població xinesa. Aquest és un dels rumors que afecta gairebé tots els col·lectius d'immigrants a Catalunya i a Espanya. En especial, entre la comunitat xinesa, que es caracteritza per la forta activitat econòmica i en la qual cada any es pot percebre un increment del nombre de comerços, els propietaris dels quals són persones d'origen xinès. Però en totes les cerques respecte a aquest rumor, no ha estat possible trobar cap informació concreta respecte a un acord entre governs per a l'exempció d'impostos. Es pot trobar a Internet una sèrie d'informacions, però en cercar més a fons la font d'aquesta informació, no hi ha res que es pugui comprovar.

L'any 2010 el diari “El País” va publicar l'article “Contrabando chino en Ceuta”, signat per Juan Diego Quesada, amb data 29 d'agost de 2010. Una de les fonts utilitzades pel periodista, un comerciant espanyol, afirma que durant els primers cinc anys, els empresaris xinesos no paguen impostos i que, així, el seu marge de benefici, al contrari que el dels espanyols, és positiu. Aquesta informació va ser desmentida per un periodista del mateix periòdic, poc després, però fou suficient per a nodrir encara més aquest rumor respecte a la comunitat xinesa. (“Errores que alimentan prejuicios” de Milagros Pérez Oliva, disponible a 12/09/2010, http://elpais.com/diario/2010/09/12/opinion/1284242405_850215.html).

No hi ha cap llei que determini que els xinesos no tenen l'obligació de pagar impostos per un temps determinat. Com a màxim hi ha un acord entre els governs d'Espanya i de la Xina de l'any 1990 que recull les bases per a evitar que les empreses d'ambdós països paguin impostos en els dos països pels mateixos conceptes. Tots els altres comerciants, persones físiques i d'altres, es troben subjectes al pagament d'impostos com tot ciutadà espanyol, d'acord amb les lleis vigents.

(Font: Boletín Oficial del Estado: dijous 25 de juny de 1992, núm. 152. <http://www.boe.es/boe/dias/1992/06/25/pdfs/A21493-21498.pdf>)

Cal precisar que aquest conveni no és exclusiu amb la República Popular Xinesa, sinó que és un tipus de conveni bilateral que també s'ha signat amb altres països com Estats Units (BOE 306 del 22 de Febrer de 1990), França (BOE 140 del 12 de Juny de 1997), Egipte (BOE 164 de l'11 de Juliol de 2006), Uruguai (BOE 87 del 12 d'Abril de 2011) i Alemanya (BOE 181 del 30 de Juliol de 2012), entre d'altres.

01.05/ DIUEN QUE: «ELS XINESOS ENS ENVAEIXEN AMB ELS SEUS COMERÇOS»

És comú sentir dir que els ciutadans xinesos que viuen a Catalunya exploten una via de negocis fins a esgotar-la, deixant un espai precari per als catalans. A més, diuen que amenacen la identitat dels barris i de la ciutat en general. En temps de crisi, els rumors respecte de les competències econòmiques, entre altres, acostumen a intensificar-se, no solament amb la població xinesa, sinó amb totes les persones immigrades. Hi ha moltes botigues que són de propietaris xinesos, però això no és negatiu.

Els comerciants xinesos fan de pont entre la Xina i Europa. S'interessen a conèixer bé les dues cultures, estudien tècniques de comerç per aplicar-les als seus negocis i oferir productes amb preus més barats. Amb això, fan projectes per a generar llocs de treball. Són innovadors i creatius.

La població xinesa a l'Estat espanyol ha constituït un nínxol econòmic ètnic desenvolupat en les obertures de l'economia nacional, que ha tractat d'evitar la competència directa amb el mercat laboral local.

El nínxol ètnic sorgeix quan les persones d'un mateix origen es concentren en un sector econòmic, on controlen la propietat de les empreses i/o d'una part important de la força del treball. El cas xinès, en general, compta amb una important i significativa taxa de treball autònom perquè tendeixen a ser propietaris d'empreses, sovint de caràcter familiar, dins l'àmbit de la indústria (tallers de confecció) i de serveis (hostaleria i comerç).

(Font: Article d'Amelia Sáiz López (2005), "La migración china en España: características generales", publicat a la Revista CIDOB d'Afers Internacionals núm. 68, desembre-gener 2005)

En el mercat del treball destaca la proporció de treballadors autònoms xinesos (un 38,5% del total dels afiliats), mentre que per al conjunt de la població el volum d'autònoms és del 17,2% i entre la població estrangera no arriba al 10%. De fet, gran part del creixement del nombre d'afiliats es deu a la incorporació de treballadors i treballadores al règim d'autònoms.

(Font: Butlletí de la Generalitat de Catalunya "Perfils sociodemogràfics dels col·lectius més nombrosos a Catalunya", xifres provisionals a 1 de gener del 2012)

SOBRE LA REPÚBLICA XINESA ²³

Nom complet: República Popular Xinesa
Continent: Àsia
Govern: República comunista
Festa nacional: 1 d'octubre.
Fundació de la República: (1949)
Cap d'Estat: Hu Jintao (president)
Cap de govern: Wen Jiabao (primer ministre)
Població: 1.339.724.853 (est. 2010)
Idioma oficial: xinès
Religions majoritàries: budisme, confucianisme i taoisme
Moneda: yuan renminbi
Superfície: 9.596.960 km²

La República Popular Xinesa, amb una superfície de 9.561.000 km², és el quart país més extens del món. Es troba situada a l'est d'Àsia i limita al nord amb la Federació Russa i Mongòlia; a l'oest amb Kazajstan, Kirguistan, Tayikistan, Afganistan i Pakistan; al sud amb Índia, Nepal, Bhutan, Myanmar (Birmània), Laos i Vietnam, i a l'est amb Corea del Nord i els mars Groc i de la Xina Oriental i Meridional.

Hi ha una àmplia diversitat de climes, des de continental extrem a subtropical passant per les zones desèrtiques. En general, es distingeixen dues zones climàtiques: el nord-est i sud, amb precipitacions abundants, especialment a les regions més humides, i l'oest i nord-oest, zones àrides o semiàrides.

Amb 1.334 milions d'habitants el 2009 (sense incloure-hi les Regions Administratives Especials de Hong-Kong i Macao), la Xina és el país més poblat, amb més del 20% de la població mundial. Tanmateix, donada la seva extensió, la densitat de població és relativament baixa (135 hab/km²), ja que quasi dos terços del país són zones desèrtiques i muntanyoses pràcticament deshabitades. El 94% de la població viu al 46% del territori. Les zones més densament poblades es troben a l'est del país i les menys poblades a l'oest.

La Xina és una república comunista amb un sistema unipartidista regit pel Partit Comunista (PCC). La ideologia fonamental del règim es troba integrada pel marxisme-leninisme i les aportacions de Mao i successives generacions de líders (Deng Xiaoping, Jiang Zemin i Hu Jintao), però es tracta essencialment d'un règim pragmàtic avui ocupat en dues tasques essencials: el manteniment d'una taxa de creixement del 8% (Baoba) i la preservació de l'estabilitat social.

La Xina està dividida institucionalment en 23 províncies (Anhui, Fujian, Gansu, Cantón, Guizhou, Hainan, Hebei, Heilongjiang, Henan, Hubei, Hunan, Jiangsu, Jiangxi, Jilin, Liaoning, Qinghai, Shaanxi, Shandong, Shanxi, Sichuan, Yunnan, Zhejiang, Taiwan), en cinc regions autònomes (Guangxi, Nei Mongol, Ningxia, Xinjiang Uygur, Tibet) i els quatre municipis autònoms de Pequín, Tianjin, Shanghai i Chongqing, dependents directament del govern. Cadascun d'aquests municipis compta amb una estructura de poder local similar a la del govern central. A més a més, els territoris de Hong Kong i Macao són considerats regions administratives especials.

La Xina és la tercera economia del món després dels EUA i el Japó. Des de l'inici del procés d'obertura el 1978, la taxa de creixement mitjà anual del seu PIB ha estat propera al 10%. Això ha suposat una transformació econòmica i dels patrons de consum del país, que la seva incorporació a l'organització Mundial de Comerç el 2001 no ha fet sinó accelerar.

La distribució de la renda a la Xina segueix essent desigual. La renda per càpita de Pequín o Shanghai triplica la mitjana del país. Del conjunt de les regions, només deu tenen una renda per sobre de la mitjana. Les províncies amb la renda més baixa són Guizhou, Yunnan i Gansu, les quals no arriben als 4.000 yuans.

La Xina representa un 37% del PIB d'Àsia (60% si s'exclou el Japó). El ritme de creixement de l'economia xinesa dels darrers anys (10% anual a la darrera dècada) supera la mitjana del creixement de la regió, si bé els darrers anys el conjunt de la regió Àsia-Pacífic també ha accelerat el seu ritme de creixement.

²³ Font: Material elaborat per l'Oficina Econòmica i Comercial d'Espanya a Pequín. Disponible a http://inicia.gencat.cat/inicia/images/cat/3_GuiaPaisChina_tcm124-44591.pdf

BIBLIOGRAFIA

ALBARRACÍN, D. *Inmigración, relación salarial y hostelería*. FECOHT-CCOO, ps. 56 i 57.

BELTRÁN ANTOLÍN, J. (2000) «La empresa familiar. Trabajo, redes sociales y familia en colectivo chino». OFRIM, *Suplementos*, núm. 6, ps. 129-153.

BELTRÁN ANTOLÍN, J. (2003) «Díaspóra y comunidades asiáticas en España». *Scripta Nova. Revista electrònica de geografia i ciències socials*, vol. 7, núm. 134

BELTRÁN ANTOLÍN, J i SÁIZ LÓPEZ, A. (2001) *Els xinesos a Catalunya. Família, educació i integració*. Barcelona: Ata Fulla.

BELTRÁN ANTOLÍN, J. i SÁIZ LÓPEZ, A. (2003) *Treballadors i empresaris xinesos a Catalunya*. Ponències IV Congrés Català de Sociologia. Associació Catalana de Sociologia, Reus, 2003.
<http://www.iecat.net/acs/IV%20Congres%20sociologia/Informacio%20grups%20de%20treball/Grup%20de%20treball%2013/beltransaiz.doc>

BELTRÁN ANTOLÍN, J. «El empresario como modo de vida. El caso de los inmigrantes chinos», en AAVV, *El empresario étnico en España*, Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.

BERMÚDEZ, M.M. (2004) *Relaciones Internacionales y migraciones asiáticas en España. Taller sobre Migraciones y relaciones internacionales entre España y Asia: los casos de Filipinas, China, Pakistán*. Fundación CIDOB, Barcelona 6 de septiembre.

COLECTIVO IOE. (2002) *Immigració, escola i mercat de treball. Una radiografia actualitzada*. Col·lecció «Estudis Socials», núm. 11, Fundació La Caixa. www.estudis.lacaixa.es

LÓPEZ DE LERA, D. (2004) «Situación de la población femenina extranjera», en OSO CASAS, L. (dir.), *El empresario étnico como una estrategia de*

movilidad social para las mujeres inmigrantes. Instituto de la Mujer, Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales, Madrid.

NIETO, G. (2003). «La inmigración china en España. Definiciones y actuaciones sobre integración social». *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*, núm. 63, ps. 167-189.

SÁIZ LÓPEZ, A. (2004) «Las mujeres empresarias chinas en Barcelona», en OSO CASAS, L.(dir.). *El empresario étnico como una estrategia de movilidad social para las mujeres inmigrantes*. Instituto de la Mujer, Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales, Madrid.

SÁIZ LÓPEZ, A. (en premsa) «Mujeres empresarias chinas en un contexto migratorio: adaptación y continuidad», en CHECA, F., ARJONA, Á. i CHECA, J. C. (eds.), *La inmigración femenina en España*. Barcelona, Icaria.

PÀGINES WEB

<http://iberchina.org/>

Portal de continguts variats sobre la Xina. Notícies generals, guies del país, informacions econòmiques, oferta de cursos, etc.

<http://spanish.china.org.cn/>

Centre d'informació d'Internet Xina, amb el suport del Grup de Publicació Internacional i Internet de Xina i assistit per una dotzena d'institucions de mitjans de comunicació del grup i organitzacions de tot el país, aquesta pàgina web ens permet conèixer l'actualitat de Xina, descobrir la seva civilització, la seva història, el seu art, les seves tradicions i la seva gent.

<http://www.embajadachina.es/esp/>

Pàgina web oficial de l'Ambaixada de la República Popular Xinesa a Espanya.

<http://www.chinatoday.com.cn/ctspanish/index.htm>

Portal de notícies sobre la Xina.

<http://www.chinaviva.com/>

Portal d'informacions sobre la cultura xinesa, història, religió, llibres, entre altres.

<http://www.casaasia.es/>

Casa Àsia és un espai creat per a enfortir el coneixement i el diàleg sobre Àsia a Espanya, a través de l'anàlisi i la discussió de temes cívics, polítics, socials, culturals, econòmics i ambientals, donant suport a activitats i projectes que contribueixin a un millor coneixement entre les societats asiàtiques i l'espanyola, així com a promoure el desenvolupament de les relacions entre elles.

<http://www.chinos.com.es/>

Pàgina web amb espai per a notícies, fòrums de debat i anuncis.

CONTACTES

Asociación de Empresarios y Trabajadores Chinos de Catalunya

Adreça: Carrer del Bruc, 39

Ciutat: Santa Coloma de Gramenet

Telèfon: 934 683 883

Associació Chino Catalana d'Intercanvi Cultural i Amistat

Adreça: Pg. de Sant Joan, 151, 2n 2a

Ciutat: Barcelona

Mu Dan,

Associació d'Amics de la Xina de Tarragona

Adreça: Carrer Pons d'Icart,

Hotel d'Entitats (Pàrquing La Pedrera, 6a planta)

Ciutat: Tarragona

Telèfon: 658375681

Pàgina web: <http://asocmudan.blogspot.com/>

02/

EQUATORIANS

LES PERSONES DE **NACIONALITAT EQUATORIANA** A CATALUNYA ²⁴

La població de nacionalitat equatoriana constitueix actualment el tercer col·lectiu més nombrós de la població estrangera a Catalunya, després dels marroquins i els romanesos, i amb un total de 61.808 empadronats als municipis catalans a 1 de gener del 2012, xifra que representa un 5,8% de població estrangera a Catalunya. No ha estat així al llarg dels darrers anys, ja que va representar la segona nacionalitat estrangera durant tot el període 2001-2008 fins a l'arribada del col·lectiu romanès. A diferència d'aquests dos primers grups, l'equatoriana és una migració lleugerament feminitzada, malgrat que aquesta tendència s'ha anat equilibrant els darrers anys.

La població equatoriana empadronada a Catalunya va experimentar un creixement important entre els anys 2000 i 2003, quan es va començar a exigir el visat Shengen per a la seva entrada al territori europeu, moment a partir del qual es va produir una desacceleració del creixement. A 1 de gener del 2005 es va aconseguir un màxim de 88.618 persones equatorianes empadronades. Les sortides cap a l'estranger també van créixer des del 2005, previsiblement en forma de retorns al país d'origen. El perfil de la població equatoriana que viu actualment a Catalunya és el d'una dona d'entre trenta i trenta-quatre anys de mitjana i amb una situació administrativa regular.

Les persones d'origen equatorià no es distribueixen de manera homogènia al territori, ja que es troben presents només a la meitat dels municipis catalans. No s'observen proporcions elevades de població equatoriana en l'àmbit municipal, malgrat que destaca l'Hospitalet de Llobregat, on la proporció de persones d'aquesta nacionalitat és del 4,8% sobre el total i, a més, constitueix el col·lectiu de nacionalitat estrangera més nombrós. En l'àmbit comarcal, el Barcelonès, el Vallès Occidental i el Baix Llobregat concentren, aproximadament, el 70% d'aquest total.

És el tercer col·lectiu estranger en nombre

d'afiliacions a la Seguretat Social, però no ha deixat de créixer des del juliol del 2008, previsiblement com a conseqüència de la crisi econòmica. Els règims més destacats són el General, on es troben afiliats la majoria d'equatorians i equatorianes i, en segon lloc, el règim de la Llar. Quant a l'atur, tant l'estimat com el registrat mostren una incidència clara de la crisi en el col·lectiu, amb una taxa d'atur que, el tercer trimestre del 2008 i el quart del 2009, fins i tot és major per als equatorians que per al conjunt dels estrangers.

A les aules dels centres educatius de Catalunya els alumnes equatorians suposen un 1,33% del total dels matriculats, i són el segon col·lectiu de nacionalitat estrangera. Són més nombrosos a les etapes de Primària i Secundària Obligatoria i molt més als centres de titularitat pública que als privats.

²⁴ Fonts: 13è Monogràfic del Butlletí de la Direcció General per a la Immigració de la Generalitat de Catalunya, "La immigració en xifres", publicat a l'abril del 2012 i "Extranjeros residentes en España. A 30 de junio de 2012", publicat per l'Observatori Permanent de la Immigració i el Ministerio de Empleo y Seguridad Social.

PER QUÈ HI HA TANTS RUMORS SOBRE EL COL·LECTIU EQUATORIÀ?²⁵

De forma accelerada, com ja és conegut, Espanya s'ha convertit en un país de forta immigració. El juny del 2012, segons dades de l'Institut Nacional d'Estadístiques (INE), un 11,55% de la seva població era estrangera i a Catalunya, específicament, un 14% de la població, en el mateix període, és d'estrangers. Si ens centrem en la immigració extracomunitària, el primer a destacar és l'augment important del nombre de llatinoamericans. El 2008, la meitat dels residents extracomunitaris a Espanya eren llatinoamericans, i destacaven pel seu nombre els equatorians i els colombians. Així, gran part de l'augment en els darrers anys ha estat protagonitzat per la immigració llatinoamericana i, especialment, per persones d'origen equatorià, el col·lectiu llatinoamericà amb més nombre d'empadronats a Espanya i a Catalunya.

D'acord amb Claudia Pedone, en el seu article "Las representaciones sociales en torno a la inmigración ecuatoriana en España", a finals dels noranta, Equador sofreix una de les crisis més greus de la seva història que afecta el país des dels punts de vista sociopolític i econòmic. Això es tradueix, entre altres aspectes, en un nou moviment migratori internacional que assoliria una magnitud sense precedents amb un destí específic: l'Estat espanyol. A principis del 1998 el nombre de ciutadans equatorians que residia a l'Estat espanyol no era significatiu, mentre que el 2011 van arribar a ser més de 135.000 persones (Ministeri de l'Interior d'Espanya, 2001).

Fins al 1995 els immigrants equatorians havien mantingut un ritme mitjà de creixement anual al voltant de les cent cinquanta persones. El 1999, el nombre d'empadronats era de 7.155 i el 2000 va haver-hi un creixement molt fort fins a arribar a 20.481, el total de la població equatoriana empadronada a l'Estat espanyol. Malgrat observar-se un descens de la població equatoriana a Espanya entre 2010 i 2011, el nombre actual és de 359.076 empadronats. Aquest increment d'immigrants

provinents de l'Equador aparegué de sobte davant els ulls dels espanyols. En el cas equatorià, la migració femenina fou generada per la demanda de servei domèstic a Espanya i la informació que circulava a l'Equador, d'acord amb la qual: "en España hay trabajo para mujeres". Així, els primers immigrants equatorians foren, majoritàriament dones.

En un altre text titulat "Tu siempre jalas a los tuyos. Cadenas y redes migratorias de las familias ecuatorianas hacia España", Pedone afirma que des de les societats de destí, es tendeix a observar els fluxos migratoris com a homogenis i indiferenciats; de vegades es fa referència a fluxos de "sud-americans" i l'especificació més important que pot observar-se és quan ho adrecen a una nacionalitat: "el col·lectiu equatorià". Tanmateix, aquests fluxos són heterogenis en la seva composició, procedència i en el tipus de vincles que generen.

La inserció social dels immigrants és un procés complex, multidimensional i en el qual intervenen diferents actors; per tant, suposa un temps, un canvi i una evolució entre els diferents moments: l'arribada, l'assentament i la residència permanent. Per al col·lectiu equatorià que es troba en les fases d'arribada i assentament, així com per a tots els nouvinguts, els factors que actuen com a principals obstacles i factors d'exclusió són la situació irregular, una inserció laboral precària, sovint en l'economia submergida, i l'accés a l'habitatge. En particular, la conjunció entre economia submergida i situació irregular es mostra com un factor essencial, el més negatiu de l'actual procés d'inserció.

D'acord amb l'article "La inmigración ecuatoriana en España y su proceso de inserción. Algunas reflexiones", de Francisco Torres Pérez, els estrangers comunitaris nacionals de la Unió Europea, no requereixen permisos i tenen drets similars als espanyols. La resta d'estrangers del Primer Món, els nacionals dels Estats Units, Japó, Canadà, no tenen aquests estatus jurídic. Tanmateix, la seva situació econòmica i nacionalitat fan que no pateixin els inconvenients més importants de la normativa d'estrangeria. Els recursos més grans i l'estatus socioeconòmic de l'estranger del Primer Món li faciliten una inserció "de qualitat", sense problemes d'habitatge. Gaudeix, per la seva procedència, d'un cert prestigi i simpatia social.

²⁵ Fonts: Articles de Claudia Pedone (2002), "Las representaciones sociales en torno a la inmigración ecuatoriana a España", ICONOS, 14,56-68; Claudia PEDONE (2003), "Tu siempre jalas a los tuyos. Cadenas y redes migratorias de las familias ecuatorianas hacia España", tesi doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona, Espanya; Francisco TORRES PÉREZ (2004), "La inmigración ecuatoriana en España y su proceso de inserción. Algunas reflexiones", ponència presentada a la II Conferencia Regional "Migración, desplazamiento forzado y refugio", Universidad Andina Simón Bolívar, Quito, septiembre 1, 2 y 3 de 2004.

G6. POBLACIÓ EQUATORIANA A CATALUNYA *

RELACIÓ AMB EL TOTAL DE PERSONES AMB NACIONALITAT ESTRANGERA

G7. POBLACIÓ EQUATORIANA A CATALUNYA *

RELACIÓ AMB EL TOTAL DE POBLACIÓ CATALANA

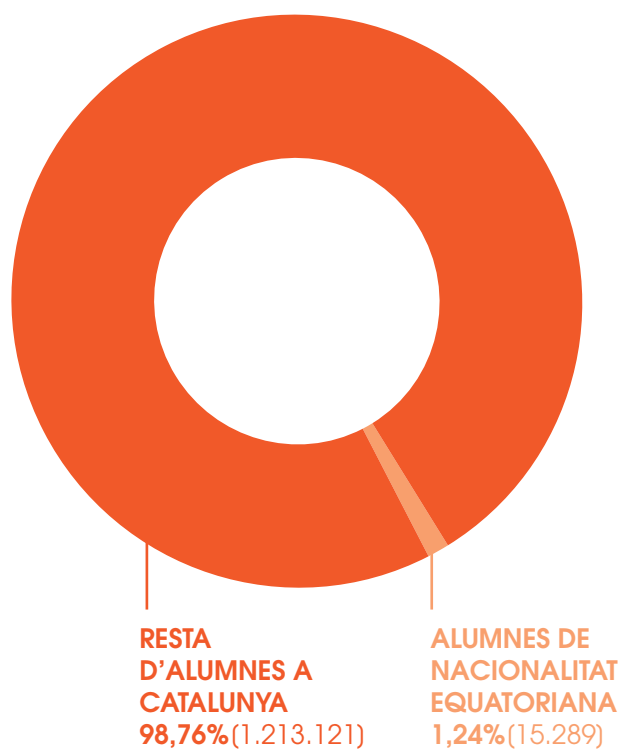

* Font: 13è Monogràfic del Butlletí de la Direcció General per a la Immigració de la Generalitat de Catalunya, "La immigració en xifres", publicat a l'abril del 2012.

** Dades calculades a partir del total d'alumnes matriculats en centres públics i privats en Educació infantil, Educació primària i Educació secundària (ESO, Batxellerat, CFGM i CFGS).

G8. ALUMNES DE N. EQUATORIANA A CATALUNYA **

RELACIÓ AMB EL TOTAL D'ALUMNES

02.01/ DIUEN QUE: «LES DONES EQUATORIANES SÓN UNES LLEVAMARITS»

En el cas equatorià, com ja hem esmentat anteriorment, la migració femenina fou generada per la demanda de servei domèstic a Espanya i el rumor que circula en aquell país sobre l'oferta de treball femení que hi ha a Espanya. Així, els primers immigrants equatorians eren, majoritàriament, dones. Això no obstant, aquesta realitat ha canviat dins d'un escenari més equilibrat. Aquest canvi indica que les dones equatorianes a Espanya i la colònia femenina que van constituir durant uns anys han tingut un paper central en el procés migratori dels altres membres de la família o del conjunt del grup familiar. En la pràctica, en molts casos, les dones equatorianes han constituït una “avançada” que explora, facilita i permet la migració del grup familiar, tot i que sovint aquest no era el projecte inicialment pensat.

Aquesta situació va provocar que, durant molt de temps, la figura més característica de “l'altre” equatorià fossin les dones i per això es van convertir en una de les principals fonts de rumors i prejudicis. La inserció d'aquestes dones en els treballs domèstics, va originar una sèrie d'estereotips negatius sobre elles, com una certa forma de subestimar-les. Frases com “la dona és la que té cura dels vells, la minyona, la dona de la neteja” són sovint utilitzades per a descriure aquest col·lectiu. A més, en general, les dones equatorianes són relacionades amb la prostitució, la il·legalitat, etc.

Un informe d'Intermon Oxfam, publicat a l'agost del 2010, sobre les dones andines que treballen a Espanya, denuncia les condicions d'un sector especialment castigat per la política migratòria. L'informe revela que ser dona, immigrant i “treballadora a la llar” és sinònim d'una triple discriminació a la qual s'enfronten la major part de les dones que decideixen venir a Espanya per trobar feina.

Durant la darrera dècada l'Estat espanyol ha viscut un procés de “feminització” del fet migratori. Les dades indiquen que la xifra d'immigració boliviana és en un 56% femenina, la colombiana aconseguia el 55% del total, l'equatoriana representava el 51% i la peruana el 52%. Les dones no solament són la majoria de les emigrants, sinó que són les que envien majors i més constants volums de diners a la seva família als països d'origen, la qual cosa implica que l'impacte de les remeses de les dones en l'economia dels països d'origen és més gran que el dels homes. L'estudi evidencia que les dones no solament realitzen el 60% de les transferències, sinó que, a més, destinen aproximadament el 40% del seu salari, mentre que els homes només envien xifres al voltant del 14% del seu sou.

Contràriament als fluxos de les dècades anteriors, els més recents són fonamentalment urbans i formats per dones que no provenen dels estrats socioeconòmics més pobres. De fet, es tracta de conglomerats en els quals el rang d'edats fluctua entre vint-i-tres i trenta-cinc anys, de les quals la major part disposa d'escolaritat mitjana completa, moltes d'elles són batxillers i en una proporció no gaire inferior tenen estudis superiors de caràcter tècnic o llicenciatures. Malgrat aquests nivells educatius relativament alts, el treball que realitzen en arribar a Espanya és quasi exclusivament no qualificat, centrat en activitats reproductives en l'àmbit domèstic familiar i en serveis d'atenció, cura i no tant en feines de neteja, en hostaleria, comerç, turisme i prostitució.

Ser dones les condiciona quasi exclusivament a les feines de casa i a les de tenir cura o encarregar-se d'algú; la manca de previsió de les polítiques d'immigració contribueix a fer que la majoria es trobin en situació irregular i això les condiciona a l'hora d'exigir drets i condicions dignes de treball i salari. Aquestes polítiques dels països europeus han fomentat la precarietat i la invisibilitat de milers de dones immigrants que han cobert una necessitat fonamental de milers de famílies d'Espanya i d'altres països de destí.

(Font: “Mujeres migrantes andinas. Contexto, políticas y gestión migratoria”, produït per l'ONG Intermon Oxfam, publicat l'agost del 2010, disponible a <http://goo.gl/DYTvJ>) ➤

◀ En els nous “Estados de desorden” que ha provocat la globalització del capital, es reproduïen els vells mites de les migracions femenines; dones vulnerables traficades per poderoses màfies internacionals que les enganyen i exploten. Un recurs que s’ha evidenciat molt eficient a l’hora d’encoratjar polítiques repressives i de control dels moviments migratoris. Es tracta d’una estratègia interessada que amaga prejudicis ètnics, de classe i, sens dubte, de gènere, davant la temuda autonomia de les dones, especialment la seva autonomia sexual. Sota aquesta estratègia se silencien les arrels econòmiques, legals, socials i polítiques d’una immigració legítima que es vol que siguin ignorades a qualsevol preu. Les veritables perdedores són les dones que queden a la mercè de pànics populars com “esclaves sexuals” i la manca de reconeixement de la seva capacitat d’agència i de la realitat dels seus projectes emancipadors.

(Fonts: “Mujeres inmigrantes, ¿mujeres vulnerables?”, María Luisa Maqueda Abreu, Trabajo presentado en X Congreso Internacional Interdisciplinar sobre las Mujeres, Mundos de Mujeres/Women’s Worlds, Universidad Complutense de Madrid, España, 2008)

Els experts han assenyalat reiteradament que la variable del gènere imprimeix característiques diferenciadores als fluxos migratoris. Tanmateix, aquesta realitat poques vegades es té en compte a l’hora de dissenyar polítiques migratòries, ni als països d’origen ni als països de destí, però fins i tot quan és així, les mesures implantades, lluny d’ajustar-se a les necessitats d’aquesta població, tendeixen a reforçar molts dels estereotips i prejudicis amb relació als rols de gènere, quan no incideixen directament en la vulnerabilitat de les dones que migren. S’ha de tenir en compte que un percentatge molt important de les dones immigrants treballa en sectors especialment vulnerables amb relació al respecte dels drets humans, per la seva privacitat o per l’absència d’una regulació legal de l’activitat. La pràctica totalitat dels estudis sobre migracions que han aplicat una perspectiva de gènere coincideixen a denunciar que les dones són les més afectades per la precarietat del treball, ocupen els llocs menys qualificats i amb els salaris més baixos, i en les ocupacions amb menys protecció social o amb jornades més llargues. Al mateix temps, són elles també les que menys coneixen els seus drets i les que menys els fan valer, la qual cosa les confereix una idoneïtat significativa en un model econòmic en què la recerca de la “flexibilitat” dels treballadors es concentra en dues “qualitats” específiques: la invisibilitat social i l’extrema disponibilitat a les condicions de treball imposades pels empresaris.

(Fonts: Mujeres, derechos y migraciones: crónica de una injusticia (más o menos) legal, Emma Martín Díaz, Trabajo presentado en X Congreso Internacional Interdisciplinar sobre las Mujeres, Mundos de Mujeres/Women’s Worlds, Universidad Complutense de Madrid, España, 2008)

02.02/ DIUEN QUE: «ELS EQUATORIANS SÓN MÀ D’OBRA NO QUALIFICADA»

En l’article “Tendencias en la representación de los inmigrantes latinoamericanos en la prensa nacional española. Colombianos, ecuatorianos y argentinos: ¿iguales o diferentes?” (publicat el 2004, Fórum Universal de las Culturas. Diálogo, comunicación y diversidad cultural), Jéssica Retis afirma que el problema de la inclusió/exclusió en el cas dels llatinoamericans és particularment interessant perquè no presenten grans diferències ni de raça, ni en termes de codis lingüístics i tampoc no es troben diferències religioses, per la qual cosa la conceptualització dels llatinoamericans com a estrangers és més elaborada. La segregació social es construïa a la dècada dels anys vuitanta del segle passat fent servir el neologisme “sudaca” per a assenyalar la condició d’estrangeria social d’origen sud-americà. Si les diferències lingüístiques i religioses no existeixen i les diferències racials no són tan extremes, llavors, els criteris per a definir aquests alteraments són uns altres. D’una banda, s’indueix al temor, mostrant els immigrants com un perill, com a invasors del nostre territori, com una amenaça. D’altra banda, es tendeix a mostrar la cara més dramàtica, com la seva “lamentable” situació, la seva pobresa i les seves dificultats, i això indueix a una reacció emotiva de compassió i pietat per part del receptor.

En el mateix estudi, Retis analitza un fet que va succeir el 4 de gener del 2001 i la seva repercussió en els mitjans de comunicació espanyols: un tren va atropellar una furgoneta en la qual viatjaven dotze persones equatorianes. Eren treballadors agrícoles que es dirigien a la seva jornada diària de recollida del bròquil. Els titulars de premsa deixen evidència de la preocupació per la nacionalitat dels accidentats: “Dotze equatorians moren atropellats per un tren a Lorca” (ABC), “Dotze equatorians moren en ser envestits per un tren a Múrcia” (El País), “Moren dotze equatorians en atropellar un tren la furgoneta en la qual viatjaven amuntegats” (El Mundo). Segons l’anàlisi, el titular és pràcticament el mateix en les portades dels tres periòdics, tret del cas de El Mundo, que remarca la idea que els accidentats viatjaven amuntegats, donant així la imatge de

les paupèrrimes condicions dels immigrants. Durant quatre dies els tres diaris donen compte del debat social originat. La coherència global de les argumentacions gira al voltant de quatre eixos temàtics: (1) les deplorables condicions en què viatjaven els treballadors immigrants; (2) el fet destacat que han estat equatorians, la qual cosa fa sortir a la palestra una nacionalitat nova en el marc de la immigració extracomunitària; (3) la condició d'irregularitat relacionada amb la marginalitat i la consegüent explotació laboral; i (4) la recerca literal i semàntica del responsable concret de l'accident: l'empresari que va contractar els jornalers es converteix en el boc expiatori de les culpes.

Un dels tòpics que pretenen justificar la inserció laboral dels immigrants en estrats inferiors de l'estructura ocupacional és la seva menor formació relativa. De tota manera, les dades de l'Enquesta de Població Activa (EPA), indiquen que el nivell de qualificació acadèmica de bona part de la immigració és superior a la del conjunt de la força de treball autòctona. Analitzant grans agregats regionals es constata que només els treballadors procedents de l'Àfrica tenen nivells inferiors als de la mà d'obra espanyola, que són superats pels contingents de la Unió Europea, de l'Europa no comunitària i de l'Amèrica Llatina. Per tant, segons certs enfocaments teòrics les col·locacions ocupades per aquests tres grups haurien de presentar un perfil igual o millor que els de la població autòctona.

(Fonts: "Ecuatorianos/as en España. Inserción(es) en un mercado de trabajo segmentado", Walter Actis, publicat a Gioconda Herrera, Mª Cristina Carrillo y Alicia Torres (comp) (2005): Migración Internacional ecuatoriana, transnacionalismo e identidades. FlacsoPlan Migración, Comunicación y Desarrollo, Quito. disponible a <http://www.colectivoioe.org/uploads/4ab951760dd41a-4f3905a8d73fa8ad6a0d554269.pdf>)

La immigració equatoriana, com bona part de l'extracomunitària, és recent. Inicia el seu procés d'inserció, marcada per una situació de precarietat social i amb recursos econòmics, professionals, culturals i de relacions molt rebaixats, tant pel canvi i la pèrdua que suposa la migració com per l'adaptació al nou context que representa la societat espanyola.

Altres fonts de precarietat no resideixen en els immigrants, sinó en la societat espanyola. Per una banda, es tendeix a fer més precària la seva situació en conformar-la socialment com a "immigrant extracomunitari", amb les conseqüències jurídiques, socials i simbòliques. D'altra banda, la societat espanyola presenta la doble cara de les societats postindustrials avançades. L'alt dinamisme econòmic i "la terra d'oportunitats" es mostra estretament vinculat a una estructura dual i desigual en la qual operen dinàmiques socials que generen precarietat i exclusió, tant per als immigrants com per als grups autòctons amb menys recursos. Des de la precarietat no és possible participar,

amb igualtat, en la conformació de la societat de recepció, que passa així a convertir-se en societat d'acolliment. Des de la precarietat econòmica, social, cultural i simbòlica, no hi ha integració possible.

La persistència de la irregularitat sol explicar-se per l'augment dels fluxos. Tanmateix, acostumen a oblidar-se els factors estructurals que la generen, propis de la societat espanyola. En primer lloc, factors derivats de l'estructura econòmica. Quan un 23% de l'activitat econòmica que es realitza a Espanya és submergida, es genera un poderós efecte de "crida" sobre els immigrants que tenen com a primera prioritat treballar. Altres factors són els efectes "perversos" de la mateixa normativa que genera situacions d'irregularitat. En identificar residència legal i contracte de treball, es converteix en indocumentats els qui han entrat de forma legal, es guanyen la vida en l'economia submergida, però no van aconseguir una feina.

(Font: "La inmigración ecuatoriana en España y su proceso de inserción. Algunas reflexiones", Francisco Torres Pérez, ponencia presentada en la II Conferencia regional "Migración, desplazamiento forzado y refugio", Universidad Andina Simón Bolívar, Quito, septiembre 1, 2 y 3 de 2004, disponible a <http://www.uasb.edu.ec/padh/revista12/migracion/ponencias/francisco%20torres.htm>)

02.03/ DIUEN QUE: «ELS JOVES EQUATORIANS SÓN LATIN KINGS»

Les denominades “bandes llatines” sovint són utilitzades per a relacionar els joves d’origen llatinoamericà amb la delinqüència, violència, perill, etc. Segons un article de Carles Feixa, “Vida Real: reyes y reinas latinos en Cataluña (y más allá)” –Documentación Social, Madrid 2009–, el denominat “fantasma de les bandes” (basat en noms sonors com el de latin kings, ñetas, vatos locos, Mara Salvatrucha o Panteras Negras) va arribar a contaminar la imatge social de tots els nois i noies arribats a Barcelona des de principis del 2000. Segons l’autor, els mitjans de comunicació han tingut un paper molt important en la creació i generalització d’una imatge determinada dels grups de joves llatinoamericans que viuen a la capital catalana. És a dir, els mitjans han estat capaços de generar opinió pública al voltant dels col·lectius integrats per joves llatinoamericans: han contribuït a generalitzar la idea de “banda” en el sentit pejoratiu de la paraula.

Els mitjans han contribuït a crear en aquest cas un retrat general de la joventut llatinoamericana, els contorns de la qual, directament o indirectament, han estat relacionats amb fets de caràcter criminal. Si a això hi afegim que en els imaginis socials més consolidats i tradicionals, ja hi ha una percepció i un judici per mitjà dels qual s’estableix una relació entre els processos migratoris d’avui i d’ahir, amb la marginalitat, la pobresa i, per tant, amb la perillositat social (de la qual serien portadors quasi naturals els immigrants i especialment si són joves), el resultat que obtindrem és una absurda i nociva generalització que privarà de veure la complexitat dels fenòmens socials que aquests suposen.

Un dels grups de latin kings foren “legalitzats” a Barcelona a l’agost del 2006, en inscriure’s en el registre d’associacions culturals (Associació cultural dels Latin Kings i Queens de Catalunya). Igualment el setembre del 2007, la Generalitat de Catalunya va inscriure els ñetas en el mateix registre. Barcelona també ha estat la primera a demanar que ambdues associacions siguin reconegudes per les autoritats regionals amb l’objectiu d’afavorir la seva integració social.

Malgrat la legalització i el reconeixement del seu caràcter cultural, certs mitjans de comunicació segueixen referint-se a aquests grups de forma pejorativa. Com és el cas del reportatge del periòdic El Mundo, que va publicar el 14/05/2011 la matèria “Palizas, dinero y joyas para ser «latin king»” i deia: “Pese a ser una asociación legalizada, los Latin King siguen contando con medios poco ortodoxos para conseguir nuevos miembros. Así se desprende de una operación de la Policía Nacional en la que han sido detenidos cuatro jóvenes, que pertenecen a la Sagrada Tribu Atahualpa Ecuador de los Latin Kings en Barcelona”: (<http://www.elmundo.es/elmundo/2011/05/13/barcelona/1305293747.html>).

- Segons dades oficials de la policia de Barcelona, els joves que pertanyerien a “bandes llatines” oscil·len entre quatre-cents i mil (la majoria homes). Sense entrar en el fet que la seva organització també es trobaria conformada per membres que no són llatinoamericans, representarien únicament entre l'1% i el 2% de la població juvenil d'aquestes nacionalitats (entre el 2% i el 4%, si descartem els menors de quinze anys). Per aquest motiu seria pertinent preguntar-nos i reflexionar sobre problemàtiques emergents al voltant d'aquest tema: per què l'imaginari dominant construeix l'estereotip del jove llatinoamericà sobre l'escàs 2% que suposadament pertany a les bandes i fa invisible el 98% restant?

- Darrere del fantasma de les bandes, una presència ignorada: la de milers de nois i noies arribats a Barcelona des de finals dels anys noranta –gràcies, fonamentalment, a diversos processos de reagrupació familiar–, (des)terrats dels seus llocs i de les seves xarxes socials d'origen en un dels moments més crítics de la vida, la sempre difícil transició a la vida adulta, i enfrontats en el seu lloc de destí als adults (a)terrats –mares molt enfeinades, pares sovint absents, professors i assistents socials insegurs, veïns amb por– vers la liminaritat jurídica i institucional.

- Sobre la transformació d'un dels grups en organització cultural, segons els assessors jurídics que han intervingut en el tema, més que de “legalització” hauria de parlar-se de “constitució d'associació”, ja que els Latin Kings no eren abans il·legals, sinó, en tot cas, al·legals, com la major part dels grups juvenils. Però més important que aquest reconeixement jurídic és la dinàmica social que el procés ha provocat; unes identitats fins ara proscriutes passen a ser acceptades: l'estigma es converteix en emblema. Els nois i noies que fins ara havien d'amagar la seva pertinença als Latin Kings poden sortir de la clandestinitat, fet que no deixa de tenir una certa semblança amb processos anteriorment viscuts per grups polítics o religiosos prohibits. El simple procés ja ha tingut efectes positius: els actes de violència s'han reduït i s'han bolcat a la creativitat cultural, campionats esportius, representacions teatrals, elaboració d'un documental (La vida real), l'enregistrament d'un CD de hip-hop i reaggueton, presentat durant les festes de la Mercè del 2006, i per damunt de tot, el projecte de mediació intercultural a través de la música promogut pel Casal de Joves de Roquetes, a Nou Barris, territori de velles i noves migracions i de vells i nous moviments juvenils i amb el suport d'una discogràfica alternativa, en la qual van participar latin kings, ñetas i altres joves de Barcelona i que va tenir com a resultat l'elaboració d'un CD, un documental i un llibre, publicat amb el títol de Unidos por el Flow.

(Font: “¿Organización cultural o asociación ilícita? Reyes y reinas latinos entre Madrid y Barcelona”, Carles Feixa; Bàrbara Scandroglio; Jorge S. López Martínez y Francisco Ferrándiz; Papers: Revista de Sociologia, 2011, vol. 96, núm. 1, disponible a <http://ojs.uab.cat/index.php/papers/article/view/165/284>)

- Els relats biogràfics que hem recollit d'adolescents i joves llatinoamericans que han viscut l'experiència de la migració sembla que siguin tallades pel mateix patró: una forta enyorança del lloc d'origen simbolitzada en els paisatges de la memòria; una adolescència viscuda en famílies transnacionals, a càrrec d'àvies i familiars; un sentiment de desterrament per una decisió de venir que ells i elles no han pres; un acolliment emocionant i al mateix temps traumàtic en una nova ciutat i amb uns pares i mares pràcticament desconeguts; un enyorament persistent combinat amb un ferm desig d'assentament. Evocarem aquest procés a través de les veus dels mateixos joves, en cinc minuts clau de la seva història migratòria; allà (els records de la seva infantesa en el lloc d'origen), aquí des d'allà (la migració de les mares i els pares i les imatges que anaven rebent del lloc de destí), d'allà cap aquí (la decisió d'emigrar, el viatge i l'arribada), aquí (l'acolliment i l'assentament en el lloc de destí), allà des d'aquí (els contactes amb el lloc d'origen i els projectes de futur).

- La primera impressió en arribar és el contrast entre les expectatives i la realitat: els pares no viuen tan bé com esperaven, la vida no serà tan fàcil com pensaven, el paradís imaginat es converteix per moments en un petit infern. El primer xoc es dona amb el nou habitatge i l'entorn residencial. Passen d'una casa àmplia envoltada per la natura o espais semiurbanitzats a un pis o apartament en un medi urbanitzat. Han de compartir aquest espai amb uns pares recuperats, amb altres familiars i de vegades amb altres compatriotes, encara que aquestes situacions es troben més a prop dels pisos compartits que dels llits calents a preu fet. No sols no disposen d'habitació pròpia, sinó que han d'acostumar-se a unes normes de convivència diferents de les del seu país d'origen.

(Font: “Bandas latinas en Cataluña (y más allá)”, Carles Feixa 2009, Documentación Social, Madrid, 155: 227-260. Disponible a <http://goo.gl/StjhV>)

SOBRE L'EQUADOR ²⁶

Nom complet: República de l'Equador
Continent: Amèrica
Govern: República
Festa nacional: 10 d'agost.
Dia de la Independència (1809)
Cap d'Estat: Rafael Correa
(president)
Població: 14.483.499
(est. 2010)
Idioma oficial: espanyol
Religió majoritària: catòlica
Moneda: dòlar EUA
Superfície: 256.670 km²

Equador és el segon país sud-americà més petit, amb una extensió de 256.670 km² (aproximadament la meitat d'Espanya). Es troba situat al nord-oest d'Amèrica del Sud i comparteix frontera amb Colòmbia, al nord, i amb Perú al sud i a l'est. A l'oest limita amb l'oceà Pacífic. La serralada dels Andes és l'espina dorsal del país i permet distingir quatre regions ben diferenciades: la Costa, la Sierra, Oriente i la regió insular de Galápagos. Per la situació geogràfica del país, el clima és estable durant tot l'any, però no és uniforme en tot el territori, sinó que difereix en funció de la regió.

A la regió amazònica d'Oriente, la vegetació de la qual és la selva verge, el clima és càlid, humit i plujós durant quasi tot l'any. A la Sierra, on hi ha la capital de la República, Quito, predomina el clima primaveral, però amb una gran variació durant tot el dia. La temperatura pot arribar a 25 graus durant les hores de sol, mentre que a la nit pot baixar fins a 7 graus. Aquest clima es manté tot l'any, amb l'únic canvi de pluges abundants durant dos o tres mesos l'any. A la Costa, igual que a la regió insular de Galápagos, el clima és càlid i humit tot l'any.

El cens estimat de població a l'inici del 2010 era de 14.161.361 habitants. La població es concentra principalment a la Costa i a la Sierra, i les altres dues regions del país (Oriente i Galápagos) estan escassament poblades. L'ètnia majoritària a l'Equador són els mestissos (65%) i els indígenes (25%); com a ètnies minoritàries hi ha els blancs (7%) i els negres (3%), localitzats aquests darrers principalment a la província costanera d'Esmeraldas. La mitjana de creixement dels anys 2004-2008 és del 5,7%. El creixement en el 2009 fou, segons les dades del Banc Central, del 0,36%; tanmateix, la taxa de creixement estimada per a l'any 2010 és del 6,81%. S'estima que la població equatoriana serà d'uns quinze milions el 2015, encara que aquesta estimació podria no complir-se, si continua la tendència de l'emigració actual.

L'any 2009 la població urbana de l'Equador va representar les dues terceres parts de la població total: el 65,7% de la població viu a les ciutats, mentre que el 34,3% viu al camp. La taxa anual de creixement de la població urbana mitjana del període 2001-2009 és del 2,35% i la de la rural -0,12%. El percentatge de la població rural ha davallat progressivament a causa de les migracions internes a les ciutats i també per la migració externa, sobretot cap a Espanya, on es calcula que la població equatoriana és del voltant de 460.000 persones. Les principals ciutats són Quito, la capital del país amb una població estimada d'1.593.857 persones i Guayaquil, amb una població estimada de 2.259.976 habitants.

La població té una estructura piramidal de base àmplia, en què predomina la població infantil i jove. La distribució, segons estimacions del 2008, és la següent: fins a setze anys hi ha el 35,32% de la població (5.001.951 dels quals, el 50,61%, són homes i el 49,39% dones); entre setze i seixanta-quatre anys es troba el 57,99% de la població (8.212.511, dels quals el 49,03% són

²⁶ Font: Material elaborat per l'Oficina Econòmica i Comercial d'Espanya a Quito. Actualitzada a l'abril de 2010. Disponible a: <http://www.oficinascomerciales.es/icex/cma/contentTypes/common/records/viewDocument/0,,00.bin?doc=4459247>

homes i el 50,97% són dones); i de més de seixanta-cinc anys hi ha el 6,69% de la població (947.799, dels quals el 47,78% són homes i el 52,22% són dones).

La previsió del PIB per càpita per al 2009 en dòlars en curs fou de 3.669 i es produí una disminució del 7,37% respecte a l'any 2008, que fou de 3.961 dòlars. Per a l'any 2010 s'estima un valor de 3.918 dòlars.

La xifra d'atur oficial és del 7,93% el desembre del 2009, 0,53 punts per sobre de l'any anterior; tot i això la suma de la població "subempleada" i desocupada, se situa al voltant del 58,4%. El fenomen migratori ha contribuït a suavitzar les tensions socials que aquesta situació hauria pogut provocar.

Segons estimacions, el 2009 la Població Econòmicament Activa (PEA) voltava els 6,36 milions de persones, xifra que representa un 45% de la població estimada total. El sector que concentra més mà d'obra són els serveis, que comprenen un 52,9%, seguits per l'agricultura, la caça i la pesca, amb el 28,4%, i finalment la indústria, amb el 18,6%.

PER A SABER-NE MÉS...

BIBLIOGRAFIA

ACOSTA, A. (2002), "Ecuador: deuda externa y migración, una relación incestuosa". *Documentación social. Revista de Estudios Sociales y de Sociología Aplicada*, 126, ps. 283-301.

ACOSTA, A., LÓPEZ, S., VILLAMAR, D. (2004), *Ecuador: Oportunidades y amenazas económicas de la emigración*, en F. HIDALGO (ed.), *Migraciones. Un juego con cartas marcadas*, Quito, Abya-Yala, ps. 259-301.

CÁRITAS ESPAÑOLA (2002), "Las remesas de los emigrantes y sus efectos en la economía ecuatoriana", *Cartillas sobre Migración. Plan Migración, Comunicación y Desarrollo*, 1, ps. 1-16.

CÁRITAS ESPAÑOLA (2003), "Verdades y medias verdades de la migración", *Cartillas sobre Migración. Plan Migración, Comunicación y Desarrollo*, 4, ps. 1-16.

CARRILLO, Cristina (2005). "El espejo distante. Construcciones de la migración en los jóvenes hijos e hijas de emigrantes ecuatorianos", ponencia presentada en la *conferencia Migración, transnacionalismo e identidades: la experiencia ecuatoriana*, FLACSO-Ecuador.

CARRASCO, S., MOLINS, C. (2004), *Algunos datos inmigración y escolarización en Cataluña*. CARRASCO, S. (coord.), *Inmigración, contexto familiar y educación. Proceso y experiencias de la población marroquí, ecuatoriana, china y senegambiana* (37-56) Barcelona: ICE-UAB/Síntesis.

CARRASQUILLA CORAL, M. C.; ECHEVERRI BURITICÁ, M. M. (2003), "Los procesos de integración social de los jóvenes ecuatorianos y colombianos en España: un juego identitario en los proyectos migratorios". *Revista de la Juventud del INJUVE*, 60, 89-100.

CIUDAD (2001), *El proceso migratorio de ecuatorianos a España, Proyecto Migración, Comunicación y Desarrollo*. Intermón-Oxfam-Ildis.

COLECTIVO IOE (2001a), *Informe 1. Las remesas*

de los inmigrantes ecuatorianos. Funcionamiento y características de las agencias de envío de dinero a España. Madrid.

COLECTIVO IOE (2001b), *Informe 2. Exploración bibliográfica sobre Ecuador y la situación de inmigrantes ecuatorianos en España*. Madrid.

COLECTIVO IOE (2001c), *Informe 4. Una aproximación a la descripción de la inmigración ecuatoriana en España: los trabajadores del servicio doméstico*. Madrid.

COLECTIVO IOE (2002), *Informe 6: Ecuatorianas en Barcelona*, Madrid.

FRESNEDA, J. (2001), "Redefinición de las relaciones familiares en el proceso migratorio ecuatoriano a España", *Migraciones Internacionales*, 1,1, ps. 135-144.

GARCIA-NIETO GÓMEZ GUILLAMÓN, A. (2001), "Radiografía de los primeros inmigrantes ecuatorianos en Murcia (España)", en *Ecuador Debate*, núm. 54, CAAP, Quito.

GARCIA OLSINA, F. (2002), *Inmigrantes: participación y acción colectiva. El caso de la Asociación Ecuador Llactacaru en Barcelona, memòria d'investigació*. Departament d'Antropologia Cultural i Història d'Amèrica i Àfrica, Universitat de Barcelona.

GOLDBERG, A., PEDONE, C. (2002), "Cadenas y redes migratorias internacionales. Aproximación a un análisis comparativo de dos casos: senegaleses en Barcelona y ecuatorianos en Murcia", *Actas del IV Congreso del CEALC América Latina, sumando visiones hacia el nuevo milenio*, Tarragona.

GÓMEZ CIRIANO, E. (2001), "Ecuatorianos en España; historia de una inmigración reciente", en *Ecuador Debate*, núm. 54, CAAP, Quito.

GOYOCOCHEA, A., RAMÍREZ, F. (2002), "Se fue ¿a volver? Imaginarios, familia y redes sociales en la migración ecuatoriana a España (1997-2000)", en *Revista Iconos* núm. 14, FLACSO. Quito.

GRATTON, B. (2005), "Ecuador en la historia de la migración internacional ¿modelo o aberración?", ponencia presentada en la *conferencia Migración, transnacionalismo e identidades; la experiencia ecuatoriana*, FLACSO Ecuador.

HERRANZ, Yolanda (1998): "La inmigración

latinoamericana en distintos contextos de recepción”, *Migracions*, núm. 3.

ITURRALDE NIETO, G. (2002), *Trayectorias migratorias y gestión de la vida cotidiana, tesi de llicenciatura*, Universitat de Barcelona. Departament d’Antropologia Cultural i Història d’Amèrica i d’Àfrica, UB.

JOKISCH, B. D. (2001), “Desde Nueva York a Madrid: tendencias en la migración ecuatoriana”, *Ecuador Debate*, 54, ps. 59-84.

LÓPEZ OLIVARES, S., ACOSTA, A. (2003), *Causas del reciente proceso emigratorio ecuatoriano*. Asociación Latinoamericana de Educación Radiofónica / Cáritas España / Un Sol Món / CEPAS / FEPP / Instituto Latinoamericano de Investigaciones Sociales / Servicio Jesuíta a Migrantes. Quito.

PEDONE, C. (2000), *Globalización y migraciones internacionales. Cadenas y redes migratorias de trabajadores ecuatorianos en Murcia, memòria d’investigació*, Departament de Geografia, Universitat Autònoma de Barcelona (inèdit), 2000.

PEDONE, C. (2001), “La «otra» mirada desde mi condición de inmigrante extracomunitaria. Comentarios al artículo de Horacio Capel, en Scripta Nova. Revista Electrónica de Geografía y Ciencias sociales, 2001, núm. 85.

PEDONE, C. (2001), “La inmigración extracomunitaria y los medios de comunicación; la inmigración ecuatoriana en la prensa española”, *Revista Electrónica de Geografía y Ciencias Sociales*, núm. 94. Universitat de Barcelona, 1 d’agost del 2001.

PEDONE, C. (2002), “Las representaciones sociales en torno a la inmigración ecuatoriana en España”. *ICONOS*, 14, ps. 56-68.

PEDONE, C. (2003a), “Las relaciones de género en los grupos domésticos ecuatorianos dentro del contexto migratorio internacional hacia España”, *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, núm. 56, ps. 79-106.

PEDONE, C. (2003b), “Espacios sociales transnacionales: la reconstrucción de las relaciones de género en las familias ecuatorianas migrantes”. *Actas del XVIII Congreso de la AGE, Barcelona*; Universitat Autònoma de Barcelona.

PEDONE, C. (2004a), “«Tú siempre jalas a los tuyos». Cadenas y redes migratorias de las familias ecuatorianas hacia España”, Barcelona: Departament de Geografia, Universitat Autònoma de Barcelona, tesi doctoral (inèdita).

PEDONE, C. (2004b), “La inmigración ecuatoriana: pros y contras de una estrategia familiar para entender la crisis” (129-168). CARRASCO, S. (coord.), *Inmigración, contexto familiar y educación. Procesos y experiencias de la población marroquí, ecuatoriana, china y subsahariana*. Barcelona: ICE-UAB/Síntesis.

PEDONE, C. (2004c), “Negociaciones en torno al asentamiento definitivo y el retorno de las familias migrantes ecuatorianas; construcción de espacios sociales transnacionales”. *Actas del IV Congreso sobre la Inmigración en España. Ciudadanía y Participación*, Girona: Universitat de Girona, UAB, UB, Universitat de Lleida, Universitat Rovira i Virgili, Institut Europeu de la Mediterrània, Federació de Col·lectius d’Immigrants de Catalunya, publicat en CD Rom.

PUJADAS, J. y MASSAL, J. (2002). “Migraciones Ecuatorianas a España: procesos de inserción y claroscuros”, en *Revista Iconos* núm. 14, FLACSO-Quito.

RAMÍREZ GALLEGOS, F., RAMÍREZ, J. P. (2005), *La estampida migratoria ecuatoriana. Crisis, redes transnacionales y repertorios de acción migratoria (segunda edición actualizada)*. Centro de Investigaciones: Quito.

RETIS, J. (2006), *El discurso público sobre la inmigración extracomunitaria en España. Análisis crítico del tratamiento de los latinoamericanos en la prensa de referencia. 2001-2002*, tesis de doctorado en América Latina Contemporánea, Instituto Ortega y Gasset, Universidad Complutense de Madrid (en elaboració).

RETIS, J. (2004a), “Tendencias en la representación de los inmigrantes latinoamericanos en la prensa nacional española. Colombianos, ecuatorianos y argentinos: ¿iguales o diferentes a los españoles?”, en *Diálogo, comunicación y diversidad cultural. Fòrum Barcelona 2004*, Barcelona.

RETIS, J. (2004b), “La imagen del otro. Inmigrantes latinoamericanos en la prensa nacional española”, en *Sphera Pública*, núm. 4.

RETIS, J. (2004c), “¿Miradas compasivas o atemorizadas? La construcción de las imágenes de los inmigrantes ecuatorianos y colombianos en la prensa española”, en *IV Congreso sobre la Inmigración en España. Ciudadanía y Participación*, Universitat de Girona.

RETIS, J. (2003), “La construcción de la imagen de la inmigración latinoamericana en la prensa española”, en CONTRERAS, F; GONZÁLEZ, R. i SIERRA, F. *Comunicación, Cultura y Migración*, Junta de Andalucía, Sevilla.

VILAMAR, David (2004), *Características y diferencias entre las primeras migraciones y la reciente ola emigratoria*, Cáritas España / CORAPE / CEPAS / ALER / SJM / ILDIS-FES, Quito.

PÀGINES WEB

<http://www.ecuatorianos.com.es/>

Blog dedicat a notícies relacionades al col·lectiu de persones d'origen equatorià, amb un espai per a discussions, anuncis diversos, publicació d'articles, etc.

<http://www.migrantesecuador.org/>

Comunitat de Migrants Equador. Pàgina web amb notícies de la comunitat de les persones immigrades d'origen equatorià amb un espai de debats, assessorament jurídic, documents per a consultar, etc.

<http://www.elcomerciodelecuador.es/>

Portal de notícies sobre l'Equador.

CONTACTES

Federación de Asociaciones Americanas en Cataluña (AMCAT)

Adreça: C/ Dr. Antonio Machado, 24

Ciutat: Barcelona

Telèfon: 62 760 02 28

e-mail: aso_ecu_cata_bcn@hotmail.com

Asociación de Ecuatorianos en Cataluña

Adreça: C/ Rocafort, 242 bis, 2a Planta, ESPAI CIEMEN

Ciutat: Barcelona

Telèfon: 93 511 25 63

Pàgina web: <http://www.fasamcat.org/es/home/>

e-mail: info@fasamcat.org

Asociación de Inmigrantes Ecuatorianos en Catalunya para la Solidaridad y la Cooperación

Adreça: C/ Vistalegre, 15

Ciutat: Barcelona

Pàgina web: www.llacta.org

e-mail: llactacaru@llacta.org

03/

MARROQUINS

LES PERSONES DE **NACIONALITAT MARROQUINA** A CATALUNYA ²⁷

Les persones de nacionalitat marroquina són el col·lectiu més nombrós de la població estrangera empadronada a Catalunya. Any rere any han ocupat el primer lloc entre les deu principals nacionalitats estrangeres. Són 244.305 les persones d'aquesta nacionalitat que viuen en municipis catalans, segons dades actualitzades a 1 de gener del 2012, xifra que representa un 3,2% del total de la població de Catalunya i el 20% del total d'estrangers. Es tracta d'un grup de població molt jove (el 53% de persones de nacionalitat marroquina a Catalunya té menys de vint-i-nou anys i el 67%, menys de trenta-quatre), i amb més proporció d'homes que de dones.

Del total de la població marroquina que viu a Espanya, al voltant d'un terç s'ha instal·lat a Catalunya. La preferència per viure aquí es deu al mercat laboral, al paper pioner que va tenir Catalunya en la immigració marroquina i també a l'atracció que exerceixen les xarxes familiars i socials. Prova de la seva antiguitat i de la seva voluntat de permanència és que el 2009 el 14,7% de marroquins empadronats a Catalunya havien nascut a l'Estat espanyol. D'altra banda, encara que entre 2002 i 2007 es van produir diferències importants entre el nombre d'empadronaments i el nombre de marroquins amb autorització de residència, actualment la seva situació administrativa es troba molt regularitzada.

La seva participació en el mercat de treball ha augmentat ininterrompudament al llarg dels anys, ja que en gran part es tracta de persones en plena edat laboral. Tanmateix, l'actual situació econòmica també els ha afectat: les afiliacions han experimentat un descens des del juny del 2008 i les taxes d'atur han augmentat de forma notable, i es mantenen, des de llavors, per sobre de les taxes del conjunt de la població i de la resta d'estrangers. De la mateixa manera, destaca el gran nombre de persones afiliades al règim agrari de la Seguretat Social (més del 12%).

El col·lectiu marroquí té un nivell d'assentament considerable i es distribueix de forma bastant homogènia al territori; només en un de cada quatre municipis de Catalunya no hi resideix cap estranger d'aquesta nacionalitat. Els municipis amb més marroquins no es concentren tots a l'Àrea Metropolitana, així com tampoc aquells que tenen els percentatges més alts sobre la població estrangera o la total, que acostumen a ser municipis petits o mitjans.

L'augment de l'alumnat marroquí a les aules ha anat paral·lel al creixement d'aquesta població. Actualment constitueix la quarta part de l'alumnat estranger i es concentra majoritàriament a les etapes de Primària i Secundària Obligatòria. Als nivells postobligatoris, però, es dona un descens del nombre d'alumnes. Pel que fa a la titularitat dels centres, hi ha una clara concentració de l'alumnat marroquí als centres públics.

²⁷ Fonts: 13è Monogràfic del Butlletí de la Direcció General per a la Immigració de la Generalitat de Catalunya, "La immigració en xifres", publicat a l'abril del 2012 i "Extranjeros residentes en España. A 30 de junio de 2012", publicat per l'Observatori Permanent de la Immigració i el Ministerio de Empleo y Seguridad Social.

PER QUÈ HI HA TANTS RUMORS SOBRE EL **COL·LECTIU MARROQUÍ**? ²⁸

La immigració de persones d'origen marroquí a Espanya és una de les més antigues i nombroses. Les primeres arribades d'immigrants daten dels anys setanta del segle XX, encara que els fluxos més importants es van produir a partir de l'any 2000, coincidint amb un període de gran creixement del treball a Espanya: en una dècada el nombre de marroquins empadronats va créixer de 173.000 (gener del 2000) a 746.000 (gener del 2010). Durant un llarg període aquesta fou la col·lectivitat nacional més nombrosa, tot i que a partir del 2008 fou superada pels immigrants procedents de Romania.

²⁸ Fonts: "El impacto de la crisis económica en la situación laboral de los inmigrantes marroquíes en España", producido por el colectivo IOE y publicado en Notas Socioeconómicas de Casa Árabe - Año IV n° 11/2010. (<http://www.colectivoioe.org/uploads/5f55e62d-645791935205723a9ed77a63426ad8cd.pdf>) y "La educación intercultural a prueba. Hijos de inmigrantes marroquíes en la escuela", de Miguel Ángel de Prada, Walter Actis y Carlos Pereda. Publicado por la Universidad de Granada en 1994. (http://www.colectivoioe.org/ficheros_externos/La%20educacion%20intercultural%20a%20prueba:%20Hijos%20de%20inmigrantes%20marroquies%20en%20la%20escuela_Educacion-Intercul_texto.pdf)

A causa de les canviants característiques de les polítiques migratòries espanyoles, un segment important dels immigrants va viure un període d'irregularitat abans d'aconseguir el permís de residència. La taxa d'irregularitat va arribar a un índex màxim el 2003 (llavors al 26% dels empadronats els mancava la residència), però des d'aleshores ha davallat contínuament, fins a convertir-se en un fenomen residual.

Elements com la gran quantitat d'immigrants i la il·legalitat ja són factors que comporten la creació d'una sèrie d'estereotips, prejudicis i rumors sobre un determinat col·lectiu. A més, un aspecte molt particular de la identitat cultural i molt important per a les persones d'origen marroquí és la religió. Aquesta característica també és important per a entendre diferents estereotips i prejudicis, tant a Espanya com a la majoria de països occidentals, que són els relatius a la religió musulmana, la més característica d'aquest grup. A causa del fet que, en general, la població espanyola i catalana desconeix

aquesta religió, algunes de les pràctiques i/o tradicions religioses d'aquest col·lectiu provoquen una gran estranyesa (el cas del Ramadà, el mocador de les dones, les oracions, per exemple). També cal afegir-hi que, deixant de banda les grans diferències que hi ha entre la religió catòlica i la musulmana, als darrers anys, els musulmans són directament relacionats amb els terroristes, especialment després de fets com els de l'11 de setembre del 2001 als Estats Units o l'11 de març del 2004 a Madrid.

En la memòria històrica dels espanyols és possible distingir una història recent i una història antiga. Dins la història recent, la imatge del Marroc a Espanya es troba condicionada per freqüents problemes entre ambdós països (conflictes pesquers i agrícoles, situació prebèl·lica que va originar la Marxa Verda sobre el Sàhara, reclamació del Marroc per les ciutats de Ceuta i Melilla o, encara més recentment, la qüestió de les pasteres). En la història antiga s'han de tenir en compte les conseqüències dels vuit-cents anys de dominació àrab a Espanya entre els segles VIII i XVI i la seva posterior expulsió, en què el procés d'identificació de "l'altre" es personificava llavors en els àrabs del Regne de Granada, els quals a causa de l'arrel historicocultural es van veure obligats a convertir-se al cristianisme. En aquest període van conviure les tres religions monoteistes i es produïren les creacions culturals que es poden apreciar en l'actualitat a la península espanyola i que poden rastrejar-se en àmbits culturals tan diferents com el llenguatge, l'arquitectura, l'art, etc.

Davant la derrota bèl·lica i obligats a convertir-se al cristianisme, els moriscos sempre van romandre sota sospita i fins i tot se'ls va prohibir l'accés als càrrecs importants de l'Administració ("proves de la puresa de la sang", que servien per a afirmar la identitat diferenciada dels cristians vells respecte dels nous). El poder polític els presentava com a enemics interns que, en un cert moment, podien sol·licitar ajut del Marroc o, més tard, de l'Imperi Turc, per envair novament Espanya. Així es va establir la identificació del moro espanyol (morisc) amb el moro del Marroc i, per extensió, amb el turc. La integritat política espanyola fonamentada en la unitat religiosa contra l'Islam, considerava merament la presència d'un grup de moriscos a Espanya com un perill constant de noves invasions. De manera que les successives confrontacions històriques van anar imposant al conjunt d'Espanya, des del segle XVI una imatge estereotipada del "moro" com algú fals, hipòcrita, llagoter, versàtil, rapaç, pèrfid i, sobretot, salvatge i cruel.

A través d'aquestes imatges es pot comprendre que hi ha hagut una tendència històrica orientada a marcar diferències, precisament per la proximitat històrica i cultural que ha existit entre ambdues ribes del Mediterrani. A aquests prejudicis, vells i nous respecte als marroquins, s'uneixen altres arguments que han alimentat la desconfiança vers als immigrants en general. Entre tots ells en destaquen dos: el seu impacte sobre el mercat laboral (els estrangers prendrien llocs de feina als espanyols) i la seva suposada relació amb la delinqüència. En tots dos casos es tracta de rumors carregats de prejudicis, fonamentats en informacions parcials i distorsionades.

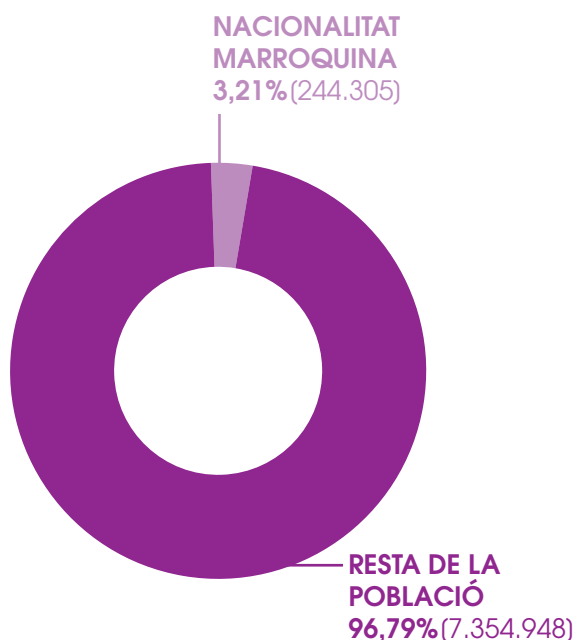
G9. POBLACIÓ MARROQUINA A CATALUNYA *

RELACIÓ AMB EL TOTAL DE PERSONES AMB NACIONALITAT ESTRANGERA

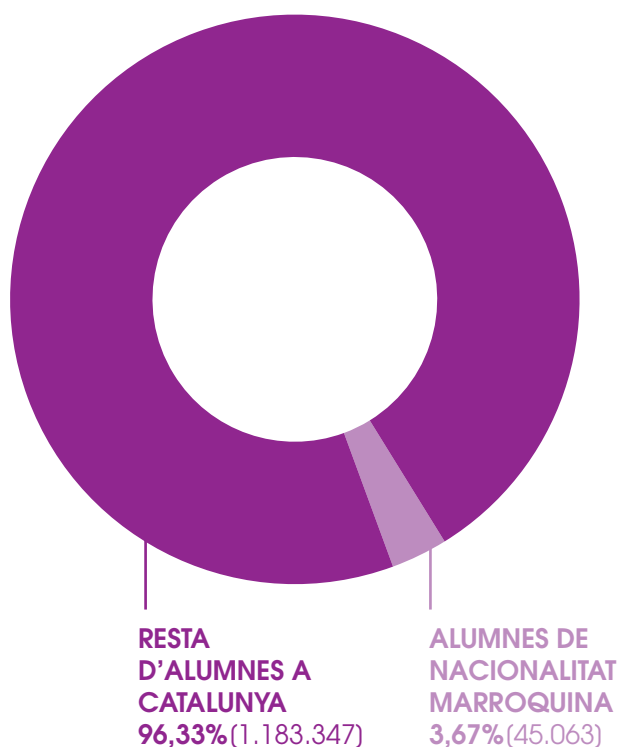
G10. POBLACIÓ MARROQUINA A CATALUNYA *

RELACIÓ AMB EL TOTAL DE POBLACIÓ CATALANA

G11. ALUMNES DE N. MARROQUINA A CATALUNYA **

RELACIÓ AMB EL TOTAL D'ALUMNES

* Font: 13è Monogràfic del Butlletí de la Direcció General per a la Immigració de la Generalitat de Catalunya, "La immigració en xifres", publicat a l'abril del 2012.

** Dades calculades a partir del total d'alumnes matriculats en centres públics i privats en Educació infantil, Educació primària i Educació secundària (ESO, Batxellerat, CFGM i CFGS).

03.01/ DIUEN QUE:

«ELS HOMES MARROQUINS OBLIGUEN LES DONES A UTILITZAR EL VEL»

En general, les dones d'origen marroquí solen ser considerades com un col·lectiu especialment feble, submís i sotmès per la seva religió als dissenys dels homes. Aquest estereotip de la dona marroquina es concreta en l'ús del vel, el mocador o hijab, com un clar senyal de submissió. Aquesta tradició de les dones musulmanes d'aparèixer en públic només amb els cabells coberts és percebuda com alguna cosa molt allunyada de la tradició i la concepció de la dona vigent en les societats d'acolliment occidentals en l'actualitat. En aquest sentit, el vel assumeix una forta càrrega simbòlica que, en general, es tradueix en prejudicis i estereotips respecte a la dona marroquina i musulmana. Tot i que hi ha dones musulmanes que defensen el fet de no fer servir el vel, n'hi ha moltes que sí que l'utilitzen per arrel cultural o com a reacció davant les situacions de rebuig cultural en contextos migratoris. El problema, doncs, es troba en la generalització que es produeix en els discursos sobre aquestes dones.

En certs casos, aquestes actituds poden derivar en mesures extremes, com per exemple, l'adoptada pel govern francès, de prohibir íntegrament l'ús del vel al carrer, amb l'objectiu d'evitar que qualsevol persona vagi amb la cara amagada en els espais públics. La prohibició va entrar en vigor l'abril del 2011 i, pocs dies després, certs mitjans de comunicació mostraven com agents de la policia portaven a terme les primeres detencions de dones a París. El periòdic La Razón, per exemple, publicava l'11 d'abril del 2011 una notícia amb el títol “Primeras detenciones en Francia tras la prohibición del velo integral”, en què es descrivien les manifestacions que es van produir des que va entrar en vigor la llei, assenyalant: “Llevar esas vestimentas podrá ser objeto de una multa de 150 euros y/o un curso de ciudadanía pero, sobre todo, la idea es castigar mucho más severamente (con penas de cárcel de hasta dos años y multas de 60.000 euros) a quien obligue a una mujer a ponérselas”: (<http://www.larazon.es/noticia/1427-la-prohibicion-del-velo-integral-entra-en-vigor-en-francia>).

En l'estudi “La mujer inmigrante en el cine español del inaugurado siglo XXI”, Rosabel Argote fa una anàlisi respecte de la imatge de la dona immigrant en el cinema espanyol i, segons l'autora, aquesta imatge reforça específicament la representació de la submissió. La investigadora afirma que “la creixent presència de dones marroquines en la societat espanyola va unida a una quasi absoluta invisibilitat del col·lectiu en el cinema espanyol. Així, una pel·lícula com Poniente (una narració universal sobre l'amor), de Chus Gutiérrez, que tracta l'esgarrifosa conformació d'odi xenòfob que en pobles com El Ejido va desencadenar i encara segueix desencadenant greus onades de violència contra els immigrants, dona veu només a personatges masculins. Solament parlen ells (Asbembí, Said...) mentre que les seves dones són representades en silenci al campament que es troba al costat de les terres de conreu”. (Universitat Carles III de Madrid, disponible a <http://media-diversity.org/en/additional-files/documents/b-studies-reports/The%20Immigrant%20Woman%20in%20>

- En l'estudi "El cambio en los discursos sobre el Islam de las mujeres marroquíes inmigrantes en la región metropolitana de Barcelona", les dones marroquines que han participat en el treball de camp coincideixen en l'afirmació que són musulmanes i que això reflecteix que l'Islam constitueix per a elles una identitat forta – per sobre de la identitat nacional– i que l'allunyament de l'Islam és motiu de retret entre els marroquins immigrants. L'Islam seria, per a les entrevistades, un capital altament preciós i sagrat, per tant, els discursos grupals van dirigits a remarcar els aspectes més positius d'aquest. Tot i que s'admet que hi ha moltes diferències entre els creients –musulmans que practiquen més o menys, que han estudiat o no les Escripures, que les entenen millor o pitjor– hi ha un ampli acord en el fet que l'Islam constitueix un ideal de vida i de fe compartit per tots els musulmans. Els codis normatius derivats de les Escripures de l'Islam rarament es critiquen, àdhuc quan no es practiquen –cas del mocador, la indumentària, el maquillatge– i s'insisteix en el benefici i la protecció que comporten per a les dones algunes de les prescripcions islàmiques, com ara el deure dels homes de mantenir la seva esposa o la prohibició de beure alcohol.

- Els discursos de les dones marroquines entrevistades reivindiquen precisament aquesta heterogeneïtat

d'opinions i formes de ser de les persones musulmanes i es rebel·len contra la tendència de la societat espanyola a veure els marroquins com a còpies culturals. Des d'aquest punt de vista, es rebutja el reduccionisme, la lògica grupal i l'essencialisme amb què la societat receptora percep els marroquins i, en contraposició, es proposa un discurs poc inclinat a parlar dels immigrants marroquins com si d'un grup o una comunitat es tractés, insistent, en canvi, en la diversitat existent entre els marroquins, en les seves opinions i en la seva forma de practicar l'Islam. Igualment es fa menció del rebuig que perceben quan intenten obrir mesquites o quan les dones porten mocador. En aquest sentit, les dones denuncien que la societat espanyola sembla exigir l'abandonament de l'Islam com a condició indispensable per a la seva integració.

(Font: "El cambio en los discursos sobre el Islam de las mujeres marroquíes inmigrantes en la región metropolitana de Barcelona", realitzat per Carlota Solé (dir.) i Sarai Samper (invest.) entre 2002-2004, disponible a http://www.inmujer.migualdad.es/mujer/mujeres/estud_inves/587%20.pdf)

- Amb relació a l'ús del burka, el sociòleg Michel Wieviorka afirma que la primera qüestió que s'ha de tenir en compte és que hi ha una gran varietat de significats respecte a l'ús del burka entre les mateixes dones. En un dels extrems, argumenta, hi ha les dones que sí que es troben pressionades pel seu marit, família o grup religiós, de forma que el burka és el signe d'una situació d'opressió. Però, per altra banda, hi ha dones que s'autoafirmen gràcies a la seva decisió de portar el burka, és a dir, que es tracta d'una elecció personal. Wieviorka, més que jutjar una posició o una altra planteja la necessitat de preguntar-se, per exemple, sobre l'origen de la seva elecció o sobre les dificultats que han experimentat en la seva trajectòria personal.

(Font: "Los significados del burka", Michel Wieviorka, La Vanguardia en data 19/10/2010)

- En una entrevista publicada en el diari El País, titulada "¿Qué esconde el velo?", dones musulmanes d'origen marroquí expliquen que fan servir el vel per la seva religió i no perquè estiguin obligades a fer-ho. Una de les entrevistades afirma: "Sóc òrfena i vídua i no hi ha homes que m'ho imposin. És un desig meu. Per què no haig de portar un vel que em distingeix com a dona musulmana?"

(Font: "¿Qué esconde el velo?" El País 02/05/2010, Lola Galán, disponible a http://elpais.com/diario/2010/05/02/sociedad/1272751205_850215.html)

03.02/ DIUEN QUE: «ELS MUSULMANS SÓN TERRORISTES»

Hi ha una tendència real de construir la identitat marroquina sobre la base d'una imatge estigmatitzada de la religió que alguns professen. L'islam, més específicament, és vist de forma generalitzada com un eix que identifica totes les persones d'origen marroquí. D'aquesta religió es desprenen una sèrie de rumors que tenen com a fons una imatge d'amenaques i perills per a la cultura occidental: fanatisme religiós, poligínia, l'opressió de les dones i, finalment, el terrorisme islàmic. En realitat, hi ha una forta vinculació entre el terrorisme i la immigració musulmana.

Aquest sentiment i la forta vinculació entre els terroristes i la religió islàmica va créixer de forma considerable després dels esdeveniments de l'11 de setembre del 2001, període on va haver-hi un gran esforç per matisar aquests dos grups i la convocatòria que van fer els Estats Units per a la caça dels terroristes va carregar molt els discursos generalistes cap als països àrabs, els musulmans, etc. A Espanya, precisament l'atac de l'11 de març del 2004, conegut com l'11-M, en el qual la xarxa Al Qaeda va assumir la responsabilitat per les bombes a l'estació d'Atocha (Madrid), va reforçar molt la por respecte als terroristes i la religió islàmica, i fou definit un cop més com un "atemptat executat per islamistes". En aquest episodi, per exemple, un grup de ciutadans marroquins foren relacionats amb els atemptats. En el reportatge de La Vanguardia del 01/04/2002, titulat "La policia española advirtió ya en 2001 del riesgo de grupos islamistas potencialmente terroristas en Marruecos", s'associava grups terroristes del Marroc amb la religió islàmica, fins i tot l'escrit afirmava que era un estudi dels serveis d'intel·ligència espanyols sobre integritisme o fonamentalisme islàmic (<http://www.lavanguardia.com/politica/20040401/51262790707/la-policia-espanola-advirtio-ya-en-2001-del-riesgo-de-grupos-islamistas-potencialmente-terroristas.html>).

Actualment, després de la mort del líder d'Al Qaeda, Osama Bin Laden, els reportatges acostumen a

mantenir el discurs de vinculació entre terroristes i la religió islàmica. El mateix periòdic La Vanguardia, per exemple, en una notícia titulada "Los Mossos mantienen el nivel de alerta en una 'calma tensa', según su director", publicada el 07/05/2011, mostra en el primer paràgraf: "[e]l director general dels Mossos d'Esquadra, Manel Prat, ha assegurat que la mort d'Obama Bin Laden no ha fet elevar el nivell d'alerta a Catalunya i tot i que ha descrit que la situació actual és de tranquil·litat, de 'calma tensa', ha assenyalat que el cos policial no ha baixat la guàrdia perquè l'amenaça del terrorisme islàmic és un fenomen que preocupa"

(<http://www.lavanguardia.com/local/barcelona/20110507/54149861635/los-mossos-mantienen-el-nivel-de-alerta-en-una-calma-tensa-segun-su-director.html>)

- Després del judaisme i el cristianisme, l'islam ha arribat a ser, amb els anys, la tercera gran religió revelada. Fou transmesa per Déu (Allah, en àrab) al profeta Mahoma (Muhammad), el més lloat. L'islam (submissió a Déu) va néixer a l'Àrabia desèrtica a principis del segle VII, però es va desenvolupar essencialment a les ciutats. La sharia o llei islàmica es basa en l'Alcorà, paraula de Déu dictada a Mahoma en àrab –raó per la qual l'àrab és una llengua sagrada– i en la sunna, narració de la vida de Mahoma, considerada exemplar i que convé imitar. L'Alcorà subratlla la prioritat de l'àlim, la persona que té el coneixement i la intel·ligència. L'islam és una fe i també una pràctica resumida en els cinc pilars de l'islam, respectats per tots els musulmans, que són, en aquest ordre, la professió de fe, pregar cinc vegades al dia, el dejuni del Ramadà, la zakat (una forma d'impost/almoïna) i el pelegrinatge a la Meca. La yihad o guerra santa no forma part d'aquests cinc imperatius pràctics essencials de l'islam. La consolidació d'aquesta pràctica en països com l'Àrabia Saudita és un fet social i no alcorànic.

(Font: “Percepciones sobre el mundo árabe”, Hélène Barnier, disponible a <http://www.aulaintercultural.org/IMG/pdf/pma.pdf>)

- En l'article titulat “El islam, ¿enemigo de Occidente?” José María Tortosa, de la Universitat d'Alacant, contesta de la següent manera: “La resposta és molt simple; la pregunta està mal plantejada; no hi ha tal Occident ni tal islam. És cert que en els discursos de certes organitzacions musulmanes radicals hi ha un antioccidentalisme primari. Sovint s'ha de reconèixer que aquest antioccidentalisme és una conseqüència de l'època colonial, que s'ha traduït en una ideologia i en una pràctica formal de l'exclusió”. Tanmateix, això no significa necessàriament que l'islam sigui enemic de l'Occident ni que ho hagi de ser. En tot cas, no ho és intrínsecament i, a més, l'islam no existeix com a entitat única, homogènia i actuant com un sol actor, d'acord amb el que els coneixedors de la matèria ens en diuen. Una cosa és, en realitat, la religió musulmana, una altra, la civilització islàmica i una altra, els moviments polítics que es proclamen islàmics. Aquesta qüestió que es refereix a les diferents identitats topa amb les percepcions que es tenen de l'islam a l'Occident, on efectivament és vist com a enemic real o potencial per molts i diversos àmbits. Tampoc no és que “l'Occident” sigui una entitat única, homogènia i que actuï com un sol actor.

(Font: “El islam, ¿enemigo de Occidente?”, José María Tortosa, disponible a <http://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=45653>)

- En la pàgina web “webislam”, portal islàmic de

referència en llengua espanyola, el secretari general de la Comissió Islàmica d'Espanya en exercici, Mansur Escudero Bedate, va publicar l'11 de març del 2005 un article condemnant el terrorisme. En el text afirma que “el terrorisme i l'extremisme contradiuen la pròpia naturalesa humana i els ensenyaments de l'islam”. També explica: “Sobre la base d'aquesta creença sense fonaments, demanem al govern de la nació i als mitjans de comunicació espanyols que deixin d'utilitzar la paraula islam o islamista a l'hora de qualificar aquests malfactors, perquè no són musulmans ni tenen cap relació amb la nostra Umma o Comunitat islàmica, i han de ser anomenats terroristes d'Al Qaeda o qualsevol nom similar, però sense utilitzar l'adjectiu islàmic, la qual cosa, com ja s'ha declarat anteriorment, no és conforme a dret”.

(Font: “La Comisión Islámica de España emite una fatua condenando el terrorismo y al grupo Al Qaida”, publicat a Webislam el 10/03/2005, disponible a <http://www.webislam.com/?idn=399>)

- Des de principis dels anys noranta, quan es va començar a desenvolupar la teoria del xoc de civilitzacions, la utilització de la diferència cultural com a factor de manca d'entesa política amb l'Occident s'ha incrementat de forma alarmant. I aquesta diferència cultural la representa principalment “el fet islàmic” en totes les seves dimensions, de manera que la clau islàmica o musulmana centra la notícia i fins i tot l'explica per si mateixa. Per a què cercar explicacions sociopolítiques, si l'islam ja ho pot explicar per si mateix? L'abús sistemàtic d'una terminologia que criminalitza col·lectivament milions de musulmans al voltant de “l'extremisme islàmic”, “el terrorisme islàmic”, i que, a més, s'aplica a realitats tan diferents i amb causes i efectes més relacionats amb qüestions de tarannà polític i nacionalista que amb l'islam com a Txexènia, Caixmir o Argèlia, tendeix a crear la poderosa percepció que existeix una espècie d'homo-islamicus específic, allunyat antropològicament de la resta de la humanitat. I amb això no solament estem trastornant una part substantiva del planeta, sinó que també contribuïm a pervertir la percepció dels musulmans que viuen amb nosaltres a Europa i molts dels quals, doncs, són ja d'Europa.

(Font: “El Ejido o el fracaso de una política”, Gema Martín Muñoz –professora de Sociologia del Món Àrab i Islàmic a la Universitat Autònoma de Madrid– publicat al diari El País el 10/02/2000, disponible a http://www.webislam.com/articulos/18381-el_ejido_o_el_fracaso_de_una_politica.html)

03.03/ DIUEN QUE: «ELS MOROS ENS VOLEN ENVAIR»

Aquest rumor respecte dels marroquins és ple de prejudicis derivats de la història antiga que van compartir ambdós països. En l'article "De la inmigración marroquí a la invasión mora; discursos pasados y presente del (des)encuentro entre España y Marruecos", Daniela Flesler afirma que els marroquins són percebuts en gran part, a partir de les pautes d'un vell discurs bèl·lic que els presenta com a "moros" i els identifica amb els ancestrals enemics d'Espanya. En els discursos actuals que sorgeixen davant el contacte entre les dues nacions, segons l'autora, és possible trobar ressons d'elements retòrics que van tenir l'origen amb la conquesta àrab de l'any 711 i que es van desenvolupar durant la següent reconquesta cristiana, repetint-se en les justificacions del colonialisme espanyol al Marroc i en la utilització de tropes marroquines per Franco al començament de la Guerra Civil. En aquest sentit hi ha una relació entre el clima de prejudicis contra els immigrants marroquins i el llegat històric de les associacions que té "el que és moro" en l'imaginari espanyol, especialment en tant que aquesta immigració és vista com una "nova invasió mora" com un ressò de la invasió de l'any 711.

El cas conegut com "El Ejido", a Almeria és un important exemple del prejudici xenòfob respecte a les persones d'origen marroquí. L'any 2000, entre el 5 i el 6 de febrer, un jove marroquí, sotmès a tractament psiquiàtric, va assassinar una dona espanyola. Abans d'aquest succés, la regió ja havia estat escenari de manifestacions contra "la invasió marroquina" i el fet de l'assassinat va posar en evidència els prejudicis de la població autòctona, que va sortir al carrer a manifestar-se i a destrossar locals estrangers, mesquites, a més de perseguir els immigrants amb molta violència. En tot aquest procés repetien frases com "fora els moros". Tots els reportatges que es van fer abans del fet i els que descriuen l'assassinat i les seves conseqüències es poden trobar en la pàgina web "Los sucesos de El Ejido" (<http://www.ub.edu/penal/historia/eljido/principal.htm>), que forma part dels materials de les pràctiques de l'assignatura d'història del pensament criminològic, corresponent als estudis de Grau de Criminologia i Política Criminal i Investigació Privada, que s'imparteixen a la Facultat de Dret de la Universitat de Barcelona. El contingut d'aquesta pàgina ha estat elaborat a partir de les edicions digitals dels mitjans de comunicació que hi són esmentats.

Davant d'això no es veu cap enfocament de la immigració com un factor del desenvolupament econòmic i social i com un sector necessari a la nostra societat i que forma part de l'Espanya postfranquista, democràtica, moderna i desenvolupada. Els immigrants, majoritàriament marroquins, han de ser percebuts com el que són, un factor de desenvolupament recíproc entre Espanya i el Marroc, i han de ser més ben coneguts en la seva dimensió social i humana. D'altra banda, fets com els de El Ejido, van posar de manifest les penoses condicions en què vivien les persones migrades, precarietat laboral, d'habitatge i recursos amb els quals el sector agrari s'estalviava molts costos de producció.

- Tampoc no és possible deixar de banda la influència del substrat compost pels prejudicis culturals respecte "al moro" (que és l'àrab i el musulmà), que segueixen arrelats en el nostre país i que emergeixen en la nostra relació amb els immigrants magrebins. Dir "moro" és parlar d'un desacord cultural que, a més de provenir de l'imaginari històric que ens han deixat les divagacions amb els pirates berbers, les guerres d'Àfrica o la inseguretat col·lectiva que ens genera el fet d'haver tingut vuit segles d'identitat àrab i musulmana, procedeix també d'una reiterada percepció dels esdeveniments actuals en clau antimusulmana que torna a alimentar així els estereotips negatius tradicionals.

(Font: "El Ejido o el fracaso de una política", Gema Martín Muñoz –professora de Sociologia del Món Àrab i Islàmic a la Universitat Autònoma de Madrid– publicat en el diari El País el 10/02/2000, disponible a http://www.webislam.com/articulos/18381-el_ejido_o_el_fracaso_de_una_politica.html)

03.04/ DIUEN QUE: «ELS MARROQUINS SÓN DELINQUENTS»

Aquest rumor sorgeix un cop més relacionat amb la immigració, especialment en un col·lectiu tan nombrós com el que formen les persones d'origen marroquí. Les seves fonts es troben estretament vinculades amb els prejudicis i estereotips ja esmentats en els rumors anteriors, és a dir, tot el que es diu en referència a la religió i els seus hàbits, la vinculació amb el terrorisme i el prejudici històric envers els “moros”. Un dels mites més generalitzats i arrelats en la nostra societat i amb conseqüències més negatives, és el nexa que habitualment s'estableix des dels mitjans de comunicació i des de les instàncies polítiques entre immigració i delinqüència. Aquest discurs també s'ha convertit finalment en un estereotip relatiu al col·lectiu marroquí. Es considera els marroquins com un col·lectiu especialment procliu a la delinqüència i responsable parcial de l'augment de la inseguretat ciutadana. Aquesta suposada conflictivitat no es limita tan sols a l'àmbit de les relacions laborals, sinó que arriba a transcendir a la convivència veïnal i a la utilització de diferents serveis com ara l'atenció sanitària o l'escola.

En la publicació *En marcha del partido España 2000*, referent a la immigració marroquina, publicat l'any 2000, es deia: “La immigració més conflictiva aconsegueix arribar al milió de residents” i evidenciava prejudicis ja esmentats com a raons per a aquesta conflictivitat. “A aquesta conflictivitat hi contribueixen quatre factors: el fet que els contingents marroquins siguin de religió islàmica i en bona part fonamentalistes islàmics, el fet que es tracta d'un contingent que ha mostrat a tot Europa un grau d'integració extremament baix i finalment el fet que es tracta d'una immigració amb baixa capacitat laboral”. (<http://www.esp2000.org/imagenes/DossierEnMarcha02.pdf>)

– Encara que la població reclusa del Magrib en general –col·lectiu en el qual es troben els ciutadans marroquins– representa un dels majors percentatges d'estrangers penats (un 14,5% de totes les persones recluses a Catalunya el 2011), el nombre de persones d'origen marroquí que es troben a la presó no arriba a ser un 2% del total de les persones d'aquesta nacionalitat que viuen en els municipis catalans.

(Font: IDESCAT- Anuari Estadístic de Catalunya, Justícia i Seguretat ciutadana)

– Si la qüestió de la immigració és considerada sempre com a problema i conflicte és perquè la informació i l'interès que desperta monopolitzen tant els aspectes que en realitat són problemàtics –com ara la qüestió de les pasteres o dels “sense papers”– com els delictes comuns o situacions de masclisme o predomini masculí protagonitzats per immigrants, i la notícia sembla més la seva condició de marroquí, nord-africà o musulmà que el delictes en si mateix, comparable a multitud d'altres delictes que són comesos diàriament per ciutadans espanyols.

(Font: “El Ejido o el fracaso de una política”, Gema Martín Muñoz –professora de Sociologia del Món Àrab i Islàmic a la Universitat Autònoma de Madrid– publicat en el diari *El País* el 10/02/2000, disponible a http://www.webislam.com/articulos/18381-el_ejido_o_el_fracaso_de_una_politica.html)

– L'exclusió social té moltes facetes i desborda l'àmbit laboral per introduir-se en molts altres de rellevància social, com, per exemple, l'habitatge, l'educació, la salut i l'accés a d'altres serveis. Però això va encara molt més enllà, perquè el nucli més fort de l'exclusió social és la “no participació en el conjunt de la societat” i té com a conseqüència directa la inclusió en la categoria de “no ciutadans”. (...) Segons la Comissió de les comunitats europees hi ha una sèrie d'indicadors que assenyalen l'existència d'alt risc d'exclusió social, entre els quals podem esmentar l'exclusió del mercat de treball, la situació de pobresa, el fet de viure en infrahabitatges, l'aïllament i el trencament social, així com la manca de suports institucionals. Encara hi ha molts grups susceptibles de sofrir exclusió social (captaires, alcohòlics, drogodependents, persones “sense sostre”, entre altres); segons aquests indicadors, els immigrants constitueixen un dels factors amb un risc més important.

(Font: “Inmigración, prejuicio y exclusión social: reflexiones en torno a algunos datos de la realidad española”, Fernando Molero, Marisa Navas y J. Francisco Morales, publicat a *International Journal of Psychology and Psychological Therapy*, 2001).

– A Espanya la situació és especialment greu, ja que té el dubtós honor de representar el segon dels països de la UE amb un nombre més gran de presoners en proporció al nombre d'habitants i, a més, encara que disposa d'una legislació avançada, és l'Estat que menys recursos destina a serveis socials i de rehabilitació. Malgrat tot es continua pensant que la millor manera de combatre els delictes és endurint les penes de presó i se segueixen proposant polítiques d'acció policial contra els sectors més desvalguts econòmicament. Això es produeix tant a escala estatal com en els àmbits locals. La recent ordenança municipal de Barcelona de “convivència ciutadana” n'és un bon exemple.

(Font: “De la sartén a las brasas... riesgo, delito y pecado en femenino”, Dolores Juliano, Trabajo presentado en el X Congreso Internacional Interdisciplinar sobre las Mujeres, Mundos de Mujeres/Women's worlds, Universidad Complutense de Madrid, España, 2008)

SOBRE EL MARROC ²⁹

Nom complet:
Regne del Marroc
Continent:
Àfrica
Govern:
monarquia constitucional
Festa nacional:
18 de novembre.
Dia de la Independència
Cap d'Estat:
Mohamed VI,
rei del Marroc (monarca)
Cap de govern:
Abdelilah Benkirane
(president del govern)
Població:
31.759.997
(est. 2012)
Idioma oficial:
àrab
Religió majoritària:
musulmana
Moneda:
dirham marroquí
Superfície:
446.550 km²

El Regne del Marroc se situa a l'extrem nord-occidental del continent africà i ocupa una superfície aproximada de 446.550 km² (712.550 km² si hi comptem el Sàhara Occidental). La seva línia costanera s'estén al llarg de 3.446 km entre el mar Mediterrani al nord i l'oceà Atlàntic a l'oest. A la zona de l'estret de Gibraltar tot just 12 km separen el litoral marroquí de l'espanyol. El Marroc té fronteres terrestres amb l'est d'Algèria i, al sud, amb els territoris del Sàhara Occidental (la pertinença dels quals al Marroc no ha estat reconeguda oficialment).

El clima varia significativament segons les regions: el dominant és el mediterrani, una mica més temperat a l'oest i nord-oest per la influència de l'Atlàntic. És desèrtic al sud de la regió de Souss (Agadir) i continental a l'interior. Donada la brevetat de la primavera i de la tardor, pot dir-se que només hi ha dues estacions delimitades: del maig al setembre el temps sec i calorós; de l'octubre a l'abril, més inestable i fred amb freqüents precipitacions. Conforme s'avança cap a l'interior, la influència del desert es tradueix en una més gran aridesa.

La població marroquina comprèn fonamentalment dues ètnies, l'àrab i la berber. Aquests darrers van ser els primers habitants del Marroc. Actualment n'hi ha tres grups principals (masmuda, sanhaya i senata), que s'expressen en diferents dialectes berbers. Els àrabs es van establir al Marroc en el segle VIII, procedents d'Aràbia.

Segons les dades del cens oficial realitzat el 2004, la població del Marroc era de 29.891.708 habitants, dels quals un 55,1% corresponia a població urbana. La població femenina representava un 50,7% de la població. La densitat de la població el 2004 se situava en 42,05 habitants per quilòmetre quadrat (incloent-hi les províncies del Sàhara Occidental). Segons les estimacions fetes el 2009, la població marroquina ascendeix a 34.859.364 habitants i la densitat de població se situa en 73,08 habitants per quilòmetre quadrat (49,61 habitants per quilòmetre quadrat incloent-hi el Sàhara Occidental).

La població del Marroc és eminentment jove: un 31% no arriba a tenir quinze anys, si bé els darrers anys s'observa una progressiva disminució d'aquest percentatge. D'altra banda, l'esperança de vida ha registrat un lleuger ascens, passant dels 65 anys el 1987 als 71,8 anys al 2009, encara que hi ha importants diferències entre la població urbana i la rural.

Segons els darrers censos realitzats al Marroc, la població urbana del regne ha augmentat a les darrers dècades, de 3,4 milions el 1960, a 5,4 el 1971, a 8,7 el 1982 i a 13,4 el 1994. En el darrer cens del 2004, aquesta població arribava a 16,5 milions d'habitants, xifra que suposava una taxa d'urbanització del 55,1%. Les estimacions realitzades per l'institut d'estadística marroquina per al 2009 preveu una població urbana de 18,06 milions d'habitants, que representa una taxa d'urbanització del 57,3%. Per al 2015 la població urbana

²⁹ Font: Material elaborat per l'Oficina Econòmica i Comercial d'Espanya a Rabat. Actualitzada a l'abril del 2010. Disponible a: <http://www.oficinascomerciales.es/icex/cma/contentTypes/common/records/viewDocument/0,,00.bin?doc=4108544>

s'estima en 20,4 milions d'habitants, quantitat que representa el 59,8% de la població total i que reflecteix la continuïtat de la tendència cap a la urbanització creixent del país.

El Producte Interior Brut per càpita al Marroc segueix una tendència positiva, encara que irregular. Això és resultat principalment del pes de l'agricultura en l'economia del país i de la dependència d'aquesta als factors externs, concretament als meteorològics.

Els resultats de les estimacions del Fons Monetari Internacional per a l'any 2009 situen el PIB per càpita en 2.847,496 USD, molt lluny encara del 31.141,502 USD estimats per a Espanya. Al rànquing de l'Àfrica, el Marroc ocupa la dotzena posició en el que es refereix al PIB per càpita.

En el tercer trimestre del 2009, la població activa de més de quinze anys ascendia a 11.314.000 persones, xifra que representa un augment amb prou feines perceptible del 0,14% pel que fa al mateix període del 2008 (*1,2% al medi urbà; -1,1% al medi rural). La taxa d'activitat ha baixat lleument d'un 50,6% el 2008 a un 49,8% el 2009.

La població activa a l'atur va baixar a escala nacional de 1.123.000 el 2008 a 1.105.000 el 2010, amb una disminució tot just perceptible del nombre d'aturats. Així, la taxa d'atur ha passat d'un 9,9% en el tercer trimestre del 2008 a un 9,8% el 2009; amb un descens del 15,5% al 14,8% en el medi urbà i un increment del 3,9% al 4,3% en el medi rural. Malgrat l'estancament de la taxa d'atur nacional, aquesta s'aparta molt de la taxa natural de desocupació. En això cal afegir que els alts índexs d'atur entre determinats segments de la població; així en la població d'entre quinze i vint-i-quatre anys arriba a un 18,5% i al 14,1% entre els més grans de vint-i-cinc i menors de trenta-quatre anys. En referència al nivell de formació, entre els no diplomats la taxa d'atur és del 4,6%, mentre que entre els diplomats és del 17,6% i entre els titulats superiors, del 21,5%. També s'aprecien grans diferències entre la població urbana i la rural.

PER A SABER-NE MÉS...

BIBLIOGRAFIA

ABELLÀ, Llorenç (1993), *Inmigración, segmentación y demanda de trabajo en la agricultura valenciana*, en *Inmigración y Mercado de trabajo*, Madrid, octubre 1993.

BARNIER, H. (1997), *Percepciones sobre el Mundo Árabe. Las raíces de los conflictos. Unidad didáctica 3*, Madrid: Centro de Investigación para la Paz.

DE MADARIAGA, R. (2001), “La imagen de Marruecos y la interpretación de la historia en el sistema educativo español”, en G. MARTÍN MUÑOZ (ed.), *Aprender a conocerse. Percepciones sociales y culturales entre España y Marruecos* (ps. 117-150), Madrid. Fundación Repsol YPF.

CASTELLA, Enric (1991), “L’escolarització dels alumnes àrabs a Catalunya”, *Revista de Treball Social*, núm. 124. Col·legi Oficial de Diplomats, Barcelona, 1991.

COLECTIVO IOÉ (1993), *Escolarización de niños marroquíes en España*, memoria de investigación, CIDE.

CONSELL INSULAR DE MALLORCA (1993), *Estudi sobre la població d’origen magrebí a Mallorca*, Palma de Mallorca.

CÓZAR VALERO, M. E. (1995), “African Immigration in Almería”, en J. PUIGDEFÁBREGAS y T. MENDIZÁBAL, *Desertificación y migraciones*, Geoforma, Logroño.

EL OURIACHI, Kais-Marzouk, “Los bereberes: de objeto a sujeto de la política”, en *Jornadas El Magreb tras la crisis del Golfo*, Granada, noviembre, 1991.

FLESLER, Daniela, “De la inmigración marroquí a la invasión mora: discursos pasados y presente del (des)encuentro entre España y Marruecos”, *Arizona Journal of Hispanic Cultural Studies*, Volume 5, 2001.

GONZÁLEZ ANLEO, J., (1993) *El poblado marroquí de Manuel Garrido: un estudio sociológico*, Universidad Pontificia de Salamanca, Madrid.

GONZÁLEZ-ANLEO, J. (1993), “El poblado marroquí de Manuel Garrido: una aproximación sociológica”, en *Sociedad y Utopía. Revista de Ciencias Sociales*, núm. 1, Facultad de Ciencias Políticas y Sociología, Madrid, 1993.

GOZALBES, B., *Los moriscos en Marruecos*, Granada, 1992.

GREGORIO GIL, C. (1992), “La participación de las mujeres de América Latina y África en los movimientos migratorios a España: su problemática específica”, en *La mujer en África y América Latina. Rev. de SODEPAZ*, núm. 9. Madrid, junio/sep. 1992

GREGORIO GIL, C. (1994), “El grupo inmigrante y su proyecto migratorio: aspectos psicosociales, culturales y de género”, *Intervención psicosocial*, vol. III, núm. 7.

JULIANO, D. (2008), “De la sartén a las brasas: Riesgo, delito y pecado femenino”, treball presentat al *X Congreso Internacional Interdisciplinar sobre las Mujeres, Mundos de Mujeres/Women’s Worlds*, Universidad Complutense de Madrid, España.

LEVI, Simon, La lengua diaria marroquí, reflejo de unas relaciones seculares entre España y Marruecos, en LÓPEZ, B., *España-Magreb, siglo XXI*, o.c., ps. 53-65.

LOPERA CABALLERO, M. C. (1990), “El nen àrab a les escoles de Catalunya”, en *Revista Perspectiva escolar*, núm. 147, Rosa Sensat, Barcelona.

LÓPEZ, B., (1993) *La inmigración magrebí en España. El retorno de los moriscos*, MAPFRE, Madrid.

LÓPEZ GARCÍA, B. (1994), “El regreso de los musulmanes. La inmigración marroquí en España o la inversión de un ciclo migratorio: marroquíes y argelinos en el proceso de regularización en Murcia”, en *Carthaginensia* (Murcia), 17 (Enero-Junio de 1994).

LÓPEZ GARCÍA, B. y BERRIANE, M.(dir.) (2004), *Atlas de la inmigración marroquí en España*, Madrid: Taller de Estudios Internacionales Mediterráneos, UAM, OPI, Secretaría de Estado de Inmigración

y Emigración, Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.

LOSADA, T. (1989), “Segunda generación de inmigración marroquí”, en *Actas del Simposium internacional sobre Movimientos humanos en el Mediterráneo Occidental*, organizat per l’Institut Català d’Estudis Mediterranis, Barcelona.

LOSADA, T., (1988) “La inmigración árabo-musulmana en Cataluña en los últimos 20 años”, en *Boletín Informativo del Secretariado de la Conferencia Episcopal para relaciones interconfesionales*, núm. 27, octubre-diciembre, ps. 18-23.

LOSADA, T. (1992), “La mujer inmigrante de origen magrebí: de la familia tradicional a la sociedad de acogida”, *Psicología Text i Context, Revista del Col·legi Oficial de Psicòlegs de Catalunya*, núm. 4, gener 1992.

MARRODÁN et al. (1991), *Mujeres del Tercer Mundo en España. Modelo migratorio y caracterización sociodemográfica*, CIIPE, Madrid.

MARTÍN CORRALES, E. (2000), “Árabes y musulmanes en el cine español de la democracia (1979-2000)”, *Mugak*, 11, ps. 28-29.

MARTÍN MUÑOZ, G., “Mujer y cambio social en el mundo árabe”, en *REIS*, núm. 60, Madrid, 1992.

MARTÍN MUÑOZ, G. (1994), “El imaginario español sobre el Islam y el Mundo Árabe y su influencia en los medios de comunicación”, en J. BODAS y A. DRAGOEVIICH (eds.), *El mundo árabe y su imagen en los medios* (ps. 279-283). Madrid: Editorial Comunica.

MARTÍN MUÑOZ, G. (2002), “Los españoles, el islam y los inmigrantes: percepciones e imaginarios”, *Migrance: España, país de migraciones* (Espagne. Pays d’émigration), 21, ps. 174-181.

MOLERO, F., NAVAS, M. & MORALES, J. F. (2001), “Inmigración, prejuicio y exclusión social: reflexiones en torno a algunos datos de la realidad española”, *International Journal of Psychology and Psychological Therapy*, 1, 11-32.

NARBONA REINA, L. M. (1993), *Marroquíes en Viladecans. Una aproximación al tema de la inmigración*, Ayuntamiento de Viladecans, Barcelona.

NAVARRO GARCÍA, L. (2008), *Contra el Islam. La visión deformada del mundo árabe en Occidente*, Córdoba: Editorial Almuzara.

PROVANSAL, D. (1990), “Africanos en Cataluña”, en Mª A. ROQUE (ed.), *Los Movimientos humanos en el Mediterráneo Occidental, Actas del Primer Simposio Internacional*, Barcelona, ICM.

RAMÍREZ, Á. (1993), “Huríes sin paraíso: la emigración femenina marroquí a España”, *Auraq*, vol. XIV, Monográfico sobre migraciones magrebíes, Madrid.

ROQUE, M. À. (1994), *Percepciones controvertidas: migración marroquí en Cataluña*, Papers de Sociologia, Barcelona.

SABIR, A., (1992) “Aproximación a una geografía de los hispanismos en el Magreb: el caso de Marruecos”, en LÓPEZ, B., *España-Magreb, siglo XXI*, MAPFRE, Madrid, ps. 67-83.

T.E.I.M., “Origen e itinerarios de los inmigrantes marroquíes en Cataluña: de los primeros asentamientos a la regularización”, en COLECTIVO IOE, *Marroquins a Catalunya*, op. cit.

TORTOSA, José María (1999), “El Islam ¿enemigo de occidente?”, *Papers* 57, 75-88.

PÀGINES WEB

<http://www.marroquies.es/>

Blog dedicat a notícies relacionades amb el col·lectiu de persones d'origen marroquí, amb espai per a discussions, anuncis diversos, publicació d'articles, etc.

<http://www.marruecosdigital.net>

Portal de notícies del Marroc en espanyol.

<http://www.asociacionmarroqui.com/>

L'Associació Marroquina per la Integració dels Immigrants (Ex-Associació d'estudiants marroquins a Màlaga) és un organització de naturalesa associativa i sense ànim de lucre. El primer camp d'interès de l'associació és l'atenció a la població immigrant a Espanya.

<http://www.webislam.com/>

Webislam fou fundada l'any 1997 pel Centre de Documentació i Publicacions (CDPI) de la Junta Islàmica a Espanya. Des de llavors s'ha consolidat com el portal islàmic de referència en llengua espanyola.

<http://www.casaarabe-ieam.es/>

"Casa Árabe" i el seu Institut Internacional d'Estudis àrabs i del "Mundo Musulman" té dues seus, a Madrid i a Còrdova i és un consorci constituït el 6 de juliol del 2006 pel Ministeri d'Afers Exteriors i l'Agència Espanyola de Cooperació Internacional, les Comunitats Autònomes de Madrid i Andalusia i els Ajuntaments de Madrid i Còrdova. Té vocació de ser un actiu instrument que contribueix, des de les institucions polítiques i els mitjans econòmics, culturals i intel·lectuals a enfortir i consolidar la relació polivalent amb els països àrabs i musulmans i a desenvolupar-se com a referent en l'estudi i el coneixement de la realitat i la història d'aquests països.

<http://www.mundoarabe.org/>

Portal de notícies dedicat al món àrab amb reportatges, opinions, cursos i altres.

CONTACTES

Asociación de trabajadores e inmigrantes marroquíes en España (ATIME)

Adreça: C/ Blasco de Garay 26

Ciutat: 08004 Barcelona

Telèfon: 93 324 95 22

E-mail: atimebarcelona@atime.es

Asociación WAFAE

Adreça: C/ Jordi Girona 1 - 3. Edifici Omega despatx 207

Ciutat: Barcelona

Telèfons: 93 413 75 92 i 93 413 75 91

Pàgina web: <http://www.wafae.org/>

E-mail: info@wafae.org / wafae@wafae.org

Assotiation Socioculturelle

"Ibn Battuta" (ASCIB)

Adreça: C/ Sant Pau, 82 baixos

Ciutat: Barcelona

Telèfon: 93 329 30 54

Pàgina web: www.ascib.net

E-mail: info@ascib.net

Associació d'Estudiants

Marroquins de Barcelona

Adreça: C/ Jordi Girona, 1-3, Edifici Omega despatx 205

Ciutat: Barcelona

Telèfon: 93 413 75 88

E-mail: junta-directiva@hotmail.com

Asociación de Amigos del Pueblo Marroquí (ITRAN)

Adreça: C/ Villarroel, 81 baixos

Ciutat: Barcelona

Telèfon: 636 225 985

Fax: +34 93 263 37 60

E-mail de l'Associació: marruecositrans@yahoo.es

E-mail de la revista El inmigrante:

revistaitrans@yahoo.es

Pàgina web: www.itran-marruecos.org/newitrans/

04/

ROMANESOS

LES PERSONES DE **NACIONALITAT ROMANESA** A CATALUNYA ³⁰

Els ciutadans de nacionalitat romanesa constitueixen el segon col·lectiu de persones estrangeres a Catalunya, després del marroquí, amb un total de 105.896 empadronats als municipis catalans a 1 de gener del 2012, xifra que representa un 8,7% de població estrangera a Catalunya. Des del 2007 és el principal col·lectiu estranger de l'Estat espanyol i arriba a constituir un 34,98% del total de la població estrangera amb règim comunitari. El seu creixement ha estat el més elevat els darrers anys, facilitat que resulta en part de la seva condició de comunitaris, fet que ha contribuït també a regularitzar la seva situació administrativa.

Viuen en set de cada deu municipis catalans. En més de tres quarts parts dels municipis catalans resideix almenys un ciutadà de nacionalitat romanesa. En general, és un col·lectiu distribuït de manera homogènia, ja que són poques les poblacions amb altes proporcions de romanesos i, en general, es tracta de municipis petits.

Les afiliacions dels ciutadans romanesos a la Seguretat Social van experimentar un augment fins al juliol del 2008. El mes de gener del 2012 hi havia 32.706 romanesos i romaneses afiliats a la Seguretat Social; és el segon col·lectiu estranger amb més persones afiliades. La majoria, al voltant del 83%, en el règim general, tot i que un 3,5% cotitzen com a autònoms. La taxa d'atur estimat entre la població de nacionalitat romanesa és menor que en el conjunt d'estrangers econòmicament actius. De la mateixa manera, destaca el gran nombre de persones afiliades al règim agrari de la Seguretat Social (més del 12%).

En el curs 2010-2011 hi havia 15.289 alumnes romanesos matriculats en els centres educatius de Catalunya, els quals representen un 9,74% del total d'alumnes estrangers del sistema escolar català. Del total d'alumnes romanesos, el 34% es troben a educació Primària i un 40%, a Secundària. Són pocs els joves que continuen estudiant un cop finalitzada l'etapa obligatòria (el 19%).

³⁰ Fonts: 13è Monogràfic del Butlletí de la Direcció General per a la Immigració de la Generalitat de Catalunya, "La immigració en xifres", publicat a l'abril del 2012, i "Extranjeros residentes en España. A 30 de junio de 2012", publicat per l'Observatori Permanent de la Immigració i el Ministerio de Empleo y Seguridad Social.

PER QUÈ HI HA TANTS RUMORS SOBRE EL COL·LECTIU ROMANÈS? ³¹

Fins l'any 2000, els immigrants romanesos a Espanya, quasi no constaven en les estadístiques. Des d'aquest període, i amb l'entrada de Romania a la Unió Europea l'1 de gener del 2007, la comunitat romanesa ha estat el col·lectiu immigrant que més creixement ha experimentat. D'acord amb l'Instituto Nacional de Estadística (INE), l'any 2000 eren només 7.543 persones d'origen romanès empadronades a Espanya, dada que no permetia ni mencionar Romania entre els països dels quals Espanya estava rebent immigració de

forma significativa. Les darreres dades disponibles corresponents a 30 de juny del 2012, indiquen que fins aquesta data residien a l'Estat espanyol 908.769 ciutadans romanesos. Això fa que el col·lectiu es converteixi en el primer en importància numèrica a l'Estat espanyol.

Al principi, gran part de la immigració romanesa a Espanya ha anat passant de forma irregular. Tot i que avui dia, la majoria de les persones romaneses a Espanya resideixen de manera legal al país, les imatges pejoratives d'il·legalitat i immigració ajuden a crear una sèrie de prejudicis i rumors sobre aquesta comunitat.

Això també va relacionat amb el fet que, durant molt de temps, la comunitat romanesa era la que tenia un nombre més gran de persones en situació irregular en tot l'Estat. L'any que Romania va entrar a la Unió Europea hi havia 211.325 romanesos amb residència legal, una dada ben diferent de la que va donar l'INE sobre les persones empadronades, 524.995. Malgrat no haver estat una evidència concreta de situació irregular, i a despit dels altres permisos de residència temporals, com ara els dels estudiants, per exemple, la comparació entre les dades dels empadronats i dels residents legals d'aquest període dona com a resultat que la població romanesa en aquell moment era el col·lectiu estranger amb un nombre més gran de persones en situació irregular a Espanya.

Aquesta situació ja ha canviat i des del gener del 2007, tots ells, tant els que tenien residència legal com els que es trobaven en situació irregular, són residents comunitaris, fet que els dona estatut de legalitat. Però molts rumors i prejudicis es mantenen en el temps, sense que les persones s'adonin de la realitat que les envolta. Les nombroses notícies dels diaris que relacionen les persones d'origen romanès amb la criminalitat o amb pel·lícules i programes televisius que enforteixen algunes imatges negatives en referència a aquest col·lectiu, fan que alguns rumors es mantinguin en l'imaginari de la societat.

³¹Fonts: Article de Miguel Pajares Alonso, "Comunidades inmigradas de la Europa del Este. El caso del colectivo rumano en España", publicat a la Revista CIDOB d'Afers Internacionals núm. 84, desembre 2008, ps. 65-79; Instituto Nacional de Estadística (INE).

G12. POBLACIÓ ROMANESA A CATALUNYA *

RELACIÓ AMB EL TOTAL DE PERSONES AMB NACIONALITAT ESTRANGERA

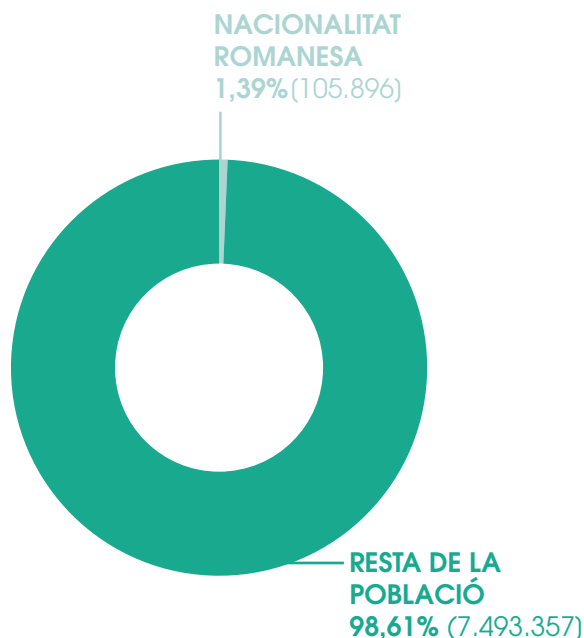

**RESTA DE PERSONES
DE NACIONALITAT
ESTRANGERA**
91,27% (1.107.042)

**PERSONES DE
NACIONALITAT
ROMANESA**
8,73% (105.896)

G13. POBLACIÓ ROMANESA A CATALUNYA *

RELACIÓ AMB EL TOTAL DE POBLACIÓ CATALANA

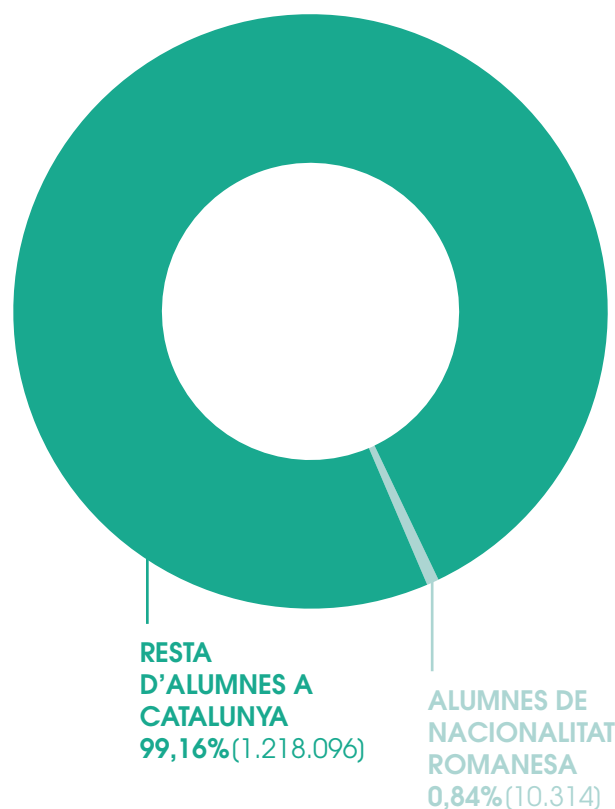

* Font: 13è Monogràfic del Butlletí de la Direcció General per a la Immigració de la Generalitat de Catalunya, "La immigració en xifres", publicat a l'abril del 2012.

** Dades calculades a partir del total d'alumnes matriculats en centres públics i privats en Educació infantil, Educació primària i Educació secundària (ESO, Batxellerat, CFGM i CFGS).

G14. ALUMNES DE N. ROMANESA A CATALUNYA **

RELACIÓ AMB EL TOTAL D'ALUMNES

04.01/ DIUEN QUE: «ELS ROMANESOS ROBEN»

Aquest és un dels rumors més freqüents que circulen sobre la població romanesa i que la vincula amb diferents situacions com la mendicitat al metro, la prostitució i la màfia que de vegades són comentats en fòrums d'Internet i en alguns informatius. Exemple d'això és el «Observatorio de la Delincuencia Inmigrante» (www.delincuenciainmigrante.com) que entre els anys 2007 i 2008 es va dedicar a recopilar totes les notícies publicades en diferents mitjans de comunicació d'Espanya sobre fets delictius amb implicació de persones estrangeres i en el qual hi ha un apartat dedicat als ciutadans romanesos.

Tanmateix en els darrers anys aquest rumor ha estat escampat i reforçat amb interessos polítics en algunes zones de Catalunya. Per exemple, durant la campanya electoral municipal de 2010, el candidat del Partido Popular (PP) per Badalona, Xavier García Albiol, va repartir 15 mil díptics que vinculaven als gitanos romanesos amb la delinqüència i l'incivisme. Aquesta acció va ser denunciada per SOS Racisme a través d'una acusació popular contra Albiol pel delictes d'injúria col·lectiva i d'incitació a la discriminació, l'odi i la violència (El País, 28 d'octubre de 2010).

- Les persones recluses de l'Europa comunitària en general, col·lectiu dins el qual es troben els ciutadans romanesos, representen un 6,42% de totes les persones recluses a Catalunya el 2011.

(Font: IDESCAT, Anuari Estadístic de Catalunya, Justícia i Seguretat Ciutadana)

- D'acord amb les dades de l'Instituto Nacional de Estadística, el 2011, més del 95% de les persones d'origen romanès empadronades a l'Estat espanyol tenien autorització de residència, és a dir, es trobaven en situació de legalitat al país.

(Font: Dades de l'Instituto Nacional de Estadística y de la Secretaria d'Estat d'Immigració i Emigració)

- En un estudi titulat “La representación de la mujer inmigrante en la prensa nacional”, les investigadores Erika Masanet Ripoll i Carolina Ripoll Arcacia analitzen les representacions i les imatges socials que la premsa espanyola transmet sobre la dona immigrant. Així, afirmen que, tot i que la presència de la dona immigrant en la premsa nacional és escassa, hi ha una forta tendència a la repetició de les mateixes nacionalitats. En aquest estudi s'observa que la nacionalitat romanesa és “sobrerepresentada” en la premsa nacional, ja que ocupa el quart lloc del total de les dones immigrants en el nostre país i en la premsa ocuparia el primer. De la mateixa manera, el col·lectiu de les marroquines i les colombianes figura molt poc en les notícies, quan en realitat aquests dos col·lectius suposen un percentatge important de les dones immigrants al nostre país. Les investigadores també afirmen que, per tant, la tendència de la premsa nacional és parlar de les dones que procedeixen de l'Europa de l'Est i de l'Amèrica Llatina, fet que no fa més que transmetre la imatge equivocada que la majoria de les immigrants provenen d'aquests països i crea així estereotips.

(Font: Article d'Erika Masanet Ripoll i Carolina Ripoll Arcacia, “La representación de la mujer inmigrante en la prensa nacional”, Papers: Revista de Sociologia, núm. 89, 2008, ps. 169-185)

04.02/ DIUEN QUE: «ELS ROMANESOS SÓN GITANOS»

Un dels rumors més presents és la relació de la població romanese amb la comunitat gitana, “els romanesos són gitanos”. Aquesta associació està carregada de connotacions negatives i plenes de prejudicis, amb les quals, fins i tot la mateixa comunitat romanese està cansada de conviure. Segons un reportatge del periòdic El Mundo, titulat “El emporio rumano” (Olga R. Sanmartín, 25/05/2009, www.elmundo.es/elmundo/2009/05/22/espana/1243020353.html), els romanesos tenen por del seu mal nom i estan farts que se’ls identifiqui amb els gitanos i amb activitats com la prostitució i la delinqüència.

Per reforçar aquest rumor, els reportatges de certs mitjans de comunicació relacionen aquests dos col·lectius, oferint una imatge negativa d’ambdues comunitats. El periòdic El País, per exemple, va publicar les declaracions extremament negatives d’un polític, referint-se a la comunitat gitana i va posar en el títol una de les seves frases “Los gitanos rumanos son una plaga” (Jesús García, 16/04/2010, www.elpais.com/articulo/espana/gitanos/rumanos/plaga/elpepuesp/20100416elpepunac_37/Tes)

Per a totes aquelles persones de la població autòctona que tenen potser escàs contacte directe amb persones immigrades, els gitanos resulten ser el col·lectiu més visible de la immigració romanese i sovint s’hi refereixen com si fossin els únics romanesos que viuen a Espanya. Però, en realitat, el col·lectiu gitano constitueix un petit percentatge de la immigració romanese, més petit encara del que representen a Romania.

(Font: Article de Miguel Pajares Alonso, “Comunidades inmigradas de la Europa del Este –El caso del colectivo rumano en España”, publicat a la Revista CIDOB d’Afers Internacionals, núm. 84, desembre 2008, ps. 65–79)

– Segons dades del cens de població de Romania, dins les minories ètniques existents al país, els gitanos representen només un 2,5% de la població.

(Font: Institut Nacional d’Estadística de Romania, cens 2002 disponible a http://www.insse.ro/cms/files/RPL2002INS/index_eng.htm)

04.03/ DIUEN QUE: «ELS ROMANESOS ES QUEDEN AMB LES AJUDES SOCIALS»

Aquest rumor s'aplica a quasi tots els col·lectius d'immigrants a Catalunya i dona una imatge molt negativa de la sobreutilització dels serveis públics per part tant de la població romanesa com d'altres comunitats de persones immigrades. A Internet es poden trobar discursos molt carregats de prejudicis, en espais oberts de discussions, i molts sense la identificació de l'autor, com, per exemple: “als romanesos els paguem els pisos de protecció oficial, l'educació i la sanitat. I tot per a què? Perquè ens robin, perquè trafiquin amb drogues, perquè destrossin i facin dels seus propis barris un abocador que es neteja i s'arregla amb impostos que amb prou feines paguen.” (Comentari publicat el 07/02/2011 per un lector de «Periodista Digital», <http://blogs.periodistadigital.com/juanfernandezkrohn.php/2010/09/15/p279159>). En moments de crisi augmenten els rumors sobre la immigració de manera general i en especial els referents a certes formes de competència entre autòctons i persones immigrades.

- L'informe anual 2009 de la Federació d'Associacions de SOS Racisme d'Espanya, recriminen a les institucions, i en especial als mitjans de comunicació, el tractament que donen als ciutadans romanesos. Diuen que, en proporció, el nombre de delictes que cometen els romanesos és molt menys que el nombre de delictes comesos pels espanyols; van menys sovint al metge – prefereixen la farmàcia a l'ambulatori – i abans d'anar a cercar feina a les oficines de l'INEM, recorren a les xarxes socials de feina que funcionen entre compatriotes. Segons les darreres dades que fa servir el Ministeri de Treball, hi ha 258.141 romanesos afiliats a la Seguretat Social (dins d'un total de 18.034.183 ocupats).

(Font: Federació d'Associacions de SOS Racisme d'Espanya. Informe anual 2009, disponible a <http://222.sosracismo.es/>)

- La Xarxa BCN Antirumors, coordinada per l'Ajuntament de Barcelona, va difondre una sèrie de dades en referència al tema de l'ús dels serveis públics. Tot i que sigui d'una manera general, això ens ajuda també com a paràmetre per a desmuntar el rumor.

- L'any 2009, només un 5,3% dels residents estrangers a Barcelona van ser usuaris dels serveis socials. No signifiquen, doncs, cap col·lapse per als recursos.

- El 2010 només el 15% de les sol·licituds d'habitatge protegit de propietat i lloguer eren de població estrangera (Patronat Municipal d'Habitatge de Barcelona).

- El curs 2010-2011 només el 15,5% d'alumnes amb beques de menjador són de nacionalitat estrangera (Consorci d'Educació de Barcelona).

- Un estudi de l'Hospital de Sant Pau conclou que l'assistència a urgències de la població estrangera és la mateixa que l'espanyola; exactament el 14,2% del total de pacients, que correspon al percentatge de població estrangera que viu en l'àrea d'influència de l'hospital.

- Els immigrants utilitzen un 40% menys els recursos sanitaris, en comparació amb els espanyols (XXX Jornades de l'Associació d'Economia de la Salut; 2010, Juan Oliva)

(Font: Xarxa BCN Antirumors disponible a: <http://www.bcnantirumors.cat/?q=/rumor/colapsen>)

SOBRE ROMANIA ³²

Nom complet:
Romania
Continent:
Europa
Govern:
república semipresidencial
Diada nacional:
1 de desembre.
Dia de la Unificació (1918)
Cap d'Estat:
Traian Băsescu
(president)
Cap de govern:
Victor Ponta
(primer ministre)
Població:
19.042.936 (est. 2012)
Idioma oficial:
romanès
Religió majoritària:
ortodoxos
Moneda:
leu romanès
Superfície:
238.391 km²

Romania té una superfície de 238.391 km² i està situada al sud-est del continent europeu. Limita al nord amb Ucraïna, a l'est amb Moldàvia, Ucraïna i la mar Negra, a l'oest amb Hongria, al sud-oest amb Sèrbia i al sud amb Bulgària, de la qual es troba separada pel riu Danubi.

En comparació amb la resta dels Estats Membres, segons les dades d'Eurostat, Romania és el sisè país de la Unió Europea quant a superfície agrícola (amb un 8,1% del total de la UE, després de França, Espanya, Alemanya, el Regne Unit i Polònia). El clima és continental, amb quatre estacions, encara que la primavera és molt curta. Les temperatures a l'hivern varien entre 10 i 25 graus i les estivals entre 25 i 35 graus. Rep influències oceàniques per l'oest, mediterrànies pel sud-oest i continentals pel nord i el nord-est.

Romania té 21,462 milions d'habitants (gener del 2010): el 51,3% dones i el 40,7% homes. La densitat demogràfica és de 90,02 habitants per km². El 2009 la població romana va disminuir un 0,17% respecte al 2008 i un 7,54% respecte al 1990 (aproximadament 1,7 milions d'habitants menys). Les raons d'aquesta pèrdua de població són la més petita taxa de natalitat, la major taxa de mortaldat i l'augment de l'emigració. Romania presenta un creixement vegetatiu del 0,16%.

L'estructura ètnica del país el 2002 (darrer any disponible) comptava amb un 89,5% de la població d'origen romanès i un 10,5% d'altres ètnies. Entre aquestes destaca l'hongaresa (6,6% de la població) i la romaní o gitana (2,46% de la població). Altres ètnies importants són els ucraïnesos (0,28%), els alemanys (0,27%) i els russos (0,16%). Això no obstant, representants de quasi totes les ètnies posen en dubte la veracitat de les dades. Així, per exemple, segons el representant dels gitanos a Romania, n'hi hauria a prop de 2,5 milions, molt per damunt de la xifra oficial. Per grups religiosos, el 86,8% de la població és de religió ortodoxa, el 4,7% són catòlics i el 3,5% protestants.

La població urbana es troba en creixement, i en el darrer cens oficial del gener del 2010 representa el 55,1% de la població total. Bucarest és la ciutat més gran del país, amb 1.944.451 habitants i una àrea metropolitana d'aproximadament 2.200.000 persones. Hi ha quatre ciutats més a Romania amb una població superior a 300.000 habitants. Timisoara, Iasi, Cluj-Napoca i Constanta. Altres ciutats amb població superior a 200.000 habitants són Craiova, Galati, Brasov, Ploiesti, Braila i Oradea. A més hi ha tretze ciutats més amb una població superior a 100.000 habitants.

El PIB per càpita se situa entre els més baixos de la Unió Europea (5.401 euros per habitant el 2009), només per sobre de Bulgària. Des de l'any 1999 fins al 2007, la taxa d'atur ha estat decreixent, gràcies al fort creixement que ha experimentat l'economia i a l'elevada emigració cap a altres països de persones en edat laboral. Des de finals del 2008 i a conseqüència de la

³² Font: Material elaborat per l'Oficina Econòmica i Comercial d'Espanya a Bucarest. Actualitzada el setembre del 2010. Disponible a <http://www.oficinascomerciales.es/icex/cma/contentTypes/common/records/viewDocument/0,,,00.bin?doc=4410131>

progressiva desacceleració de l'activitat econòmica, la taxa de desocupació va començar a augmentar fins a arribar a 7,8% l'1 de desembre del 2009, 3,4 punts percentuals per damunt de la de l'any anterior.

Durant l'any 2010, fins al mes de juny, la taxa ha anat decreixent fins a 7,44%, a causa de la represa de la contractació per part del sector privat. Durant el darrer trimestre del 2010 i a principis del 2011 es preveu que torni a augmentar com a conseqüència de les reestructuracions previstes al sector públic,

Malgrat l'augment durant l'any 2009, la taxa d'atur a Romania continua essent relativament baixa, en comparació amb les d'altres països de la UE, ja que dels 27, segons dades d'Eurostat, Romania ha estat el vuitè país amb la taxa més baixa tant l'any 2008 com el 2009, quan la taxa mitjana de l'atur de la UE era de 7,6% i de 9,4%, respectivament).

BIBLIOGRAFIA

- APARICIO, R. y TORNOS, A. (2005) *Las redes sociales de los inmigrantes extranjeros en España. Un estudio sobre el terreno*, Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales y Observatorio Permanente de la Inmigración.
- BLEAHU, A. (2005), *Romanian migration to Spain. Motivation, networks and strategies*, Institute for Quality of Life, Bucharest: Romanian Academy.
- CHESNAIS, J.C. (1991), *Europa, escenario de la inmigración del Este*. Barcelona, Fundación Paulino Torras Domènech.
- DIMINESCU, D. (2006), *El difícil ejercicio de la libre circulación: una introducción a la historia reciente de la migración rumana*, (mimeo).
- FERRERO TURRIÓN, R. (2005), *Nuevos socios, nuevas fronteras. Los procesos migratorios desde Europa Central y Oriental*, Barcelona, CIDOB.
- FLORINA NEDELCU, M., “Les migrations internationales des professionnels roumains hautement qualifiés”, *Astra, Young Romanian Scientists’ Journal*, 1.
- GRIETENS, K. P. (2005), *Entre tenebres. Gitanos immigrants: els rom de l’Est d’Europa a Barcelona i el seu accés a l’educació*, Barcelona, Fundació Bofill.
- KUPISZEWSKI, M.; BERINDE, D.; TEODORESCU, V.; DURHAM, H. i REES, P. (1997), *Internal migration and regional population dynamics in Europe: Romania case study*, Estrasburg: Consell d’Europa.
- LUENGO, F. (2003), *Mercado de trabajo y competitividad en los capitalismos emergentes de Europa central y oriental*, Madrid, Editorial Complutense, 2003.
- MACÍAS, A., “La población romaní en el flujo migratorio del Este hacia Europa occidental: el caso de Rumania”, *Documentación Social*, núm. 137 (2005), ps. 79-98. Universidad Pública de Navarra, Departamento de Trabajo Social.
- MARCU, S. (2005), *Rumania: territorio olvidado. Procesos de transición e integración, 1989-2005*, Secretariado de Publicaciones, Universidad de Valladolid.
- OKÓLSKI, Marek, “Últimas tendencias y principales temas de las migraciones internacionales: perspectivas de Europa Central y del Este”, *Revista internacional de ciencias sociales*, núm. 165 (septiembre 2000) ps. 78-92.
- PAJARES, M. (2006), *Inmigrantes del Este. Procesos migratorios de los rumanos*, Barcelona, Icaria.
- PAJARES, M. (2007), “Inmigrantes de un país de la Unión Europea. Red social, inmigración irregular y acceso al empleo de los inmigrantes rumanos”, *Migraciones*, núm. 21. Instituto Universitario de Estudios sobre Migraciones. Universidad de Comillas.
- RIPOLL ARCACIA, C. i MASANET RIPOLL, E. (2008), “La representación de la mujer inmigrante en la prensa nacional”, *Papers: revista de sociología*, núm. 89, ps. 169-185.
- SUÁREZ, L. (dir.) (2004), *Inmigración rumana en España: Adventistas, ortodoxos y gitanos. Grupo de Investigación sobre Migración y Transnacionalismos (BS 02002-033)*, Madrid, Universidad Autónoma, Departamento de Antropología Social.
- TOMÁS, M. C. (2003), “Una nueva oleada de rumanos prueba fortuna en la provincia”, *El Periódico Mediterráneo*, 10 de septiembre de 2003, ps. 2 y 3.
- TORNOS, A. (2004), “Nuevos movimientos migratorios en una Unión Europea Ampliada”, *Migraciones*, núm. 16, ps. 237-254, Madrid, Universidad de Comillas, Instituto Universitario de Estudios sobre Migraciones.
- VELÁZQUEZ, F. J., (2005) “Principales características económicas de la Nueva Europa”, *Papeles de Economía Española*, núm. 103, 2005, ps. 2-28.

VIRUELA, R. (2004), “El recurso de la emigración. Balance durante la transición en Rumania”, *Papeles del Este*, 9, <<http://www.ucm.es/bucm/cee/papeles>>

VIRUELA MARTÍNEZ, R. (2003), “Transición y migraciones en la Europa Central y Oriental”, *Migraciones*, núm. 14, ps. 181-218, Madrid, Universidad de Comillas, Instituto Universitario de Estudios sobre Migraciones.

VIRUELA MARTÍNEZ, R. (2002), “La nueva corriente inmigratoria de Europa del Este”, *Quaderns de Geografia*, núm. 72, ps. 231-258. Universitat de València, Departament de Geografia.

ZAYONCHKOVSKEYA, Z. (2002), “Tendencias migratorias recientes en la Comunidad de Estados Independientes”, *Revista Internacional de Ciencias Sociales*, núm. 165, ps. 78-92.

PÀGINES WEB

<http://www.rumanos.com.es/>

Blog dedicat a notícies relacionades amb el col·lectiu de persones d'origen romanès, amb espai per a discussions, anuncis diversos, publicacions d'articles, etc.

<http://www.turism.ro/espanol>

Pàgina web que ofereix dades sobre Romania per als interessats en el turisme. El portal conté dades generals del país, principals destinacions, informacions d'oficines turístiques, etc.

www.camarahispanorumana.org

La Cámara Oficial de Comercio Hispano-Rumana és una associació sense ànim de lucre que col·labora estretament amb els organismes oficials espanyols i romanesos. Fundada a Espanya pel novembre del 2006, té com a principal objectiu potenciar les relacions comercials entre Romania i Espanya, amb autonomia per a dissenyar les seves pròpies activitats tant culturals com comercials.

<http://www.gitanos.org>

La Fundación Secretariado Gitano és una entitat social sense ànim de lucre que dona serveis per al desenvolupament de la comunitat gitana a tot el territori espanyol i en l'àmbit europeu. La seva activitat va començar els anys seixanta, si bé la seva constitució com a Fundació es va produir l'any 2001.

CONTACTES

Casa Eslava

Adreça: C/ Provença, 529, 1r 4a, 08025 Barcelona

Telèfon: 622 615 769

Pàgina web: www.casaeslava.com

e-mail: info@casaeslava.com

Federación de Asociaciones de Emigrantes Rumanos en España (FEDROM)

Adreça: C/ Wad-Ras, 19, baixos

Ciutat: Madrid

Telèfon: 913 982 336

Pàgina web: <http://fedrom.org/>

e-mail: fedrom@fedrom.org

Associació Romanesa de Catalunya (ASOCROM)

Adreça: C/ Villarroel 10, baixos

Ciutat: Barcelona

Telèfon: 93 423 91 33

Pàgina web: <http://www.asocrom.es/>

Federació d'Associacions

Gitanes de Catalunya

Adreça: C/ Concilio de Trento, 313 - despatx 9.9

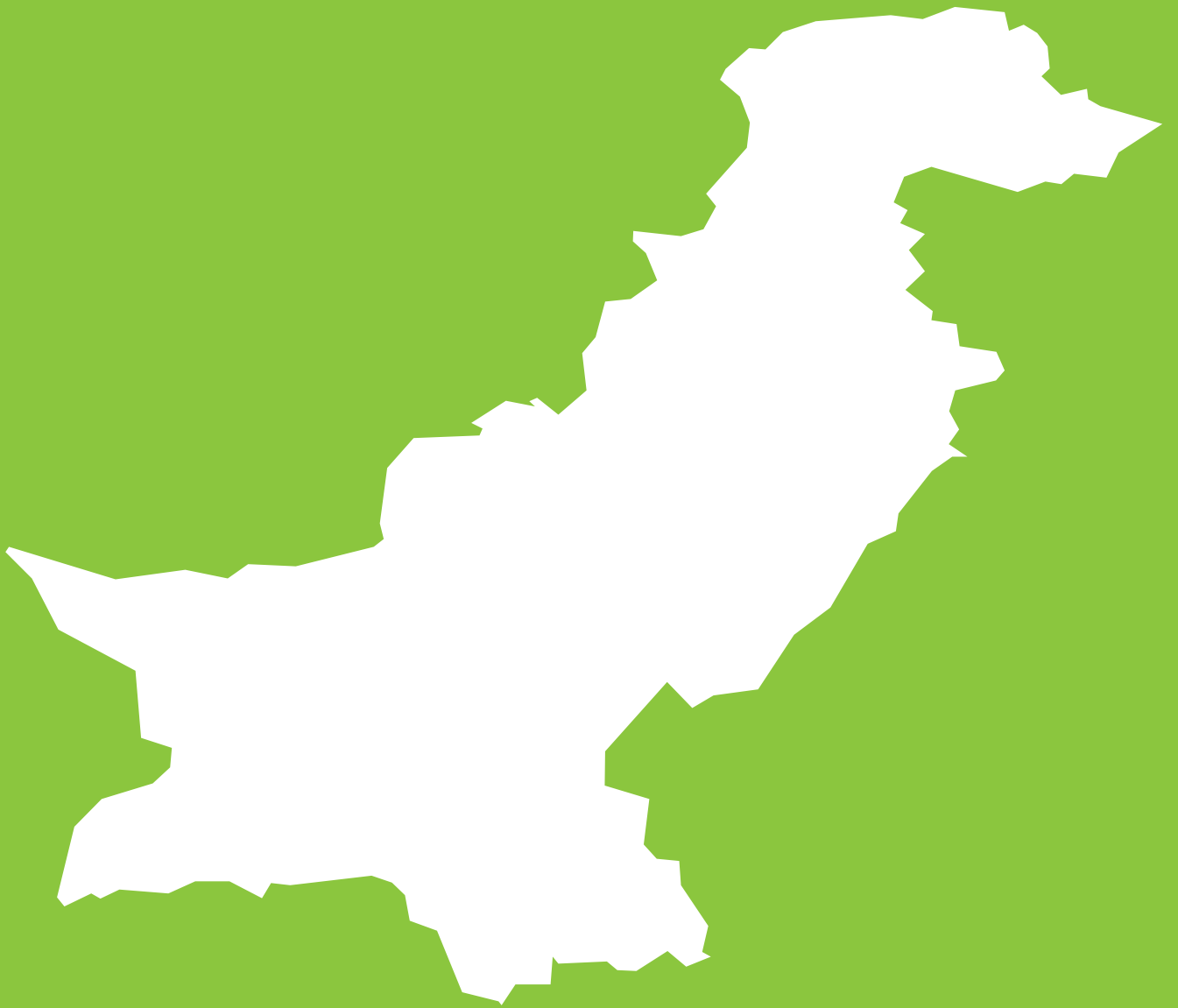
Ciutat: Barcelona

Telèfon: 93 305 10 71

Pàgina web: <http://www.fagic.org/>

05/

PAKISTANESOS

LES PERSONES DE NACIONALITAT PAKISTANESA A CATALUNYA ³³

El col·lectiu pakistanès, amb 48.166 persones empadronades als municipis catalans i 63.915 a Espanya, segons dades actualitzades l'1 de gener del 2012 i el 30 de juny del 2012, respectivament, ocupa la setena posició en el rànquing de col·lectius estrangers presents a Catalunya. Arribats durant els anys setanta i vuitanta, el creixement més important es va produir a partir de l'any 2001. Són una població jove (gairebé el 50% té menys de trenta anys) però amb un gran desequilibri en la seva distribució per sexes, ja que hi ha 78 homes per cada 21 dones.

Tan sols en un de cada cinc municipis catalans resideix alguna persona de nacionalitat pakistanesa. De fet, el col·lectiu pakistanès es troba concentrat als municipis de la comarca del Barcelonès (molt especialment al barri del Raval de Barcelona), on viu el 77% dels pakistanesos empadronats a Catalunya. També en certs municipis de les Terres de l'Ebre es fa palesa la seva presència.

La seva participació en el mercat de treball es concentra en les feines no qualificades de tots els sectors laborals: construcció, agricultura i serveis, i també en la regència de petits negocis. La població pakistanesa va sofrir la crisi, principalment els darrers anys, quan es va multiplicar en un 1,5% el nombre d'aturats registrats. El 2010 les xifres d'atur es van mantenir i, en canvi, va créixer el nombre d'afiliats a la Seguretat Social.

Actualment hi ha 4.340 alumnes pakistanesos matriculats als centres educatius catalans, que suposen el 2,76% del total d'alumnes estrangers. Es concentren a les etapes de Primària i Secundària Obligatòria. Pel que fa als nivells postobligatoris, però, no arriba al 6,78% el volum de nois i noies pakistanesos que continuen matriculats en centres reglats.

³³ Fonts: 13è Monogràfic del Butlletí de la Direcció General per a la Immigració de la Generalitat de Catalunya, "La immigració en xifres", publicat a l'abril del 2012 i "Extranjeros residentes en España. A 30 de junio de 2012", publicat per l'Observatori Permanent de la Immigració i el Ministerio de Empleo y Seguridad Social.

PER QUÈ HI HA TANTS RUMORS SOBRE EL COL·LECTIU PAKISTANÈS ³⁴

La República Islàmica del Pakistan és un país asiàtic creat artificialment l'any 1947 per la partició de l'Índia i sobre la base d'un criteri religiós. Les darreres xifres de l'any 2000 situen la població de Pakistan en 142 milions d'habitants.

Segons Solé i Aubia i Roca, els pobles que habiten al Pakistan constitueixen un variat mosaic d'ètnies i llengües, amb un vincle religiós islàmic com a únic fil conductor de la identitat nacional. L'idioma oficial és l'urdú, molt similar a l'hindi de l'Índia, però escrit amb caràcters àrabs; pot dir-se que mentre que l'hindi és la llengua dels hindús (els membres de la religió hindú), l'urdú és la variant d'aquesta mateixa llengua que fan servir els musulmans de l'Índia i del Pakistan. En gran mesura, doncs, l'urdú constitueix una llengua religiosa utilitzada en el culte, però solament és, en realitat, la llengua materna per al 7% dels pakistanesos, malgrat la seva condició d'oficial.

L'islam és la religió majoritària (97%) del Pakistan, malgrat que a les zones del Caixmir i del Sind, hi viuen també hindús, budistes i cristians (encara avui les escoles secundàries considerades millors són les de les monges irlandeses, on van els fills de les famílies de les classes mitjanes i altes).

Una altra característica particular és l'elevat nombre d'homes que formen el col·lectiu: gairebé el 80%. Aquesta característica no es dona només en el col·lectiu pakistanès, sinó que també ha estat pròpia d'altres, com el marroquí o el subsaharià, que pel fet d'haver-se establert fa més temps a Espanya, són ja moltes més les dones d'aquestes procedències que viuen al territori espanyol, tot i ser més nombrosos els homes.

D'acord amb Eduard Parellada, en el seu reportatge "Pakistaníes en España: la lucha por

³⁴ Fonts: Articles de Montserrat Solé i Aubia i de Josep Rodríguez Roca, "Pakistaníes en España: un estudio basado en el colectivo de la ciudad de Barcelona", publicat a la Revista CIDOB d'Afers Internacionals, núm. 68, ps. 97-118, desembre 2004 - gener 2005; Hugo Valenzuela García, "Pecunia ExMachina, el emprendedor pakistaní en la ciudad de Barcelona", publicat a la Revista CIDOB d'Afers Internacionals, núm. 92, ps. 185-206, desembre 2010 i el reportatge d'Eduard Parellada, "Pakistaníes en España: La lucha por la legalidad", publicat el 09/12/2004 a la pàgina web de l'associació Casa Àsia (<http://www.casaasia.es/noticia/detalle?id=25191>)

la legalidad” (<http://www.casaasia.es/noticia/detalle?id=25191>), la història dels pakistanesos a Espanya va molt lligada a la lluita per la regularització. L’any 2000, aquesta comunitat fou la més nombrosa de les que van participar en els tancaments en esglésies de Barcelona per demanar la regularització.

En aquest reportatge, el llavors representant de la Plataforma “Papeles para Todos”, Ibrar Bukhari, explicava que la gran borsa d’il·legals havia estat generada perquè “molts que tenen ordres d’expulsió, no són expulsats i, en conseqüència, tampoc no poden regularitzar la seva situació durant almenys quatre anys”. Un altre gran problema per als pakistanesos que viuen a Espanya és el desconeixement de la llengua. En aquest sentit, els qui tenen un grau de formació més alt acostumen a emigrar a països anglosaxons, ja que a les escoles del Pakistan s’ensenya l’anglès.

Segons García (2010), aquesta comunitat presenta una elevada ràtio d’empresariat ètnic i una actitud laboral molt competitiva. Si bé és cert que alguns pakistanesos han esdevingut empresaris de molt èxit, no tots els immigrants pakistanesos són àvids comerciants ni diligents obrers que volen convertir-se algun dia en amos del seu propi negoci. Contràriament, hi ha un nombre creixent de treballadors pakistanesos que ja fa molts anys que exerceix treballs precaris; treballadors per compte d’altri que no desitgen ni aspiren a l’autonomia: manobres que es troben sense feina o pakistanesos empobrits que roden pels carrers i freguen la mendicitat. No obstant això, les estadístiques mostren que l’ànima empresarial en el col·lectiu pakistanès és més gran que en altres grups i que la seva presència és molt rellevant en la petita empresa.

L’elecció d’Espanya com a destí migratori no és arbitrària, afirma García (2010). Respon a un càlcul en què intervenen factors polítics i legals (la relativa permissivitat davant la immigració); econòmics (la possibilitat d’obrir nous negocis); i socials (la més gran tolerància social, en comparació amb altres països). En unes altres paraules, que la diàspora pakistanesa hagi aterrat a Espanya podria imputar-se d’una banda al procés internacional de migració de mà d’obra des dels països més pobres als països més rics i, de l’altra, al creixement econòmic d’Espanya de les darreres dècades que ha donat pas a una àmplia oferta en el sector de la construcció i els serveis; tot això sumat a unes lleis d’estrangeria progressistes i a una gestió

migratòria a priori més permissiva que en altres països. No obstant això, per primer cop i a causa de la crisi econòmica que fueteja el país, la tendència migratòria és decreixent i es percep un canvi de signe en les polítiques migratòries, que abandonen el seu caràcter progressista per a esdevenir més restrictives i conservadores.

En el passat, la majoria d’immigrants pakistanesos arribava a Espanya amb visat de turista i acostumava a pertànyer a estrats socioeconòmics mitjans. Actualment la major part entra a Espanya de forma il·legal, a través de determinats punts de pas (Rússia, Turquia, Àfrica), fent servir diferents mitjans de transport (trajectes a peu, l’ús de pasteres o de camions il·legals).

Un altre succés ha ajudat a la imatge negativa en referència al col·lectiu de les persones pakistaneses a Espanya. D’acord amb Beltrán Antolín i Sáiz López, la detenció i el fet de posar a disposició judicial el gener del 2008, deu pakistanesos al barri del Raval de la ciutat de Barcelona per la seva presumpta vinculació amb activitats terroristes s’afegeix a altres casos de suposat finançament del terrorisme en què des de l’any 2002 han estat implicant també pakistanesos a Madrid i a Logronyo. L’alarma social creada pels mitjans de comunicació incideix de forma negativa en la imatge d’una comunitat pacífica i treballadora que s’esforça a sobreviure i prosperar amb notables exemples de més de trenta anys d’antiguitat.

G15. POBLACIÓ PAKISTANESA A CATALUNYA*

RELACIÓ AMB EL TOTAL DE PERSONES AMB NACIONALITAT ESTRANGERA

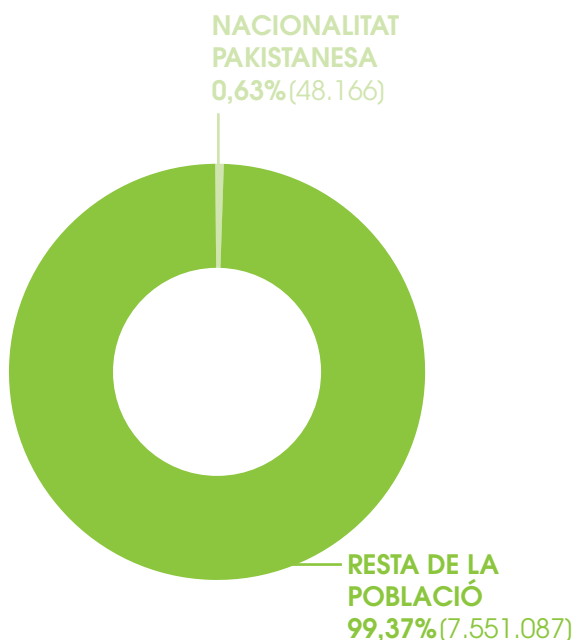

RESTA DE PERSONES
DE NACIONALITAT
ESTRANGERA
96,03% (1.164.772)

PERSONES DE
NACIONALITAT
PAKISTANESA
3,97% (48.166)

G16. POBLACIÓ PAKISTANESA A CATALUNYA*

RELACIÓ AMB EL TOTAL DE POBLACIÓ CATALANA

* Font: 13è Monogràfic del Butlletí de la Direcció General per a la Immigració de la Generalitat de Catalunya, "La immigració en xifres", publicat a l'abril del 2012.

** Dades calculades a partir del total d'alumnes matriculats en centres públics i privats en Educació infantil, Educació primària i Educació secundària (ESO, Batxellerat, CFGM i CFGS).

G17. ALUMNES DE N. PAKISTANESA A CATALUNYA**

RELACIÓ AMB EL TOTAL D'ALUMNES

05.01/ DIUEN QUE: «ELS PAKISTANESOS SÓN MÀQUINES DE FER DINERS»

Un cop i un altre, el tema de les competències respecte a les persones immigrades sorgeix en qualsevol moment en el tema dels rumors. En aquest cas específic sobre les persones d'origen pakistanès, el tema de la competència comercial té una força molt gran, perquè, en realitat molts comerços, en especial al centre de Barcelona, són portats per aquest col·lectiu. Així, és molt fàcil sentir que els “pakistanesos són màquines de fer diners”, que porten els comerços autòctons a fer fallida, que treballen molt més del que està permès, etc.

En l'article “Pecunia Ex Machina, el emprendedor pakistaní en la ciudad de Barcelona” (Revista CIDOB d'Afers Internacionals, núm. 92, ps. 185-206, desembre 2010), Hugo Valenzuela García afirma que no hi ha dubte que els empresaris pakistanesos representen la història de l'èxit. Però aquesta és la història d'una minoria i fins i tot aquests, abans de l'èxit, van haver de pagar un elevat cost social. Aquest cost social implica, per exemple, una gran vulnerabilitat econòmica i la submissió a condicions laborals d'explotació i frau; dures condicions en l'habitatge havent-hi de viure molt amuntegats; alienació social, que sovint provoca aïllament o xenofòbia; la separació prolongada del seu lloc d'origen i, per damunt de tot, del seu àmbit familiar, la qual cosa comporta molts problemes psicològics i afectius a mitjà i llarg termini.

- El projecte migratori pakistanès està profundament marcat per objectius econòmics que es manifesten en el deler laboral, en els sobris hàbits de despeses i de consum, en l'elevat índex d'empresariat ètnic i en el notable grau d'èxit comercial,

- Hi ha importants incentius de caràcter sociocultural que fan del negoci propi una opció atractiva per al pakistanès. En primer lloc, la posició social de l'empresari inclou més prestigi i reconeixement que la del treballador per compte d'altri.(...) De vegades, l'autonomia econòmica del negoci propi contribueix –lluny dels constrenyiments, normes i institucions del context d'origen– a alliberar l'individu del jou de rang i casta imposats per naixement i el dota d'una mobilitat socioeconòmica ascendent i impensable en l'origen.

- El factor treball és elàstic, gràcies a l'àmplia capacitat d'autoexplotació, als salaris reduïts i a una gran flexibilitat horària; la mà d'obra és abundant i lleial, perquè es recluta entre parents, paisans o coètnics. La relació laboral aquí exposada no ha d'interpretar-se directament com una situació d'explotació i no sols perquè la situació laboral en origen sol ser més

extrema, sinó perquè l'empresa familiar ofereix una altra sèrie de potencials beneficis indirectes i inexistents en un altre tipus d'empresa. D'una banda, la relació imbrica obligacions i drets inherents a les relacions de parentiu (cooperació, ajuda mútua, autoritat, respecte, etc.) i de l'altra, una sèrie de compensacions socials i econòmiques. En efecte, l'empresa funciona com una plataforma de reagrupació familiar que té la possibilitat d'expedir contractes a uns altres membres de la família extensa (cosins, nebots, oncles...) i contribueix així a un flux migratori regularitzat.

- El destí migratori, lluny de resultar arbitrari, obeeix a una anàlisi conscienciosa dels avantatges i els desavantatges econòmics del país de destí, del barri, de la disponibilitat d'habitatge, locals comercials o de les característiques dels consumidors potencials. En aquest darrer sentit, els pakistanesos han estat destres comerciants que han cobert tant la demanda local (alcohol, verdura, donner kebab), com la demanda coètnica (carnisseries halal, perruqueries), particularment en l'àmbit de necessitats bàsiques com l'alimentació (petits supermercats), la comunicació (locutoris) o l'habitatge (mercat immobiliari). En sentit contrari, com ja hem assenyalat, el comerç pakistanès ha resultat particularment atractiu per a la clientela general perquè ofereix avantatges de caràcter econòmic (preu, varietat, qualitat, etc.), pragmàtic (horari d'obertura, disponibilitat i varietat de productes) o sociocultural (adequació al gust cultural local, introducció de productes considerats “exòtics”).

(Font: “Pecunia Ex Machina, el emprendedor pakistaní en la ciudad de Barcelona”, Hugo Valenzuela García, Revista CIDOB d'Afers Internacionals, núm. 92, ps. 185-206, desembre 2010)

- El capital inicial per a l'obertura dels negocis sol procedir de l'esforç de molts anys treballant de forma assalariada. De vegades s'inverteix a Espanya el capital estalviat després d'una experiència laboral prèvia en altres països d'Europa o del Golf Pèrsic. Tanmateix, la gran proliferació de negocis pakistanesos es nodreix especialment d'un altre tipus d'estratègies econòmiques molt habituals, com el kameti o sistema d'estalvi i crèdit rotatiu sense interessos mitjançant associacions d'amics, familiars i veïns, així com de préstecs sense interès en els quals es mobilitzen les xarxes social de cada persona a escala local i transnacional incloent-hi parents i no parents. Així, molts cops els nous negocis s'emprenen amb capital procedent de molts llocs del món. En el kameti, cada membre paga una quantitat fixa a un fons comú setmanal o mensualment i rep la quantitat que ha pagat al cap del temps. En cas de necessitat es pot recórrer al fons comú, per a després retornar tot el que s'ha obtingut per sobre de l'aportació personal, de forma que ningú no hi perd i es garanteix la recuperació de l'estalvi. També és habitual començar un negoci de forma cooperativa, és a dir, diverses persones posen en comú capital en forma d'accions. La mà d'obra són ells mateixos, i arriben a fer acords sobre com organitzar-se i com repartir els guanys.

(Font: “La comunidad pakistaní en España”, realizado por Joaquín Beltrán Antolín y Amelia Sáiz López. Universidad Autónoma de Barcelona RICAE-Fundació CIDOB)

05.02/ DIUEN QUE: «ELS PAKISTANESOS FINANCEN ELS TERRORISTES»

Tal com succeeix amb altres grups musulmans, les persones d'origen pakistanès arreu del món són relacionats negativament amb el terrorisme. En especial després de la vinculació en massa dels fets que van succeir l'11 de setembre del 2001 als Estats Units amb els terroristes de Bin Laden i l'organització Al Qaeda. La presència de grups islàmics radicals en diverses zones del Pakistan ha provocat que alguns mitjans de comunicació relacionin tot el col·lectiu pakistanès amb els talibans i amb els atemptats de l'11-S; tot això, agreujat pel desconeixement que la població espanyola en general té del Pakistan i la seva diversitat, fa que molts cops l'atansament sigui encara més difícil. La mort del líder d'Al Qaeda, Osama Bin Laden al Pakistan, ha ajudat a intensificar els rumors sobre les relacions del país amb el terrorisme mundial.

Les trameses de diners de les persones d'origen pakistanès que viuen fora del seu país a les seves famílies és observada per molts com una forma de finançar faccions terroristes i, a més, van apareixent reportatges que ajuden a enfortir aquests prejudicis. Tenim, per exemple, el cas d'un reportatge que es va difondre el 05/02/2007 en el Periódico de Extremadura, en el qual, ja el títol afirmava que “España pasa a ser la base europea de una filial paquistaní de Al Qaeda” (<http://222.elperiodicoextremadura.com/noticias/noticia.asp?pkid=283893>).

- Des del primer moment els pakistanesos a l'estranger envien diners a les seves cases a Pakistan per ajudar els seus pares, mantenir la dona i els fills fills si ja en tenen, mentre arriba el moment de la reunificació familiar. Hi ha diferents formes i estratègies per a enviar diners, una de les quals és aprofitar el viatge que faci un familiar o un conegut per a fer portar els diners a mà, i l'altra és el sistema denominat hawala o hundi, que consisteix a fer pagaments per compensació, és a dir, els diners no es mouen en el sentit que el hawaladar que rep els diners a Espanya, truca al seu contacte al Pakistan perquè aquest els lliuri a l'adreça acordada. L'interès cobrat és molt petit en comparació amb el que cobren les agències de trameses de diners o els bancs. Es tracta d'un sistema que es basa en la confiança i que funciona perfectament; per aquest motiu gaudeix de molta popularitat i, a més

d'estalviar despeses en les transaccions, és ràpid i es fa servir per a substituir la deficient infraestructura del sistema bancari a les zones d'origen. El problema és que no hi ha rebuts, així que hi ha emigrants que en iniciar el procés de reunificació familiar són incapaços de demostrar que els seus familiars al Pakistan depenen de les seves trameses de diners, ja que no estan registrades enlloc. Alguns casos han relacionat el sistema hawala amb el finançament del terrorisme, volent criminalitzar una pràctica que ha demostrat la seva eficàcia i competitivitat durant molt temps. L'interès pel control dels fluxos de diners i els beneficis que pot reportar al món financer és un dels motius amagats d'aquesta criminalització.

(Font: “La comunidad pakistaní en España”, Joaquín Beltrán Antolí i Amelia Sáiz López, Universitat Autònoma de Barcelona, RICAE - Fundació CIDOB. Anuari Àsia Pacífic, ps. 407-416)

El 1983 el volum de capital de les remeses enviades a Pakistan des de l'estranger va superar el valor total de totes les exportacions del país. Actualment es considera que les remeses des del Regne Unit a Mirpur (Pakistan) oscil·len entre 500 i 1.000 milions de lliures esterlines anuals (Ballard, 2004: 26-38). El valor de les remeses enviades des de Espanya a l'origen és literalment incalculable. No solament extenses famílies depenen dels seus parents a l'estranger, sinó que llogarrets i pobles sencers basen el seu desenvolupament econòmic en les remeses. Més enllà de reproduir relacions internacionals de dependència econòmica, les remeses impliquen un flux invisible però gegantí de capital internacional que, irònicament, contribueix a la redistribució de la riquesa entre l'Occident i l'Orient. Això no obstant, paradoxalment, l'emigrant pakistanès no té control sobre la despesa que es fa d'aquestes remeses un cop enviades. El capital tramès no sempre és reinvertit en activitats o processos productius o pecuniaris, sinó que es gasta en béns (roba, aliments, joies, tecnologia) o bé es destina tant a l'educació dels fills com en allò que Eric Wolf (1960) va denominar fons cerimonial: aliances matrimonials, activitats rituals i cerimònies.

- Després dels atemptats terroristes de l'11 de Setembre, el govern nord-americà va començar a sospitar que rere el hawala s'amagava una via de finançament de grups terroristes. No obstant això, els rumors sobre el finançament del terrorisme que encobreix el hawala s'han demostrat falsos a tots els països, malgrat que a Espanya s'ha seguit insistint en tot el contrari. D'acord amb l'informe de la comissió de l'11-S, la Interpol i el National Commission on Terrorist Attacks, els fons que es van fer servir per a finançar els atemptats als Estats Units es van realitzar mitjançant transferències bancàries ordinàries en un dels bancs més populars: el Sun Trust Bank de Florida. Un podria sospitar que rere la condemna i la persecució d'aquest sistema de remeses informals es troba una forta pressió econòmica per part d'aquelles institucions que no poden controlar ni fiscalitzar un immens capital flotant.

(Font: “Pecunia Ex Machina, el emprendedor pakistaní en la ciudad de Barcelona”, Hugo Valenzuela García, Revista CIDOB d'Afers Internacionals, núm. 92, ps. 185-206, desembre 2010)

SOBRE PAKISTAN ³⁵

Els britànics van arribar al subcontinent indi en el segle XVII. La British East India Company va començar com a peticionari de concessions –primer dels caps locals i després dels emperadors mogols– per a comerciar amb cotó, opi, indi, sucre, jute, diamants i qualsevol altra cosa que poguessin transformar en benefici. Lentament, mitjançant la força, el suborn, la usura i la intriga, van consolidar els seus privilegis comercials.

Cap a mitjan segle XVIII, els britànics estaven molt involucrats en la política índia i a partir del 1757 van començar la conquesta sistemàtica del continent. El seu poder va anar creixent conforme disminuïa el poder real de l'emperador mogol i es van realitzar campanyes militars d'ocupació de territoris fins que van arribar a comptar amb un exèrcit de més de 150.000 soldats.

L'anomenada Primera Guerra d'Independència del 1857, també anomenada “guerra dels sipais”, fou un frustrat intent d'alliberar-se de l'ocupació anglesa, però va originar una política de supressió i afebliment dels moviments musulmans als quals es va considerar culpables de l'alçament. No es pot oblidar que encara que l'alçament fou d'origen popular, finalment el seu cap visible va ser el darrer emperador musulmà mogol. Aquesta guerra també va originar el traspàs de poder de la British East India Company a l'anomenat British Raj (Raj significa ordre), per la qual cosa l'Índia va passar a dependre directament de la corona, ja que la BEIC fou declarada extingida i així la reina Victòria fou també l'emperadriu de l'Índia. L'expansió territorial britànica al subcontinent indi va concloure el 1891 en arribar a la frontera amb Xina.

El 1947, acabada la Segona Guerra Mundial, el subcontinent indi va obtenir la independència, la qual cosa el va portar a la creació d'un territori de majoria musulmana anomenat Pakistan i a un altre anomenat Índia, de majoria índia.

Entre tots els líders que van advocar per la creació del Pakistan destaquen Sir Ayed Ahmad Khan, el Dr. Muhammad Iqbal, que va proposar la creació d'un estat musulmà independent, i Mr. Mohammad Ali Jinnah, que fou el fundador de la nació.

La divisió del subcontinent indi fou traumàtica, principalment amb el tema de la descol·locació dels grans grups de població que hagueren d'emigrar per a establir-se segons la seva religió. La principal zona de conflicte es va produir en el Panjab, on les poblacions índies, musulmanes o sikhs es trobaven molt barrejades. Com a conseqüència de la independència s'estima que uns sis milions de musulmans, principalment del Panjab, es van haver de desplaçar cap al Pakistan, mentre que uns 4,5 milions de sikhs ho van fer cap a l'Índia. Aquesta migració va produir un bany de sang i violència en el qual

Nom complet:

República Islàmica del Pakistan

Continent:

Àsia

Govern:

república federal

Diada nacional:

14 d'agost.

Dia de la Independència (1947)

Cap d'Estat:

Asil Ali Zardari

(president)

Cap de govern:

Yusuf Raza Gilliani

(primer ministre)

Població:

172.800,048

(est. 2008)

Idioma oficial:

urdú

Religió majoritària:

musulmans sunnites

Moneda:

rúpia pakistanesa

Superfície:

803.490 km²

³⁵ Font: Material elaborat per l'Oficina Econòmica i Comercial d'Espanya a Bucarest / Actualitzada el setembre del 2010. Disponible a <http://www.comercio.mityc.es/tmpDocsCanalPais/7AC-C7133086DF893F6CDFDF6B3E41A89.pdf>

mig milió de persones van perdre la vida.

Addicionalment al Caixmir, de majoria musulmana, el marahà indi va optar per l'Índia en el moment de la independència, malgrat que el Caixmir és/era predominantment musulmà. Això va portar a la divisió del Caixmir entre els dos països el 1948. Seixanta anys més tard, aquest tema continua sent el principal motiu de disputes entre els dos països.

Després de la independència hi hagué diversos governs civils i militars, i el 1970 tingueren lloc les primeres eleccions democràtiques a l'Assemblea Nacional. Des del 2008, es troba al poder el president Zardari. El govern del president Zardari ha passat per terribles situacions caracteritzades pel grau extremament intens en què se li han presentat els problemes. És veritat, però, que la situació és una constant de la jove història del Pakistan i no quelcom exclusiu del govern actual.

D'una banda, durant el govern del president Zardari s'ha produït una profunda crisi financera que els ha obligat a sol·licitar ajuda al FMI, a les institucions financeres internacionals i també ajuda econòmica a un grup de països, els anomenats "Amics del Pakistan", per tractar de solucionar els greus desequilibris, en la majoria dels casos de caràcter estructural, a que s'enfronta el país.

El segon gran problema és la manca de lideratge del govern, compost per uns quants ministres, als quals se'ls ha detectat una manca de formació i idoneïtat per a dur a terme les corresponents carteres.

El tercer gran problema és la "talibanització" del Pakistan, circumstància que ha fet que sigui considerat com un dels països més preocupants del món. El terrorisme ha aconseguit un nivell molt preocupant pels atacs generalitzats amb gran quantitat de víctimes.

El Pakistan ha realitzat dos atacs militars de gran magnitud per recuperar territoris perduts del país que es trobaven en mans d'insurgents, la qual cosa ha provocat un problema humanitari molt important, ja que els desplaçats en aquest moment superen els dos milions.

El Pakistan limita al nord i al nord-est amb Afganistan, al nord-oest amb la Xina, a l'est i sud-est amb l'Índia, a l'oest amb l'Iran i al sud amb el mar Aràbic. La seva superfície és de 796.095 km², o sigui un cop i mig la dimensió de França. És un ric i vast territori que comprèn deu tipus diferents de zones ecològiques i climàtiques. El 96% del territori i de l'aigua es fa servir per a ús agrícola. L'àrea cultivada total és de 34,55 milions d'hectàrees, de les quals 19,62 són de regadiu.

D'acord amb el darrer cens realitzat el març del 1998, actualitzat estadísticament, la població del Pakistan deu rondar els 165 milions d'habitants. Aquesta xifra el converteix en el sisè país més poblat de la terra, encara que la taxa de creixement del país davallava fins a l'1,73% el 2008. Es calcula que l'any 2050 serà el quart país més habitat del món. El problema és molt greu, ja que l'any 1947 –en el moment de la independència– tenia 37 milions d'habitants i en poc més de seixanta anys la seva població s'ha multiplicat per cinc.

El baix nivell educatiu de la seva població és com un coll d'ampolla per al desenvolupament econòmic del país. Un 45% de la població és analfabeta. En 2007/8 sabia llegir i escriure només un 56%, concretament un 60% dels homes i un 44% de les dones, encara que a les zones tribals el percentatge de les dones que saben llegir no supera l'1%.

La majoria de la població del país és rural; l'any 2008 representava al voltant del 64,5% del total de la població. El grau d'urbanització és molt diferent entre les diverses províncies. La regió del Panjab té un paper protagonista perquè hi resideix el 55% de la població. Hi ha 23 grans centres urbans entre els quals destaquen Karachi, la capital fins al 1961, amb una població aproximada de 10,1 milions d'habitants; Lahaur, amb 5,6 milions; Faisalabad, amb 2,3 milions; Rawalpindi amb 3 milions; Islamabad, la capital, té uns 700.000 habitants.

El Pakistan té una població eminentment jove per la seva elevada taxa de creixement i la seva baixa mortaldat infantil. Pakistan és ara per ara un dels països del món amb una població més jove, ja que la mitjana d'edat és de 18,2 anys. Un 41% de la població és menor de quinze anys, mentre que solament el 4% té més gran de seixanta-cinc anys. Les dones constitueixen el 48,6% de la població. L'esperança de vida és de 63,4 anys per als homes i de 65,6 per a les dones.

El producte interior brut (PIB) per càpita se situa en 1.085 dòlars. La barrera dels 1.000 dòlars es va superar durant l'any fiscal (2007-2008). Hi ha molta disparitat de dades, fins i tot entre els organismes públics a l'hora d'assenyalar els nivells de pobresa, ja que mentre uns la situen en el 35% de la població, altres la fixen en el 22,3%. En aquest aspecte és, doncs, difícil trobar dades fiables.

El 32% de la població realitza una activitat econòmica. El govern estima que els anys 2007-2008 l'atur va afectar 2,6 milions de persones, fet que representa un 5,3% de la població activa (49.060.000 milions d'habitants). Per sectors, l'agricultura i les activitats connexes ocupen el 43%,6 de la població activa. La indústria ocupa el 14%; la construcció, el 6,3%; i els serveis, el 15%. El sector del transport ocupa el 6% de la població activa. El sector informal absorbeix el 65,8% de la població activa, principalment els que treballen a la seva pròpia casa, majoritàriament dones, en el sector tèxtil (cosint sacs, sabates, catifes, embalant o cosint balons de futbol). S'ha de destacar que el 80% dels treballadors treballen més de trenta-cinc hores setmanals, però el 29% treballen més de cinquanta-sis hores la setmana.

BIBLIOGRAFIA

ARTAL, C.; PASCUAL, À.; SOLANA, M. (2006), *Trayectorias migratorias de la población extranjera en Cataluña: las poblaciones marroquí, ecuatoriana y paquistaní*, Grup de Recerca sobre Migracions (GRM), Universitat Autònoma de Barcelona, Fundació Jaume Bofill.

BELTRÁN, J. (2007a), "El transnacionalismo en el empresariado asiático de España", *Migración, transnacionalismo y empresariado asiático en España*, *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*, núm. 78.

BELTRÁN, J. y SÁIZ LÓPEZ, A., "La comunidad pakistaní en España", *Anuario Asia Pacífico*, ps. 407-416, Universitat Autònoma de Barcelona, RICAE - Fundació CIDOB.

DAS, V. (1973), "The Structure of Marriage Preferences: An Account from Pakistani Fiction", *Man, New Series*, vol. 8, núm. 1, ps. 30-45.

GARCÍA MATEOS, C.; ILYAS, M. (2007), "La comunidad pakistaní", en M. T. TURELL (ed.), *Plurilingüismo en España. Institut Universitari de Lingüística Aplicada (IULA)*, Documenta Universitaria, Universitat Pompeu Fabra, Barcelona, ps. 447-476.

GIDWANI, V. i SIVARAMAKRISHNAN, K. (2004), "Circular migration and rural cosmopolitanism in India", en OSELLA, F. i GARDNER, K. (eds.), *Migration, modernity and social transformations in South Asia*, Sage Publications: New Delhi, 2004.

HASTINGS, D. i SELIER, F. (eds.) (1997), *Family and Gender in Pakistan: Domestic Organization in a Muslim Society*, New Delhi: Hindustan Publishing Corporation.

LEFEBVRE, A. (1999), *Kinship, Honour, and Money in Rural Pakistan: Subsistence and the Effects of Internal Migration*, Richmond, Surrey: Curzon.

MANDELBAUM, D. G. (1988), *Women's seclusion and men's honour. Sex roles in North India, Bangladesh, and Pakistan*, Tucson & London: University of Arizona Press.

MORERAS, J. (2005), "¿Ravalistán? Islam y configuración comunitaria entre los paquistaníes en Barcelona", *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*, núm. 68, ps. 119-132.

OSELLA, F. i GARDNER, K. (eds.) (2004), *Migration, modernity and social transformations in South Asia*, Sage Publications: New Delhi.

PARELLA, S. (2005), "Estrategias de los comercios étnicos en Barcelona, España", *Política y Cultura, primavera*, núm. 23, ps. 257-275.

RIOL CARVAJAL, E. (2003), "La vivienda de los inmigrantes en Barcelona: el caso del colectivo pakistaní", *Revista Electrónica de Geografía y Ciencias Sociales*, vol. VII, núm. 146 (059), Barcelona: UB.

SERA DEL POZO, P. (2006), *El Comercio Étnico en el Distrito de Ciutat Vella de Barcelona, Premi Rogeli Duocastella de 2005*. Barcelona: Fundació La Caixa.

SOLÉ AUBIA, M. i RODRÍGUEZ ROCA, J. (2005), "Pakistaníes en España: un estudio basado en el colectivo de la ciudad de Barcelona", *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*, núm. 68, ps. 97-118.

SOLER, C. i PARELLA, S. (2005), *Negocios étnicos. Los comercios de los inmigrantes no comunitarios en Barcelona*, Barcelona: Fundació CIDOB.

TOLEDANO, N.; URBANO, D.; GÓMEZ, S.; MOLINA, J. L. i VALENZUELA, H. (2008), *Perfiles del empresariado étnico en España. Una aproximación a las causas dinámicas y espacios transnacionales de empresarios inmigrantes, projecte d'investigació*, manuscrit no publicat.

TOLSANAS PAGÈS, M. (2007), "Las calles de Barcelona, las casas de Pakistán". *Transnacionalismo y generación posmigratoria*, *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*, núm. 78, ps. 33-56.

VALENZUELA GARCÍA, H. (2010), "Pecunia Ex Machina, el emprendedor pakistaní en la ciudad de Barcelona", *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*, núm. 92, ps. 185-206.

WATKINS, F. (2004), "Save there, eat here: Migrants, households and community identity among Pakhtuns in northern Pakistan", en OSELLA, F. i GARDNER, Katy (eds.), *Migration, modernity and social transformations in South Asia*, Sage Publications: New Delhi.

WERBNER, P. (1990), *The Migration Process. Capital, Gifts and Offerings among British Pakistanis. Explorations in Anthropology Series*. Berg: Oxford.

PÀGINES WEB

<http://www.paquistanies.com/>

Blog dedicat a notícies relacionades amb els col·lectius de persones d'origen pakistanès, amb espai per a discussions, anuncis diversos, publicació d'articles, etc.

<http://www.fedepakcatalan.com>

Espai d'integració de la Federació Pak Català amb notícies relacionades amb el col·lectiu de persones d'origen pakistanès.

<http://www.pakcelona.com>

Pàgina web del programa de ràdio pakistanès que s'emet a la FM 105.4.

<http://www.casaasia.es/>

Casa Àsia és un espai creat per a enfortir el coneixement i el diàleg sobre Àsia a Espanya, mitjançant l'anàlisi i la discussió de temes cívics, polítics socials, culturals, econòmics i ambientals; donant suport a activitats i projectes que contribueixin a un millor coneixement entre les societats asiàtiques i l'espanyola, així com a promoure el desenvolupament de les relacions entre elles.

CONTACTES

**Associació Cultural Educativa i
Social Operativa de Dones Pakistaneses
(ACESOP)**

Adreça: C/ del Carme 34, pral. 1a

Ciutat: Barcelona

Telèfon: 93 185 56 80

E-mail de l'Associació: acesop786@yahoo.es

Pàgina web: <http://www.acesop.cat>

**Associació Cultural
Hispano Pakistaní**

Adreça: C/ Sant Pau, 124

Ciutat: Barcelona

Telèfon: 607 370 657

E-mail de l'Associació: alfhi@hotmail.com

**Centro de
Orientación Pakistaní**

Adreça: C/ Roser, 93

Ciutat: Barcelona

Telèfon: 616 252 105

E-mail de l'Associació: zafariqbal_esp@hotmail.com

Pàgina web: <http://www.acesop.cat>

**Associació de Treballadors
Pakistanesos de Catalunya**

Adreça: C/ Robador, 11, baixos

Ciutat: Barcelona

Telèfon: 93 304 36 46

E-mail de l'Associació: info@atpcat.com

Pàgina web: <http://atpcat.org/>

06/
GITANOS

LES PERSONES GITANES A CATALUNYA

A diferència d'altres col·lectius que han immigrat a Espanya en les últimes dècades, la immigració gitana és molt més antiga, la seva arribada a la Península Ibèrica data del segle XV, alguns autors l'assenyalen en el 1415 i altres amb més certesa en el 1425³⁶, però hi ha hagut altres fluxos migratoris posteriors més recents, provinents de l'est d'Europa, principalment de Romania, Bulgària i Eslovàquia³⁷. Encara que amb episodis anteriors, es pot considerar més significativa numèricament l'arribada de població gitana durant la dècada dels noranta, i posteriorment fins al 2006. El 2000 i el 2001 són els anys en què comença a ser significativa la seva presència a Catalunya³⁸.

La població gitana a Espanya és de set-centes mil persones, aproximadament³⁹, de les quals prop de vuitanta mil viuen a Catalunya, xifra que constitueix l'11% de la població total gitana a Espanya. Viuen majoritàriament a Barcelona, als barris de la Mina, Sant Roc, el Gornal, Bon Pastor, Gràcia i Hostafrancs.

Pel que fa a l'Estat Espanyol, el nombre més alt de persones gitanes està a Andalusia, on n'habiten al voltant de 350.000 –per la seva importància allà, el Parlament d'Andalusia va declarar el 22 de novembre com el dia dels gitanos/es d'Andalusia commemorant la seva arribada el 1462. A continuació ve Catalunya i després la Comunitat Valenciana, amb 65.000, aproximadament; a Madrid hi viuen al voltant de 60.000 persones d'aquest col·lectiu.

A l'hora d'indagar sobre el poble gitano és important saber que és una comunitat heterogènia,

i s'ha de tenir en compte la diversitat que hi entre les persones que pertanyen a aquest col·lectiu: gitanos catalans, andalusos, gallecs, castellans, portuguesos, hongaresos, búlgars i eslovacs componen la tipologia de gitanos que habiten a Catalunya.

Però no sols és el lloc d'origen el que marca la seva diversitat, encara que comparteixen la identitat; són plurals respecte a la religió: hi ha gitanos cristians catòlics, cristians evangèlics, cristians ortodoxos, musulmans, agnòstics, ateu i d'altres religions. A Catalunya fonamentalment hi ha gitanos cristians catòlics, cristians evangèlics, agnòstics i cristians ortodoxos. A més són heterogenis pel que fa a la condició econòmica i laboral, lloc de residència, indumentària, costums, ús de la llengua romaní, a més de la història particular dels seus processos migratoris⁴⁰.

El 1960 s'engeguen iniciatives per a millorar la qualitat de vida de la comunitat gitana a Catalunya; una d'elles va ser el Secretariat Gitano de Barcelona. Des d'aleshores es pot dir que hi ha hagut una lleugera millora: han accedit a la Seguretat Social, salut, educació i habitatge públic. No obstant això, gran part de la població no ha participat d'aquesta millora i viu en condicions de vulnerabilitat, a més de ser víctimes de discriminació⁴¹.

³⁶ FEDERACIÓ D'ASSOCIACIONS GITANES DE CATALUNYA. Historia del pueblo gitano [article en línia]. Recuperat el 7 de novembre del 2012, de <http://fagic.org/es/presentacion/documentacion/210-historia-del-pueblo-gitano>.

³⁷ RADICAL-ES (s/d). Gitanos catalanes [article en línia]. Recuperat el 7 de novembre del 2012, de <http://www.radical.es/historico/informacion.php?iinfo=2486>.

³⁸ LÓPEZ CATALÁN, Óscar (2012). Material didàctic: "Aproximación general a la población gitana rumana en España y Cataluña". Curso experto en intervención social con la comunidad gitana [article en línia]. Recuperat el 7 de novembre del 2012, de <http://goo.gl/Ra0AL>.

³⁹ FEDERACIÓ D'ASSOCIACIONS GITANES DE CATALUNYA. Historia del pueblo gitano [article en línia]. Recuperat el 7 de novembre del 2012, de <http://fagic.org/es/presentacion/documentacion/210-historia-del-pueblo-gitano>.

⁴⁰ LÓPEZ CATALÁN, Óscar (2012). Material didàctic: "Aproximación general a la población gitana rumana en España y Cataluña". Curso experto en intervención social con la comunidad gitana [article en línia]. Recuperat el 7 de novembre del 2012, de <http://goo.gl/Ra0AL>.

⁴¹ FUNDACIÓN SECRETARIADO GITANO (2011). Discriminación y comunidad gitana [document en línia]. Madrid: Fundación Secretariado Gitano. Recuperat el 7 de novembre del 2012, de http://www.gitanos.org/centro_documentacion/publicaciones/fichas/78330.html.es.

PER QUÈ HI HA TANTS RUMORS SOBRE EL COL·LECTIU GITANO?

Les fonts d'informació de la història del poble gitano no han estat escrites per ells mateixos, ni per historiadors neutrals; al contrari, la majoria foren escrites per les societats receptores que no els acceptaven. Una història esbiaixada escrita pels seus enemics.

Amb l'arribada dels Reis Catòlics, els Estats estaven sota una ideologia uniforme, homogeneïtzadora de la població i se sentia incòmoda amb la coexistència d'una població “estranya”, independent i amb els seus comtes i ducs. Sensació que va perdurar en el temps, en paraules de l'autora Teresa San Román (1997)⁴²: “la igualtat no admet diferències”.

En els segles XV i XVI la població gitana és acusada de tenir costums estranys, de practicar bruixeria, robatoris i d'associar-se amb malfactors. Els governs van introduir lleis per a expulsar als gitanos i castigar els qui els volguessin donar suport. Les lleis obligaven els gitanos a tenir un habitatge fix i un ofici conegut, a abandonar les seves vestimentes i els seus costums. Van ser expulsats d'Espanya, França, Anglaterra i Roma. Des d'aquest moment el poble gitano ha hagut de lluitar i enginyar-se-les per a ocupar espais infringint lleis xenòfobes.

Al poble gitano se li han tancat portes i, per tant, ha hagut d'idear-se cada vegada la manera de subsistir sense perdre la seva cultura, per això s'han vist forçats a travessar les portes que no tanca ningú,

dedicant-se a treballs i activitats no reconegudes com a ocupacions. És un poble que no ha volgut acceptar els processos d'assimilació a la marginalitat.

Des d'aleshores i fins avui, s'ha construït un imaginari col·lectiu negatiu sobre els gitanos, homogeneïtzant la seva població, no tenint en compte la seva diversitat i particularitat. Els mitjans de comunicació i algunes organitzacions polítiques s'han encarregat de perpetuar estereotips negatius que la societat estén a tota la població gitana⁴³.

Se'ls veu, així, com una comunitat estranya, diferent; i, a més, s'hi afegeix el desconeixement que hi ha en la majoria de la població sobre les persones gitanes per la qual cosa es diuen coses, es rumoreja i es mantenen els estereotips negatius.

Malauradament la tasca de desmuntar rumors sobre el col·lectiu gitano té una dificultat afegida: el fet que els seus membres tenen diferents nacionalitats, la qual cosa dificulta l'elaboració d'estadístiques sobre alguns temes amb els que se'ls vincula, ja que –per exemple– els registres sobre delinqüència o ocupació no incorporen la variable ètnica. Aquesta aparent ommissió estadística no és tal, sinó que respon justament al principi constitucional de no discriminació (Projecte Barañí, 2001).

⁴² SAN ROMÁN, Teresa (1997). *La diferencia inquietante: viejas y nuevas estrategias culturales de los gitanos*. Madrid: Siglo XXI.

⁴³ LÓPEZ CATALÁN, Óscar (2012). Material didàctic: “Aproximación general a la población gitana rumana en España y Cataluña”. Curso experto en intervención social con la comunidad gitana [article en línia]. Recuperat el 7 de novembre del 2012, de <http://goo.gl/Ra0AL>.

G18. POBLACIÓ GITANA A CATALUNYA *

RELACIÓ AMB EL TOTAL DE PERSONES AMB NACIONALITAT ESTRANGERA

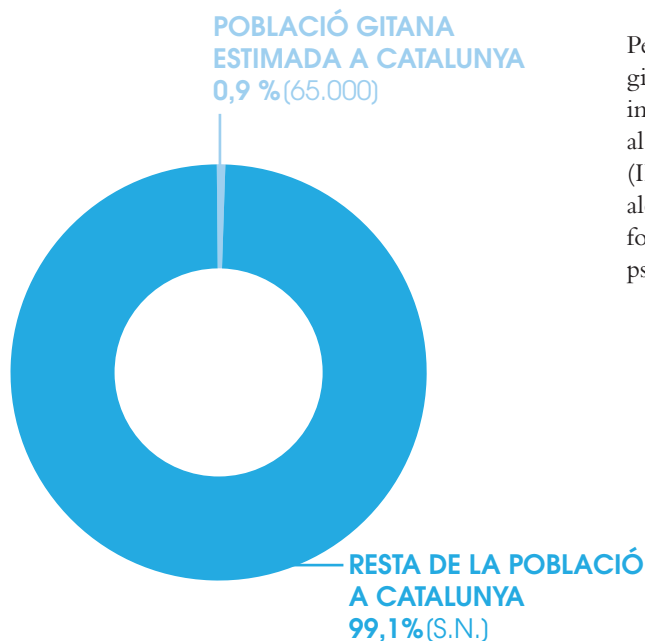

**POBLACIÓ GITANA
ESTIMADA A LA RESTA
DE L'ESTAT ESPANYOL**
96,03% (1.164.772)

**POBLACIÓ
GITANA ESTIMADA
A CATALUNYA**
8,93% (65.000)

G19. POBLACIÓ GITANA A CATALUNYA *

RELACIÓ AMB EL TOTAL DE POBLACIÓ CATALANA

QUÈ ES DIU DE LA COMUNITAT GITANA A CATALUNYA?

Per a determinar què es rumoreja sobre la comunitat gitana es van dur a terme diverses accions: (I) investigació de bibliografia, algunes publicacions fan al·lusió a l'origen i permanència dels estereotips; (II) cinquanta entrevistes a persones seleccionades aleatòriament a la ciutat de Barcelona; i (III) un grup focal de setze estudiants del Màster d'intervenció psicosocial de la Universitat Autònoma de Barcelona.

* Font: Dades recollides pel "Diagnóstico social de la comunidad gitana en España", publicat pel Ministerio de Sanidad, Políticas Sociales e Igualdad, al desembre del 2011.

06.01/ DIUEN QUE: «ELS GITANOS SÓN DELINQUENTS»

Els rumors tal com es conceben en aquest treball són manifestacions de discriminació per desconeixement, són expressions basades en prejudicis; alhora, els prejudicis sorgeixen a partir de la generalització d'estereotips negatius. Això s'evidencia en la percepció sobre la població gitana, tant en els mitjans de comunicació com en l'imaginari col·lectiu, que és vista negativament; aquí trobem una contradicció, ja que les generalitzacions negatives són molt visibles, mentre que la història del seu poble queda en la ignorància. Tenen, doncs, fama de conflictius, porcs, cridaners, escandalosos, masclistes, incultes, lladres.

Concretament aquest rumor vincula el poble gitano amb activitats que trenquen les normes socials de convivència, siguin explícites o implícites; així, se'ls associa a pràctiques deshonestes, com la mentida i l'engany, i amb activitats delictives. La conseqüència directa que es desprèn d'aquesta associació és que no són persones de fiar, per tant, davant d'ells o elles cal anar amb atenció.

L'origen d'aquest rumor pot estar relacionat amb la imatge que habitualment es transmet del poble gitano a través dels mitjans de comunicació, en la qual sovint se'ls presenta com un col·lectiu que viu en barriades perifèriques, en condicions insalubres i que es manté gràcies als ajuts socials o fent feines informals o fora de la legalitat.

Una altra font d'aquest rumor pot ser l'experiència de moltes persones que al llarg de la seva vida, en un moment o en un altre s'han trobat amb persones de l'ètnia gitana pel carrer com a venedors ambulants o com a recol·lectors de ferralla, la qual cosa facilita aquesta associació.

Un altre element implícit en aquest rumor és l'assumpció del caràcter "aclanat" del poble gitano i d'una certa tendència a actuar com a grup quan es tracta de defensar els seus interessos, per la qual cosa, un malentès o un problema amb un membre d'aquest col·lectiu pot suposar —segons la creença popular— tenir un problema amb tot el seu grup (família, amics o clan).

L'informe anual del 2011 "Discriminación y comunidad gitana", de la Fundación Secretariado Gitano recull 115 casos de discriminació; aquest material és la mostra de la contínua discriminació basada en l'origen ètnic que pateixen les persones gitanes. És important destacar la imatge negativa que en donen els mitjans de comunicació (tant la televisió com la ràdio, els diaris i Internet) que titlla les persones gitanes d'agrupar-se en clans, referint-se despectivament a la seva població, presentant-la com a conflictiva i delinquent. A més, alguns dirigents polítics, de manera irresponsable, han acusat la població gitana dels problemes actuals de la crisi econòmica i dels conflictes socials.

Wagman (2003) assenyalava la propensió, que es dona de manera contínua en els mitjans massius de comunicació, de considerar necessària la identificació d'una persona com a gitana quan realment no cal o no és rellevant per a la transmissió de la notícia, configurant una visió que aquest cas específic és una representació de tota una ètnia.

En l'actualitat les persones gitanes es dediquen a totes les activitats econòmiques de caràcter professional, de metges a futbolistes, d'advocats a forners; no obstant això, la dinàmica que hi ha en l'imaginari col·lectiu de mantenir els estereotips negatius fa que tota la població gitana quedi emmarcada dins d'aquestes connotacions que no són més que una homogeneïtzació de la seva població. Com planteja Wagman, és més fàcil optar per la informació que reforça la concepció estereotipada que modificar-la amb noves informacions que estan en contradicció amb la visió inicial.

Desmuntar aquest rumor és una tasca que demana només una mica de sentit comú: a Catalunya hi ha prop de vuitanta mil persones gitanes, ¿això vol dir, doncs, que hi ha vuitanta mil persones delinquentes? La resposta, òbviament, és que no. Atribuir al col·lectiu en general les responsabilitats d'accions realitzades per individus concrets d'aquest col·lectiu és caure en una sobregeneralització basada en la ignorància.

06.02/ DIUEN QUE: «ELS GITANOS SÓN GANDULS I NO ELS AGRADA TREBALLAR»

Aquest rumor s'emmarca en un punt clau a destacar de la discriminació, que és precisament la seva negació. Perquè és comú recórrer a una explicació còmoda del fenomen atribuint-ne la culpa al col·lectiu; “està molt estès el discurs per a explicar els problemes dels gitanos i gitanes segons el qual es deuen a les seves pròpies fallades i actituds. «No volen integrar-se, no volen treballar, no volen educar els seus nens, ells també són racistes»”.

Es pressuposa que els col·lectius tenen el deure d'integrar-se i d'assimilar els valors i costums de la població autòctona, que són presentats com a ideals. Es nega l'existència d'obstacles i discriminació, i es posa la responsabilitat de les seves possibilitats d'accedir a serveis, drets i béns en la seva capacitat d'integrar-se, i si no ho aconsegueixen és per causa dels seus defectes.

En l'informe anual 2011 realitzat per la Fundación Secretariado Gitano s'evidencia la discriminació en l'àmbit de l'ocupació vers la comunitat gitana en diverses instàncies, d'una banda en l'accés a l'ocupació, i de l'altra, dins del camp laboral on hi ha hagut persones víctimes d'assetjament laboral i acomiadaments inadequats per raons de discriminació per ètnia.

És important assenyalar aquí la funció que compleix la discriminació, tot i que pugui semblar contradictori el fet de considerar aquesta dinàmica com a funcional, s'ha de tenir en compte que els seus efectes són el manteniment i concentració del poder en la població autòctona per a controlar i regular el mercat laboral. El no autòcton o pertanyent a una altra ètnia, com és el cas de les persones gitanes, és presentat, doncs, de forma negativa.

Per a comprendre la lògica de com funciona el fenomen de la discriminació, cal conèixer com s'estableix una dinàmica que opera en cercle viciós, s'instaura i es manté en el temps: “si els gitanos sofreixen una forta discriminació a l'hora d'accedir al mercat laboral, però es nega que existeixi tal discriminació, els baixos percentatges de gitanos amb llocs de treball s'utilitzarien com a prova que els gitanos no volen treballar”.

Un altre exemple per a il·lustrar aquest funcionament en cercle el trobem en l'àmbit educatiu: en què es té el prejudici als nens i nenes gitanos no els interessen els estudis, que no volen aprendre i així els mestres no s'esforcen per ensenyar-los i tenir-los en compte. Com a resultat es dona el fracàs escolar, que “serveix” per a mostrar que la concepció original no era pas un prejudici sinó una realitat, fet que contribueix a mantenir els estereotips negatius.

06.03/ DIUEN QUE: «ELS GITANOS SÓN TRAFICANTS DE DROGA»

Aquest rumor constitueix una variant més específica i complementària de l'estereotip que vincula al poble gitano amb la delinqüència el qual es fonamenta en el desconeixement de la diversitat d'aquest col·lectiu i la invisibilització dels múltiples factors socials que possibiliten el tràfic de drogues (pobresa, marginalitat, manca d'educació, mercat de la droga, entre d'altres).

El principal canal de transmissió d'aquests rumors són els mitjans de comunicació, que a través de les seves notícies, reportatges o programes especials contribueixen a consolidar el tàndem gitanos-droga; de fet, aquesta és una de les conclusions de l'informe "Discriminació i comunitat gitana", elaborat per la Fundació Secretariat Gitano l'any 2011, en el qual més d'un 30% dels casos presentats es refereixen a situacions de discriminació en els mitjans de comunicació, molts d'ells a través d'Internet.

Els exemples són nombrosos i molt fàcils de trobar amb una simple cerca per Internet, com per exemple aquest publicat el 22 de maig de 2012 a La Vanguardia Digital: «Los nuevos clanes gitanos de la droga conservan las cadenas de oro pero viajan en yate» (<http://www.lavanguardia.com/sucesos/20120522/54297124142/gitanos-clanes-droga-oro-yate.html>), o aquest de Telemadrid: «Clanes gitanos de la droga se reubican entre Morata y Chinchón» (<http://www.telemadrid.es/?q=noticias/madrid/noticia/clanes-gitanos-de-la-droga-se-reubican-entre-morata-y-chinchon>), o fins i tot aquest «Manifiesto contra la subcultura gitana» publicat el 13 d'agost de 2008 (<http://colaboracionistas.wordpress.com/2008/08/16/manifiesto-contra-la-subcultura-gitana/>), entre molts altres.

Tot i les nombroses informacions periodístiques que parlen de tràfic de drogues en el poble gitano, el cert és que es tracta de casos aïllats que de cap manera representen la realitat de tot el col·lectiu (tal com succeeix amb les conductes delictives en general en qualsevol grup humà).

Recordem que a l'estat espanyol resideixen avui gairebé 700.000 persones d'ètnia gitana de les quals prop de 65.000 viuen a Catalunya. Per descomptat, seria totalment injust assumir que totes elles estan involucrades en el tràfic de drogues. Tal com hem comentat a l'inici d'aquest capítol, de gitanos n'hi ha molts i molt diversos en termes de nacionalitat, edat, creences, situació socioeconòmica, entre altres factors, per tant, qualsevol generalització té un enorme risc d'errar.

Tanmateix cal precisar que el tràfic de drogues és una realitat que existeix a tot el món i en la que sovint estan involucrats els sectors de població més desfavorits de la societat (pensi's en les *favelas* de Rio de Janeiro, les *villas miseria* de Buenos Aires o els barris marginals de Bogotá, entre altres) amb la qual cosa és fàcil constatar que la vinculació amb aquesta activitat no es tan una qüestió d'origen ètnic, com d'exclusió social.

I si d'exclusió social es tracta, el poble gitano té una llarga història no només a Espanya, sinó –almenys– a tot el continent europeu. Ja al segle XV els gitanos van ser perseguits, juntament amb jueus i moriscos, en virtut d'unes lleis anomenades "Pragmàtiques", dictades pels Reis Catòlics entre 1491 i 1502. A mitjans del segle XX, en el període de l'Alemanya nazi (1939-1945), els gitanos van ser perseguits i exterminats en els camps de concentració un cop més junt als jueus i altres poblacions considerades "inferiors". Més tard, en la dècada dels anys 90, la persecució d'aquest poble va continuar durant la guerra dels Balcans.

Altres indicadors d'exclusió del poble gitano a l'estat espanyol són els seus alts índexs d'analfabetisme (60,9 %) i de desocupació (36,4 %), segons dades de la Fundació Secretariado Gitano («Población gitana, empleo e inclusión social un estudio comparado: Población gitana española y del este de Europa», 2012).

SOBRE EL POBLE GITANO ⁴⁴

Llengua oficial:
romaní,
provinent del sànscrit,
llengua clàssica de l'Índia.

Festa:
el 8 d'abril se celebra a tot
el món el dia Internacional
del Poble Gitano
(International Romm Day),
en commemoració de la
trobadà realitzada a Londres
el 8 d'abril de 1971 en
el qual es va instituir la
bandera i l'himne gitano.

**Les arrels de la rumba
catalana i del flamenc
són gitanes.**

El poble gitano, a diferència dels altres col·lectius de qui es parla en aquest manual, es diferencia perquè no prové exclusivament d'un país, ja que no té un territori únic que li pertanyi. La comunitat gitana al llarg de la seva història ha estat nòmada i avui dia es troba establerta en els cinc continents.

Encara que les fonts històriques no són del tot fiables fins al segle XIV, hi ha consens en la localització del poble gitano al nord-oest de l'Índia, segons estudis lingüístics. Els diferents autors consideren la seva sortida anterior al segle X i uns altres entre l'any 1000-1100 cap a l'Iran, posteriorment prenent dues rutes diferents, una creuant Armènia fins a Bizanci i una altra a través de Síria. Es considera que van ser acollits un llarg temps a Grècia, Sèrbia, Bulgària i Romania.

El 1322 ja està documentada la seva estada a Creta, a la Provença, als Balcans; posteriorment s'escamparien per Europa. El 1425 arriben a la Península Ibèrica, en el segle XV ja estaven a Alemanya, Hongria, Suïssa. En diversos països, entre els quals Romania, van ser esclavitzats, per la qual cosa van migrar cap a l'oest.

Si bé es pot dir que van ser ben acollits a l'Europa occidental, fins a finals del segle XV, al llarg de la seva història el poble gitano ha estat marginat, tant en els llocs d'origen com en els de destinació, sotmès a processos d'assimilació i adaptació forçada, que no han estat més que intents d'aculturació obligant-los a renunciar a les seves tradicions i costums. Han sofert l'exclusió social, l'esclavitud i la persecució i genocidi, com en els camps de concentració nazis en 1940-1944, on van ser assassinats entre 25.000 i 90.000 rom romanesos, segons algunes estimacions.

El terme 'gitano' s'origina el segle XV i prové d'egiptano, perquè se'l considerava provinents d'Egipte. Encara que avui dia a Espanya no hi ha problema amb el terme 'gitano', hi ha una nova proposta més adequada d'anomenar-los romaní o rom.

Població: al món hi ha dotze milions de gitanos; deu milions són ciutadans europeus. Espanya, Romania, Bulgària, Hongria, França, Anglaterra, Grècia, Eslovènia, Eslovàquia i la República Txeca, són els estats de la Unió Europea amb més població gitana. Els gitanos estan en els vint-i-set països de la Unió Europea i per tot el món, entre altres països estan a Turquia, Rússia, Macedònia, Sèrbia, Brasil, Mèxic, Colòmbia, Canadà, Estats Units, Nova Zelanda.

Dins el poble gitano hi ha diversos subgrups: els roma (nom que designa el conjunt del poble gitano); no obstant això, s'identifiquen amb aquest nom els gitanos d'Itàlia, d'Europa central i de l'est, els calé (de la Península Ibèrica), els sinti (d'Alemanya), els manush (França), els kalderash (de Romania, Rússia i Ucraïna), els mangiars (d'Hongria i Ucraïna).

⁴⁴ Fonts: SAN ROMÁN, Teresa (1997). La diferencia inquietante: viejas y nuevas estrategias culturales de los gitanos. Madrid: Siglo XXI; LÓPEZ CATALÁN, Óscar (2012). Material didàctic: "Aproximación general a la población gitana rumana en España y Cataluña". Curso experto en intervención social con la comunidad gitana [article en línia]. Recuperat el 7 de novembre del 2012, de <http://goo.gl/Ra0AL>; FEDERACIÓ D'ASSOCIACIONS GITANES DE CATALUNYA. Historia del pueblo gitano [article en línia]. Data de consulta: 7 de novembre del 2012. (<http://fagic.org/es/presentacion/documentacion/210-historia-del-pueblo-gitano>).

BIBLIOGRAFIA

CERRERUELA, E.; CRESPO, I.; JIMÉNEZ, R.; LALUEZA, J. L.; PALLÍ, C. & SANTIAGO, R. (2001). *Hechos Gitanales*. Cerdanyola del Vallès: Publicacions UAB.

CORTÉS, Agustín Vega (1997). *Los gitanos en España* [article en línia]. Data de consulta: 7 de novembre del 2012. (<http://www.unionromani.org/histo.htm>)

CRESPO, I. (2001). *Cambio cultural y desarrollo humano: el papel de la mujer en una comunidad gitana*. Cerdanyola del Vallès: Universitat Autònoma de Barcelona.

FUNDACIÓN SECRETARIADO GITANO (2011). *Discriminación y comunidad gitana* [document en línia]. Madrid: Fundación Secretariado Gitano. Data de consulta: 7 de novembre del 2012. (http://www.gitanos.org/centro_documentacion/publicaciones/fichas/78330.html.es)

FUNDACIÓN SECRETARIADO GITANO (2008). *Mapa sobre vivienda y comunidad gitana en España* [document en línia]. Madrid: Fundación Secretariado Gitano. Data de consulta: 7 de novembre del 2012. (http://www.gitanos.org/centro_documentacion/publicaciones/fichas/32959.html.es)

LÓPEZ, O., SÀEZ, M. (2009) *La població rrom immigrant de Romania a Catalunya: accés i ús dels serveis sanitaris catalans i situació de salut*. Informe final del projecte “Desigualtats socioeconòmiques i diferència cultural a l'àmbit de la salut en barris d'actuació prioritària de Catalunya”. Projecte realitzat per conveni entre el Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya i la Universitat Autònoma de Barcelona, Grup de Recerca en Antropologia Fonamental i Orientada (GRAFO), dirigit per Teresa San Román.

PEETERS, K. (2005). *Entre tenebres. Gitanos inmigrantes: Els rrom de l'Est d'Europa a Barcelona i el seu accés a l'Educació*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.

RAMÍREZ-HEREDIA, J. (1972). *Nosotros los Gitanos*. Barcelona: Ediciones 92.

SAN ROMÁN, T. (1997). *La diferencia inquietante – Viejas y nuevas estrategias culturales de los gitanos*. Madrid: Siglo XXI.

SAN ROMÁN, T. (1984). *Gitanos de Madrid y Barcelona – Ensayos sobre aculturación y etnicidad*. Bellaterra: Servei de publicacions Universitat Autònoma de Barcelona.

SAN ROMÁN, T. (2000). “El mundo que compartimos”. *Revista de Antropología Social*, 9, 193-197.

WAGMAN, D. (2003). “Las dinámicas de la exclusión”. *Empleo e inmigración; estrategias de comunicación para la promoción de igualdad de trato*. II Jornadas Estatales Cruz Roja Española.

A més d'aquesta bibliografia, la Fundació Secretariado Gitano posa a l'abast de tothom un centre de documentació on es recullen les obres més importants sobre el poble gitano, tant de la mateixa fundació com d'altres autors i autoras. Pot consultar-se al web http://www.gitanos.org/centro_documentacion/index.php

ALTRES RECURSOS

Material didàctic:

LÓPEZ CATALÁN, Óscar (2012). Material didàctic: “Aproximación general a la población gitana rumana en España y Cataluña”. *Curso experto en intervención social con la comunidad gitana* [article en línia]. Recuperat el 7 de novembre del 2012, de <http://goo.gl/Ra0AL>.

Guía práctica per a periodistes:

Fundación Secretariado Gitano (2008). *Igualdad de trato, medios de comunicación y comunidad gitana* [document en línia]. Madrid: Fundación Secretariado Gitano. Data de consulta: 7 de novembre del 2012. (http://www.gitanos.org/centro_documentacion/publicaciones/fichas/32959.html.es)

Vídeo sobre la situación dels gitanos a Catalunya:

<http://www.tv3.cat/videos/3627010/Els-gitanos-miren-al-segle-XXI>

Vídeo sobre la història dels gitanos a Catalunya:

http://www.gitanos.org/centro_documentacion/publicaciones/fichas/93466.html.es

PÀGINES WEB

<http://www.unionromani.org>

Web de la Unió Romaní de Barcelona, on es pot trobar informació sobre la història, la cultura i la llengua del poble romaní, amb especial interès per la situació dels gitanos de Catalunya i Barcelona.

<http://www.gitanos.org/>

Web de la Fundació Secretariado Gitano, que conté informació de tipus històric i cultural, però també un centre de documentació en línia on es poden trobar materials didàctics i audiovisuals i una base de dades sobre publicacions relacionades amb la temàtica gitana.

<http://fagic.org/>

Aquest web dona informació sobre les activitats que la Federació d'Associacions Gitanes de Catalunya organitza periòdicament. A més, permet accedir a diferents tipus de documentació (vídeos, fotos, butlletins de notícies, entre altres) i a l'emissora de ràdio de la Federació.

<http://www.radical.es/>

Web dedicada al moviment polític radical d'origen italià, inclou un apartat dedicat al poble gitano dins la secció "Temas a fondo". L'apartat es compon de quatre articles breus sobre la situació actual del poble gitano des d'una perspectiva crítica.

CONTACTES

Associació de Joves

Gitanos de Catalunya

Adreça: C/ Forn, 1 (baixos)

Tel.: 677 82 26 77

Associació gitana de dones

Drom Kotar Menispem

Adreça: c/ Claramunt 4, local 2

Tel.: 93 304 30 00

e-mail: info@dromkotar.org

Web: <http://dromkotar.org/wp/>

Federación de Asociaciones

Gitanas de Cataluña

Adreça: C/ Concilio de Trento, 313

Tel.: 933 05 10 71

Web: www.fagic.org

Fundación

Secretariado Gitano

Adreça: C/ Segadors, 2 (6a planta)

Tel.: 93 274 55 82

Web: <http://www.gitanos.org/cataluna/barcelona/>

Unió Gitana

de Gràcia

Adreça: C/ Tordera, 34 (baixos)

Tel.: 932 85 36 66

Unió Romaní

Adreça: C/ Pere Camps, 2

Tel.: 93 412 77 45

Web: www.unionromani.org

Centre cultural gitano d'Hostafrancs

Adreça: C/ Creu Coberta, 102

07/

CATALANS

ELS RUMORS SOBRE ELS CATALANS

A Catalunya hi viuen un total de 6.369.939 persones amb nacionalitat espanyola, segons dades del cens de l'any 2012. Aquesta dada equival al 84,2% del conjunt total de la població, que se situa al voltant dels set milions i mig de persones. La majoria dels habitants es concentren al voltant de l'Àrea Metropolitana de Barcelona i les zones costaneres de Tarragona i Girona. Així, doncs, la densitat de la conurbació de Barcelona i les comarques litorals (amb més del 80% de la població) contrasta amb les zones de l'interior, menys poblades, especialment les comarques del nord pirinenc. Respecte a la resta d'Espanya, la població catalana representa un 13,5% del total.⁴⁵

Catalunya és un país dinàmic i compta amb una de les economies més productives de l'Estat. Ja des dels inicis de la industrialització, en el segle XIX, quan era coneguda com “la fàbrica d'Espanya”, va encapçalar el desenvolupament econòmic i industrial de la Península. Actualment, tot i la crisi econòmica, el seu índex d'exportacions representa el 26,8% del total de l'Estat⁴⁶, segons un informe de l'Agència Tributària a gener del 2012. Catalunya compta amb un sector de serveis ampli i diversificat, entre els quals destaca el turisme; de fet, segons l'Instituto de Turismo de España, Catalunya rep el 24,3% del total de turistes que visiten el país cada any.⁴⁷

Els catalans es caracteritzen per tenir un sentiment d'identitat col·lectiva basat en la seva història i llengua –el català–, que, segons dades de l'any

2008, és parlat pel 78,3% de la població que viu a la comunitat en l'actualitat i entès per una àmplia majoria.⁴⁸

D'ON VÉNEN ELS RUMORS SOBRE ELS CATALANS? UNA MICA D'HISTÒRIA

Catalunya es troba al nord-est de la Península Ibèrica i a la riba occidental de la Mediterrània, pràcticament a la mateixa distància quilomètrica de París i Sevilla. Aquesta posició geogràfica ha afavorit que històricament hagi estat una terra de pas i d'acollida i que al llarg del temps hagin estat diversos els pobles que han confluït en el seu territori. Aquesta proximitat amb Europa i el contacte amb els diferents pobles mediterranis amb els quals ha establert relacions comercials i de veïnatge, també ha influït en la manera de ser i en un caràcter que s'ha anat construint al llarg de la seva història.

Si ens remuntem als segles VIII-VI aC, les primeres colònies gregues a la Península foren a la costa catalana, Rodhe (Roses) i Emporion (Empúries). La presència grega va influir directament en els pobles ibers de la riba Mediterrània, va proporcionar importants avenços en la metal·lúrgia del ferro i va generalitzar l'ús de la moneda i l'escriptura, tot introduint nous conreus com l'olivera i la vinya. Pocs segles més tard, durant les Guerres Púniques (segle III aC), pel territori català passarien les tropes cartagineses, encapçalades per Anníbal, en el seu pas cap a Roma, fet que va desencadenar l'arribada dels romans a la Península.

Després de la caiguda de l'Imperi Romà, a partir del segle IV dC, el territori català veié l'arribada contínua de diferents pobles, primer els visigots, provinents del nord d'Europa, i més tard musulmans i francs, que també deixaren la seva empremta sobre el que actualment anomenem Catalunya. Els francs, en la seva lluita per impedir

⁴⁵ Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) www.idescat.cat Dades a partir del cens de l'INE de 2012. “<http://www.idescat.cat/territ/BasicTerr?TC=5&V0=3&V1=0&V3=867&V4=538&ALLINFO=TRUE&PARENT=1&DISTRIB=TRUE&CTX=B>”. Consultat el novembre del 2012.

⁴⁶ Agència Estatal de la Administración Tributaria. www.agenciatributaria.es Información estadística sobre el comercio exterior. Enero 2012. “www.agenciatributaria.es/static_files/AEAT/Aduanas/Contenidos_Privados/Estadisticas_Comercio_Exterior/comercio_exterior/informes_mensuales_sobre_Comercio_Exterior/2012/Est012012.pdf”. Consultat el novembre del 2012.

⁴⁷ Instituto de Turismo de España. www.iet.tourspain.es Información referent a l'any 2011. “www.iet.tourspain.es/WebPartInformes/paginas/rsvisor.aspx?ruta=%2fFrontur%2fEstructura%2fAnual%2fEntradas+de+turistas+seg%u00fan+Comunidad+aut%u00f3noma+de+destino+principal.+&Ref.204&par=1&idioma=en-US&anio=2011”. Consultat el novembre del 2012.

⁴⁸ Generalitat de Catalunya. <http://www20.gencat.cat> Informe sobre l'ús del català (2009). “<http://www20.gencat.cat/docs/Llengcat/Documents/DadesEstudis/Altres/Arxius/1.1.coneixement.pdf>”. Consultat el novembre del 2012.

l'expansió dels musulmans cap a l'interior de França, crearen la Marca Hispànica, un conjunt de territoris fronterers al sud dels Pirineus que protegien el seu imperi. Fou en aquest context que es formaren els comtats catalans, que aviat s'agruparien sota la Casa de Barcelona. Aleshores, l'actual territori es trobava dividit entre el que s'ha anomenat la Catalunya Vella, que incloïa la zona al nord de l'eix Llobregat-Cardener i la Catalunya Nova, al sud d'aquesta franja. Fou en aquest temps (s. IX-XII) quan es va formar el català, una llengua derivada del llatí, i en la qual es troben, entre altres, nombroses paraules provinents del francès, el castellà, l'àrab o l'italià.

En aquesta època, els comtats catalans estrenyeren primer els llaços dinàstics i culturals amb els territoris de l'altra banda dels Pirineus i, més tard, amb els pobles de la Mediterrània, mitjançant l'establiment de consolat de mar en nombroses ciutats europees i ports del nord d'Àfrica amb els quals es mantenien unes estretes relacions econòmiques que convertiren Barcelona en un dels principals centres comercials d'Europa.

Amb la descoberta del continent americà, el centre del comerç bascularà cap a l'Atlàntic i la importància estratègica de Barcelona disminuirà durant uns segles. La unió de les corones aragonesa i castellana farà gravitar els centres de poder cap a Castella i els catalans veuran limitada la seva possibilitat de relació directa amb Amèrica. Tot i així, durant l'Edat Moderna, Catalunya continua sent una societat dinàmica. Així, acull un gran destacament de població francesa que fugí del seu país a causa de les anomenades guerres de religió i a Barcelona hi ha una destacada presència d'estrangers, per exemple, de població italiana.

Durant l'Edat Moderna, però, la crisi de l'anomenada monarquia hispànica, que governava un vast territori amb epicentre a Madrid i que havia de fer front a nombrosos conflictes internacionals, generà diverses tensions traduïdes en l'intent de Castella d'uniformitzar els territoris de la Península Ibèrica. Així, a causa dels gravíssims problemes financers de la monarquia hispànica, Castella volgué repartir les càrregues impositives amb els altres regnes peninsulars. Aquesta intenció es materialitzarà en les accions polítiques i militars del duc d'Olivares, que va iniciar una guerra contra els regnes de Portugal i Catalunya a partir de 1640, coneguda com la Guerra dels Segadors, que, amb la intervenció francesa, va acabar amb la pèrdua

dels territoris catalans al nord dels Pirineus. Amb paraules del mateix Olivares, que actuava com a principal conseller del rei, la guerra tenia com a objectiu: «reducir estos reinos de que se compone España al estilo y leyes de Castilla sin ninguna diferencia».⁴⁹

La decadència de la monarquia hispànica es concretà amb la mort del darrer membre de la monarquia dels Habsburg sense descendència, Carles II, fet que generà un conflicte internacional en el qual els territoris de Castella donaren suport a Felip V de Borbó, mentre que l'antiga Corona d'Aragó s'alineà a favor del bàndol del representant de la casa d'Habsburg. La capitulació de la ciutat de Barcelona, el 1714, i l'arribada al poder d'un monarca amb una concepció més centralista de l'Estat, com Felip V, es veié concretada amb la promulgació (l'any 1716) del Decret de Nova Planta, que anul·lava el Dret públic català, totes les institucions catalanes i establia el castellà com a única llengua a l'Estat, tot inspirant-se en el dret de conquesta i en la idea que el nou Estat s'havia de fundar en la unitat d'una llengua, d'una moneda i d'un dret, basats en els costums de Castella, unitària i centralista. Valgui com a mostra les paraules de la «Instrucción secreta» del fiscal del Consejo de Castilla, José Rodrigo, el gener de 1716: «La importancia de hacer uniforme la lengua se ha reconocido siempre por grande, y es un señal de la dominación o superioridad de los Príncipes o naciones»⁵⁰.

Al llarg del segle XIX Catalunya encapçalà el procés d'industrialització peninsular. Durant la primera meitat del segle XIX el barri del Raval de Barcelona rugia amb desenes de fàbriques d'indianes, mentre que l'any 1848 s'inaugurava el primer dels ferrocarrils de la Península, que unia Barcelona i Mataró. Paral·lelament al progrés econòmic i en un moment de clara decadència de l'economia castellana, endarrerida davant dels avenços econòmics de la perifèria peninsular, aquest segle sorgeixen a Europa els estats-nació. Tot i la seva debilitat, els governs de Madrid intentaren tirar endavant el projecte de construcció de l'Estat liberal, amb la uniformització de tot el territori, tant pel que fa a l'economia, amb l'eterna discussió entre el lliurecanvisme de Castella i el proteccionisme pel qual advocaven els industrials

⁴⁹ CÀNOVAS DEL CASTILLO, A.; *Estudios del reinado de Felipe IV*, dins *Obras* Madrid, Imprenta de A. Pérez Dubrull, 1888, ps. 56-60.

⁵⁰ BENET, J.; *L'Intent franquista de genocidi cultural contra Catalunya*. Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995, ps. 19-20.

catalans, com en matèria cultural i lingüística, plasmada en la llei Moyano d'educació de 1857, que establia l'escola exclusivament en castellà.

En aquest context de decadència de l'Estat liberal encapçalat des de Castella i el dinamisme de la perifèria peninsular s'articula, primer des del vessant cultural, amb el moviment de la Renaixença, i després políticament, amb un ampli espectre que abraça des del federalisme de Pi i Margall, corrent sorgit a la segona meitat del XIX, fins al nacionalisme més conservador de la Lliga, partit fundat a finals del XIX i que representarà la burgesia catalana fins a la Guerra Civil, una naixent consciència diferenciada que articula socialment, econòmicament i políticament la forma de ser dels catalans. En aquest sentit, la pèrdua de les darreres colònies espanyoles accentuarà el projecte estat-nació amb vocació centralista castellà i esperonarà els nacionalismes perifèrics com el basc, el català o el gallec.

Al llarg del segle XX la visió centralista i més uniformitzadora de l'Estat va ser reproduïda per polítics, militars i amplificada pels incipients mitjans de comunicació. El gran intel·lectual Ortega y Gasset arribà a afirmar que «Porqué no se le dé mas vueltas: España es una cosa hecha por Castilla, y hay razones para ir sospechando que, en general, sólo cabezas castellanas tienen órganos adecuados para percibir el gran problema de la España

integral»⁵¹. Aquesta visió de l'Estat va tenir els seus períodes de màxima efervescència, primer durant la dictadura de Primo de Rivera (1923-1930), en la qual es prohibí l'ús oficial del català, les institucions catalanes (com la Mancomunitat), la bandera i l'himne, i després durant els quaranta anys de franquisme, al llarg dels quals la cultura catalana va ser objecte d'una repressió directa, amb l'objectiu de fer minvar el sentiment identitari de la seva població. De fet, una de les primeres actuacions de l'exèrcit franquista en arribar a territori català, el 5 d'abril de 1938, fou derogar l'Estatut de Catalunya del 1932. L'intent d'aniquilar l'idioma i la cultura catalanes durant aquest període ha arribat a ser considerat per alguns sectors com un autèntic intent de genocidi cultural contra Catalunya⁵².

Paral·lelament a aquest fet, Catalunya va continuar rebent fluxos immigratoris al llarg del segle. Si bé a finals del segle XIX ja es detecta una certa arribada de les províncies veïnes, d'Aragó i de València, és a partir dels anys vint i principalment des dels anys cinquanta, quan es produeix la principal arribada d'un gran nombre de població de la resta de l'Estat. A partir dels anys setanta aquest fenomen s'atura fins a la primera dècada del segle XXI, en la qual el flux migratori correspon a nous nadius d'arreu del planeta, que constitueixen la societat plural i complexa d'avui dia.

⁵¹ ORTEGA I GASSET, J.; «España invertebrada», a Obras de José Ortega y Gasset, Madrid, 1936, p. 775.

⁵² BENET, J.; op. cit.

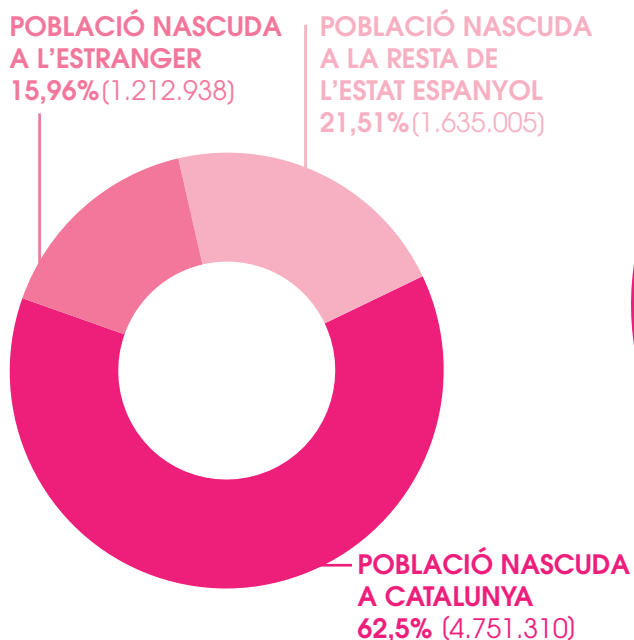

G20. PERSONES NASCUES A CATALUNYA *

RELACIÓ AMB EL TOTAL DE PERSONES AMB EL TOTAL DE LA POBLACIÓ A CATALUNYA

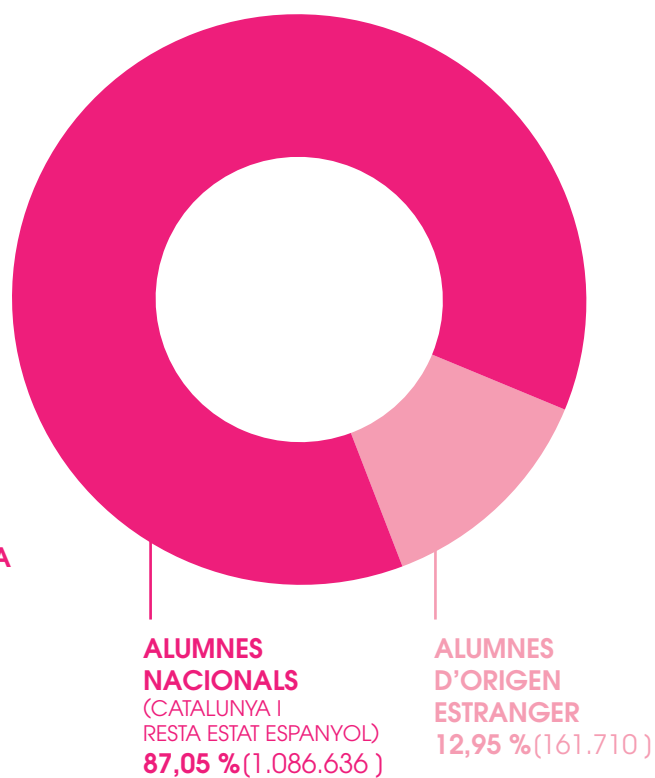
G21. POBLACIÓ DE CATALUNYA *

* Font: Estadístiques de la Població de l'Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT) de la Generalitat de Catalunya a 1 de gener del 2012, disponibles en línia: <http://www.idescat.cat>.

** Dades calculades a partir del total d'alumnes matriculats en centres públics i privats en Educació infantil, Educació primària i Educació secundària (ESO, Batxellerat, CFGM i CFGS).

G22. ALUMNES MATRICULATS A CATALUNYA (CURS 2010-2011)**

07.01/ DIUEN QUE: «ELS CATALANS SÓN GARREPES»

Aquest estereotip sobre els catalans està força estès, tant a l'Estat espanyol com a l'estranger. Si ens remuntem a les dades recollides pel CIS (Centro de Investigaciones Sociológicas), podem afirmar que aquesta concepció sobre la població catalana no ha variat al llarg dels anys. Ja l'any 1981 es va realitzar un estudi sobre estereotips de les nacionalitats i regions d'Espanya, dirigit per José Luis Sangrador García, en el qual es feia patent la concepció dels catalans com a persones garrepes. Més endavant, un altre estudi fet pel CIS, «Identitats, aptituds i estereotips en l'Espanya de les Autonomies», també donava a conèixer la concepció dels catalans com a persones garrepes.

L'estereotip que els catalans són garrepes és un dels tòpics més estesos. Es fa patent en acudits, publicacions i en l'imaginari de mig món, no solament a Espanya. Aquest rumor es transmet de generació en generació i és un dels més qualificatius que designen el poble català. Probablement, aquesta fama es devia originar arran del Tancament de Caixes a finals del segle XIX. I és que rere la pèrdua de les darreres colònies a Amèrica l'erari públic estava molt mal parat i calia sanear-lo. Així que, entre altres mesures es va decidir apujar els impostos als comerços i la indústria, augment que era significatiu per als que vivien a la província de Barcelona. Els afectats es negaren a pagar allò que Hisenda reclamava i, uns dies després de la negativa inicial, el govern central, presidit per Francisco Silvela, va ordenar a l'alcalde de Barcelona, Bartomeu Robert, que embargués els béns als morosos; aquest s'hi va negar i dimití el 12 de setembre. El conflicte encara havia de durar uns mesos més i es va recórrer a la supressió de les garanties constitucionals per posar fi a les protestes. Durant el conflicte Catalunya proposà el concert econòmic, que va assolir algun suport significatiu a Madrid. Aquesta actitud fou vista negativament des de la resta de l'Estat, perquè els catalans es negaven a una pujada dels impostos que afectava de forma molt significativa les seves butxaques, ja que estaven obligats a contribuir més que la resta de botiguers i empresaris de l'Estat.

Malgrat això hi ha qui pensa que els catalans són garrepes des de sempre. Sigui cert o no, la veritat és que, com a poble, en l'àmbit mercantil sempre han tractat d'obtenir el major benefici econòmic de les seves accions comercials, segons explica Joan Amades en Tradicions de la Seu de Barcelona. Hi afegeix que durant la construcció de la catedral d'estil gòtic (s. XIII-XIV) es va anar omplint l'espai entre els nous murs i els romànics amb terra, per treballar així sense dificultat en l'altura. Resulta que a un dels arquitectes, preveient que un cop es finalitzessin les obres seria un problema retirar tota aquella terra, se li va acudir barrejar entre la terra monedes de petit valor (creuets). Un cop finalitzada l'obra en va fer córrer la veu entre els barcelonins, que acudiren alegrement a buidar de terra aquells espais, perquè d'aquesta manera obtenien una petita recompensa.

- La 21a edició de La Marató de TV3 ha aconseguit un nou rècord de recaptació l'any 2012: 10.113.152 d'euros, que aniran destinats a diferents projectes de recerca biomèdica relacionada amb el càncer. Amb aquesta xifra, aquesta campanya «es converteix en la marató de TV mundial que més fons recapta per habitant, posició que fins ara ocupava la marató de la TV francesa. A Catalunya, s'han recaptat 1,33 € per habitant, enfront dels 1,23 € del programa a França. (<http://www.tv3.cat/actualitat/494940/10113152-deuros-per-obrir-noves-vies-en-el-tractament-i-la-curacio-del-cancer>).

La Marató de TV3 és un projecte solidari impulsat per la Televisió de Catalunya i la Fundació La Marató de TV3 i està enfocat a l'obtenció de recursos econòmics per a la investigació científica de malalties que encara no tenen cura. Però la Marató de TV3 va més enllà de la recaptació de fons. Busca sensibilitzar la població catalana sobre les malalties de què tracta i potencia la investigació científica per a prevenir-les i/o curar-les. Per a la Marató és tan important la recaptació de diners com la divulgació científica, la conscienciació i l'educació de la societat en la cultura científica.

El programa de televisió se celebra cada any pel mes de desembre, dura aproximadament unes quinze hores en directe i el segueixen més de tres milions de persones. Durant tot el dia, més de 2.400 voluntaris i voluntàries distribuïts entre les quatre seus telefòniques atenen les trucades dels espectadors que volen fer donatius, en una mostra inigualable de civisme i solidaritat, una tasca inestimable sense la qual la Marató no seria possible. La Marató genera una mobilització ciutadana tan extraordinària que s'ha consolidat com una gran festa de solidaritat a Catalunya (<http://www.tv3.cat/marato>).

- L'evolució del Tercer Sector Social català en els darrers anys ha estat marcada pel creixement i la consolidació, fet que també demostra una capacitat important de solidaritat per part d'una gran part de la ciutadania. Adjuntem a continuació una taula comparativa del nombre d'entitats socials registrades a Catalunya els anys 2003 i 2009, segons l'Anuari del 2009 del Tercer Sector Social de Catalunya.

TAULA 1. Entitats socials de Catalunya

Ítem	2003	2009
Nombre d'entitats	Més de 5.600	Entorn de 7.500
Volum econòmic	Quasi un 1% del PIB de Catalunya	Un 2,8% del PIB de Catalunya
Nombre de persones contractades	Més de 52.000	Més de 100.000
Nombre de persones voluntàries	Més de 155.000	Més de 245.000
Nombre de persones destinatàries	Més d'1.000.000	Més d'1.700.000

FONT: Anuari 2009 del Tercer Sector de Catalunya

07.02/ DIUEN QUE: «ELS CATALANS SÓN TANCATS»

La idea que els catalans són persones tancades està força estesa per tot l'Estat espanyol. Es diu que els catalans tenen un caràcter molt més similar als habitants dels països del Nord d'Europa i s'allunyen, per tant, del caràcter mediterrani que defineix més la Península.

En les enquestes del CIS aquesta concepció no ha variat al llarg dels anys. En una de les darreres investigacions dutes a terme pel CIS sobre «Identitats, actituds i estereotips en l'Espanya de les Autonomies», es fa patent el fet que els catalans es veuen com a persones tancades (13,9%); lligat a aquesta característica, també es diu que els catalans són persones individualistes, serioses, antipàtiques, desconfiades, conservadores, fredes i tímides. Totes aquestes característiques són les que, per alguns espanyols, configuren el caràcter tancat que defineix el poble català.

Un dels motius pels quals es diu que els catalans són persones tancades és perquè moltes persones pensen que només utilitzen la seva pròpia llengua. Això fa referència al projecte d'Immersió Lingüística, d'acord amb el qual, en l'àmbit educatiu els nens fan totes les classes en català (excepte les de castellà i anglès, evidentment).

Un altre dels motius pels quals s'afirma que el poble català és tancat és la seva voluntat de conservació i promoció de la seva cultura en un sentit general (llengua, institucions i tradicions). Davant d'aquesta voluntat, moltes persones consideren els catalans com a persones individualistes, separatistes i tancades en la seva pròpia cultura. Certament, el poble català valora i estima molt la seva cultura, prohibida i perseguida en diverses èpoques, i en molts casos la reacció davant aquesta defensa de la cultura, les institucions i les tradicions, així com davant la reivindicació del dret a decidir sobre el seu futur com a poble per a esdevenir un Estat sobirà, és considerar els catalans com un poble tancat en ell mateix.

Algunes de les qualificacions recollides en l'estudi del CIS foren debatudes en un grup de discussió que, a mode de «contrast qualitatiu» generador d'hipòtesis que poguessin il·luminar els resultats,

va tenir lloc en el CIS, organitzat per Àlicia Kaufmann i amb l'assistència d'experts en ciències socials i de persones provinents de diverses Comunitats Autònomes. Com a causes possibles d'aquestes qualificacions es van assenyalar la pretesa discriminació d'aquelles persones que no saben el català, la incomprensió del significat del concepte d'identitat i fins i tot l'autosuficiència amb què a vegades es comporten alguns sectors de la ciutadania catalana.

– Històricament el territori que actualment conforma Catalunya ha estat una terra de pas i d'acollida, ja que al llarg del temps diversos pobles han confluït en el seu territori per diferents raons polítiques, econòmiques i socials, entre altres: en un passat remot foren els ibers, grecs, cartaginesos, romans, visigots, musulmans i francesos els que passaren per terres catalanes o s'hi van instal·lar. Més recentment, a mitjan segle XX, andalusos, extremenys, murcians i gallecs van venir a Catalunya cercant noves oportunitats. En els darrers vint anys, a cavall d'un augment exponencial i global en els fluxos d'informació, capitals i poblacions, han estat els marroquins, llatinoamericans, romanesos, pakistanesos i xinesos els que s'han instal·lat en terres catalanes, a més de persones de moltes altres nacionalitats. Així, doncs, en observar la història demogràfica de Catalunya és fàcil constatar que aquest territori ha estat històricament una terra d'acollida, amb la qual cosa el suposat tancament que caracteritza els catalans queda desmuntat per la força dels fets.

– Entre 2005 i 2009 el nombre de viatges dels habitants de Catalunya va registrar un augment del 43%, tant dins l'Estat espanyol com a d'altres països del món, segons dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) (<http://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=558&lang=es>), tendència que s'ha mantingut en els anys posteriors. Tanmateix, de tots els viatges realitzats pels catalans l'any 2009 (12.261), més del 79% van ser per motius d'oci o vacances. Aquestes xifres manifesten l'interès dels catalans per conèixer altres realitats del món, més enllà de la seva terra, i connectar-hi.

– Catalunya té una de les economies més exportadores de l'Estat espanyol. Segons un informe de l'Agència Tributària d'Espanya, malgrat la crisi econòmica que afecta el país, a gener del 2012 les exportacions catalanes representaven el 26,8% del total d'exportacions de l'Estat, la qual cosa la converteix en la primera comunitat autònoma en l'índex d'exportacions. Aquesta dada expressa l'interès dels catalans per generar negocis amb altres països, tret que ha estat una de les seves característiques principals des de fa segles, tal com s'indica en la introducció d'aquest capítol.

07.03/ DIUEN QUE: «ELS CATALANS SÓN INDIVIDUALISTES»

Hi ha una tendència a pensar que els catalans són individualistes, que no els agrada relacionar-se socialment, i que es creuen millors que la resta de la gent.

A finals dels anys setanta i principis dels vuitanta, el diari Avui va realitzar una sèrie d'entrevistes a importants personalitats del món català de la cultura, la política, la religió i l'empresa, als quals, entre altres coses, demanava per les característiques principals que defineixen el caràcter català. La segona característica més esmentada va ser l'individualisme (assenyalada pel 40% dels entrevistats). Aquesta enquesta va ser recollida pel catedràtic de ciències polítiques Joan Subirats en l'article «Valoració de judicis sobre el caràcter català» (1982).

Anys més tard el diari 20 minutos publicava el dia 13 de novembre del 2009 els resultats de l'estudi «Percepción del capital social en Cataluña», realitzat pel Centro de Estudios de Opinión (CEO), del qual treia com a conclusió que «los catalanes son hedonistas, individualistas y confiados». En el cos de la notícia hi afegia: «Los catalanes participan muy poco en asociaciones, pero sí lo hacen en entidades deportivas o lúdicas; son confiados, pero con pocas relaciones sociales, individualistas y solidarios puntualmente; y pese a ser mediterráneos, tienen un perfil cercano al de las sociedades protestantes del norte de Europa»

(<http://www.20minutos.es/noticia/565314/0/catalanes/hedonistas/individualistas/>).

— Entre els anys 1999 i 2000 l'Institut Europeu de la Mediterrània va fer a Catalunya una «Encuesta de valores» com a part de l'estudi sobre el tema que s'estava realitzant a tot Europa. A partir dels resultats d'aquella recerca, l'antropòloga Maria-Àngels Roque va escriure l'article «Cataluña: potencialidad social e individualismo» que va publicar el 2005 als Quaderns de la Mediterrània. En aquell document, l'experta explica que l'individualisme és un tret característic de les societats contemporànies (postmaterialistes), per la qual cosa no sorprèn que en el poble català aquest valor tingui cabuda. En aquesta línia precisa que en el cas català, aquesta característica va de bracet amb altres elements que li donen un caire diferent. Concretament, Roque sosté:

«(...) la sociedad catalana es fuerte en unas dimensiones que pueden ayudar a la formación de capital social, es decir, potencia unas condiciones favorables a la cooperación e integración social, con una mayor confianza social y menos segregacionismo, concede una elevada relevancia a los grupos primarios y a las relaciones interpersonales reaccionando contra la uniformidad de la globalidad y raíz de la emergencia del localismo; y presenta actitudes favorables a la igualdad y la democracia, a partir de un mayor igualitarismo» (p. 83).

L'enquesta europea de valors realitzada l'any 2009 confirma aquesta tendència. En el text «Valors tous en temps durs. La societat catalana en l'Enquesta Europea de Valors 2009» (Editorial Barcino, Barcelona 2011) es diu que a Catalunya «l'individualisme admet una àmplia graduació (...) en funció de la seva major o menor implicació social. En aquest eix un extrem estaria format per l'individualisme totalment desproveït de lligams col·lectius, mentre que l'altre extrem assenyalaria actituds d'implicació social i comunitària, la preponderància de la cohesió social per damunt de la llibertat individual i, per tant, un cert nou comunitarisme (...)» (ps. 304-305).

— Tal com hem indicat uns paràgrafs abans, en un article de 1982, Joan Subirats es referia críticament al suposat individualisme dels catalans assenyalant que es tracta d'un estereotip probablement conformat en l'Estat espanyol des d'un posicionament que critica la reivindicació de sobirania del poble català, la qual és qualificada com a «separatista»; és a dir, es vincula de manera directa la voluntat social de sobirania amb una característica de personalitat del poble. Per desmuntar aquesta idea fa referència a la història política de Catalunya, en la qual els ideals comunitaris i socialistes han tingut molta força en diferents moments. Si Catalunya fos individualista — es pregunta Subirats—, quin sentit tindria «una doctrina socialista, que lluny de potenciar aquestes diferències individuals el que intenta és reduir-les?».

En la mateixa línia, i traslladant aquesta reflexió al moment actual, la hipòtesi de l'individualisme català queda desacreditada davant les nombroses iniciatives i moviments socials que en l'última dècada han emergit des de diferents sectors de la societat catalana per defensar els interessos de tota la ciutadania i/o els drets de les minories, com ara el moviment pels «sense papers» o més recentment, les diverses organitzacions que treballen per evitar els desnonaments, entre altres.

– A la jornada de treball organitzada per l'Institut Diversitas el 17 de juliol del 2012, anomenada «Rumors i estereotips sobre els catalans», les persones assistents (que eren d'origen català, llatinoamericà i de la resta de l'estat espanyol) van coincidir en l'afirmació que el suposat individualisme dels catalans no és real, ja que en l'actualitat hi ha nombroses experiències que demostren el compromís social dels catalans a diferents nivells (associacions, fundacions, moviments, etc.), així com del seu interès i obertura per relacionar-se amb les persones que formen part del seu entorn.

– A Catalunya, i especialment des dels anys vuitanta, hi ha una important participació de la ciutadania en diferents activitats de voluntariat. El mateix Departament de Benestar i Família de la Generalitat esmenta les següents característiques com a pròpies de la persona voluntària, entre altres:

- Actua a favor dels altres o de la comunitat en general.
- És solidària i compromesa amb el seu entorn, comunitat i societat.
- Actua de manera altruista i gratuïta.

- És una persona sensible a les mancances i necessitats de la societat i l'entorn enteses com un global.
- Decideix, des d'unes opcions i conviccions personals, passar a l'acció per donar resposta a aquestes mancances i necessitats.

Segons l'informe «Els catalans i el voluntariat» del Departament de Benestar i Família de la Generalitat de Catalunya i l'Institut Català del Voluntariat (2001), un 13,1% dels catalans majors de setze anys realitzen alguna activitat voluntària. Aquest fet denota la generositat de la seva població.

POBLACIÓ	2000	1996
Voluntaris	670.000	500.000
Permanents	425.000	385.000
Per projecte	312.000	450.000

– Una altra evidència que desmunta l'estereotip del suposat individualisme dels catalans és la seva llarga tradició cooperativa. De fet, si observem la història del cooperativisme a Espanya, trobem que les primeres cooperatives de l'Estat es van crear a Catalunya i València, i una de les pioneres és la Cooperativa Econòmica Palafrugellenca, fundada a Girona el 1865. Més recentment, l'any 2009 a Catalunya hi havia 3.952 cooperatives, segons dades del Departament de Treball recollides en l'informe «Treball d'investigació per a la promoció, la creació i el desenvolupament de les cooperatives de serveis i consum com a model empresarial en l'actual context econòmic de Catalunya» elaborat l'any 2010 per la Generalitat de Catalunya.

SOBRE CATALUNYA

Catalunya està situada al nord-est de la Península Ibèrica, a la Mediterrània occidental, com a comunitat autònoma d'Espanya. Ocupa una superfície de 32.000 km². Està situada a la costa nord-est de la Península Ibèrica, limita al nord amb Andorra i França, a l'oest amb Aragó, al sud amb el País Valencià i a l'est amb el mar Mediterrani. Amb una població de 7.565.603 habitants, segons les estimacions de l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) de mitjan 2012, és la segona comunitat autònoma més poblada d'Espanya, i agrupa el 51,55% de la població total de les comunitats en les quals el català és llengua pròpia.

Catalunya gaudeix d'un clima mediterrani temperat propi de la seva latitud a l'hemisferi septentrional. Tot i així, per la seva variada topografia té una diversitat de climes i trets particulars. Les temperatures mitjanes anuals oscil·len de 0°C als Pirineus, a 17°C a la costa del sud; les temperatures màximes poden arribar a 43°C (a les Garrigues), i les mínimes a -30°C (als Pirineus). Quant a la pluviositat, Catalunya pot dividir-se en dues regions: la Catalunya humida (Pirineus, els Prepirineus, el Subpirineu i alguns illots muntanyosos de la serralada Prelitoral), on se superen els 700 mm anuals, i la Catalunya seca; la resta del territori, on la pluviositat és inferior a 700 mm anuals. La pluviositat té una tendència equinoccial. Al Mediterrani, els estius són secs i hi ha pluges primaverals. Als Pirineus, les precipitacions són abundants durant maig i juny, i els estius, en general, són humits.

La població catalana en l'actualitat supera els set milions d'habitants. Segons l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) la població de Catalunya el 2005 era de 6.995.206 habitants, el 15,9% del total de la població espanyola. D'aquests, 603.636 o el 8,9% eren estrangers, el 22,3% del total d'estrangers que habiten a Espanya. Aproximadament 1,5 milions viuen a la capital, la ciutat de Barcelona (el 22,8% de la població de Catalunya); i cinc milions viuen a l'àrea metropolitana de Barcelona (el 72,7% de la població total de Catalunya), circumstància que la fa una de les àrees metropolitanes més grans d'Europa. Per contra, les zones més despoblades de Catalunya són les comarques pirinenques.

La taxa de natalitat el 2005 era de l'11,6% i la taxa de mortalitat, del 8,9%. La taxa de creixement poblacional era del 2%. Pel que fa a la piràmide d'edats, el grup més nombrós es troba entre vint i cinquanta anys d'edat, i, com és el cas de la majoria de les societats europees benestants, es percep un envelliment substancial de la població (és a dir, la franja dels ancians cada vegada és més gran) i, alhora, un increment en l'esperança de vida, que arriba a vuitanta anys.

Amb un producte interior brut de 200.111 milions d'euros (2010), l'economia catalana és la primera de les comunitats autònomes d'Espanya. Pel que fa al PIB per càpita, Catalunya se situa a la quarta posició, després de Navarra, el País Basc i la Comunitat de Madrid, amb 27.053 € (2010), superior a la mitjana espanyola de 22.152 €, i a la mitjana de la Unió Europea, de 24.486 €. Catalunya és una de les comunitats en les quals s'ha incrementat més l'atur l'últim any, en créixer en 98.400 el nombre d'aturats respecte al mateix trimestre de l'any 2011, un 13,26% més. El nombre d'homes ocupats a Catalunya és d'1.539.200 i el d'aturats 455.200; la taxa d'atur és del 22,82%, i la d'activitat, del 68,89%. Les dones ocupades són 1.345.300 i les que estan a l'atur 385.200; entre elles, la taxa d'atur és del 22,26%, i la d'activitat, del 55,87%.

Nom complet:

Catalunya

Continent:

Europa

Govern:

monarquia parlamentària

Festa nacional:

11 de setembre (Diada)

Cap d'Estat:

rei Joan Carles I

Cap de govern:

Artur Mas (CiU)

Població:

7.539.618 habitants

Idioma oficial:

català, castellà i occità (variant aranesa)

Religió majoritària:

catolicisme

Moneda: euro**Superfície:** 32.106,5 km²

PER A SABER-NE MÉS...

BIBLIOGRAFIA

ELZO, J. i CASTIÑEIRA, À. (2011), *Valors tous en temps durs. La societat catalana en l'Enquesta Europea de Valors 2009*. Editorial Barcino, Barcelona.

ESTEVA FABREGAT, C. (1997), "La cuestión nacional catalana en la España contemporánea", *Alteridades* 7 (14), ps. 35-53.

GENERALITAT DE CATALUNYA (2010), *Treball d'investigació per a la promoció, la creació i el desenvolupament de les cooperatives de serveis i consum com a model empresarial en l'actual context econòmic de Catalunya*. Document intern no publicat.

GOULA, J. (1995), "Cataluña, la gran fábrica de empleos" en *La Vanguardia*, 25 de Marzo, Barcelona, 1995.

SANGRADOR GARCÍA, J. L. (1994), *Identidades, actitudes i estereotipos de la España de las Autonomías. Opiniones i actitudes*, CIS (Centro de Investigaciones Sociológicas), Madrid, diciembre 1994.

SANGRADOR GARCÍA, J. L. (1981), *Estereotipos de las nacionalidades y naciones de España*. CIS (Centro de Investigaciones Sociológicas), Valladolid, 1981.

PÀGINES WEB

<http://entendercatalunya.tripod.com/catalanofobia.html>

<http://e-barcelona.org/index.php?name=News&file=article&sid=7168>

<http://apuntem.cat/>

<http://www.raco.cat/index.php/Pedralbes/article/viewFile/101633/167706>

<http://www20.gencat.cat/portal/site/culturacatalana>

<http://mundobarcino.blogspot.com.es>

<http://www.intercat.cat/es/info/pistes.jsp>

http://www.pasosonline.org/Publicados/6108/PS0108_4.pdf

http://ccaa.elpais.com/ccaa/2012/10/26/catalunya/1351236636_317200.html

<http://es.wikipedia.org/wiki/Cataluña>

http://www.observatoritercersector.org/pdf/publicacions/2010-04-28_Anuario09.pdf

<http://www.voluntariat.org/Elvoluntariata-Catalunya/Marcderefer%C3%A8ncia.aspx>

tercera part

**ENTITATS
MEMBRES**
de la Xarxa
Antitumors

Llistat d'entitats

ACATHI

Associació Catalana per la Integració d'Homosexuals, Bisexuals i Transsexuals Immigrants

Pg. Enric Sanchís, 12 - Centre Cívic Bon Pastor.
08030 Barcelona
T. 93 314 79 47
www.acathi.org

ACESOP - Associació Cultural Educativa Social i Operativa de Dones Pakistaneses

C/ del Carme, 34, Ppal 1ra. 08001 Barcelona
T. 93 185 56 80
www.acesop.cat | www.acesop.blogspot.com

ACOMI Asociación Conecta Migraciones

C/ Rocafort, 223, 1er 1ra. 08029 Barcelona
www.acomi.org

ACULCO Barcelona - Asociación Sociocultural y de Cooperación al Desarrollo por Colombia e Iberoamérica

T. 91 598 23 14. (teléfono central en Madrid)
www.aculco.org

Àmbit d'Investigació i Difusió Maria Corral

C/ Roger de Llúria, 89, 2on 1ra. 08009 Barcelona
T. 93 272 29 50
www.ambitmariacorral.org

AMIC - UGT

Rambla Santa Mònica, 10. 08002 Barcelona
T. 93 304 68 41 (AMIC-UGT Rambles)
www.associacioamic.cat

AMPA CEIP Àgora

C/ Marne, 2. 08042 Barcelona
T. 93 359 62 80
blocs.xtec.cat/ceipagora/

AMPA Escola La Marbella

Pl. Sant Bernat Calbó, 2. 08005 Barcelona
<http://xtec.cat/ceiplamarbella/>

Apropem-nos

(Xarxa d'entitats, serveis i persones)

C/ Pallars, 277, 2on (Centre Cívic Can Felipa).
08005 Barcelona
T. 93 256 38 72
www.apropemnos.wordpress.com

Artibarri

C/ Romaní, 6. 08042 Barcelona
T. 93 354 87 21
www.artibarri.org

Asociación Codesarrollo Winay

C/ Eduard Tubau, 10-12, 2on 2na. 08016 Barcelona
T. 651 19 50 03
<http://winayperu.wordpress.com/>

Asociación Cultural “La Indomable”

CC Zona Nord . Av dels Rasos de Peguera, 19-25. 08033 Barcelona
T. 606 05 43 30

Asociación Cultural elParlante

C/ Amilcar, 109, 3ra. 08032 Barcelona
T. 663 44 93 66 / 617 11 53 09
www.elparlante.es

Asociación Cultural Juvenil A lo Bicien

www.alobicien.com
bicien_el_movimiento@hotmail.com
alobicien00@hotmail.com

Asociación Cultural Social Arte Culinario de Honduras y Amigos de Catalunya

C/ d'Elkano, 24. 08004 Barcelona
<http://honducat.blogspot.com/>
T. 934432793 // 686442393
ceiba46@hotmail.com // bcnhn@hotmail.com

Asociación de Dominicanos Residentes en el Maresme

Passatge de les Mimoses, 13. 08293 Barcelona
T. 688 34 74 13

Asociación de Mujeres Colombianas Unidas

C/ Sagrera, 127, local 1. 08027 Barcelona
T. 93 243 34 58
www.fedascat.org

Asociación de Paraguayos y Amigos del Paraguay

Nou de Sant Francesc, 15. 08002 Barcelona
www.asociaciondeparaguayos.org
junta@asociaciondeparaguayos.org

**Asociación de Promoción y Desarrollo
Social Plataforma Q'atary Perú**

www.qataryperu.org
T. 687271791 / 659210696
qatary@qataryperu.org

Asociación de Uruguayos en Catalunya

c/ Lluís Borrassà s/n 08019
T. 932780023
auc@auc.cat // r.correa@auc.cat
www.auc.cat

**Asociación Intercultural Lationamericana
Dosmundosmil**

Nou de Sant Francesc, 15. 08002 Barcelona
T. 93 192 41 14 / 615 58 11 64
www.dosmundosmil.es

Asociación Mujeres Latinas sin Fronteras

C/ Elisa, 23. 08023 Barcelona
T. 93 417 02 73

**Asociación Sociocultural Dominicana
(ASOCDOM)**

C/ Calàbria, 120, 2on 2na. 08015 Barcelona
T. 608 31 66 51
<http://asocdom.blogspot.com/>

ASOCROM

Associació Romanesa de Catalunya

C/ Villarroel, 10, baixos. 08011 Barcelona
T. 93 423 91 33
www.asocrom.org

Associació AMISI

C/ Luz Casanova, 8-10. 08042 Barcelona
T. 608 23 60 52
www.amisi.org

Associació Col·lectiu Paso a Paso

C/ Regomir, 3. 08002 Barcelona
T. 677 21 24 16
www.colectiupasoapaso.wordpress.com

Associació Cultural i Social Bac de Roda

Camí Antic de València, 96-106. 08005 Barcelona
T. 93 303 24 47
www.cerbacderoda.org

Associació Cultural Thioassane Barcelona

kerthioassane.wordpress.com
tania@taniaadam.com
tania.safura@gmail.com
kerthioassane@gmail.com

Associació de Dones HEURA

C/ Selva de Mar, 215, 5a planta. 08020 Barcelona
T. 96 256 57 79
www.edaverneda.org

**Associació de dones Musulmanes a
Catalunya**

T. 697 69 19 64
info@admac.es
www.admac.es

Associació de Persones Participants ÀGORA

C/ Selva de Mar, 215, 5a planta. 08020 Barcelona
T. 93 256 57 79
www.edaverneda.org

Associació de Veïns de Trinitat Vella

C/ de la Mare de Déu de la Llorda, 10. 08033
Barcelona
T. 932 741 958

Associació de Veïns i Veïnes de Roquetes

C/ Cantera, 59, baixos. 08042 Barcelona
T. 93 442 57 73 609 94 39 70
www.puntintercanvi.org

**Associació de Veïns Turó de la Peira-
Vilapiscina**

Pg. de la Peira, 37, Local 12. 08031 Barcelona
T. 93 408 21 63

Associació Som.cat

C/de l'Ebre, 14. 08901 L'Hospitalet de Llobregat

Associació Tècnics en Immigració

Passeig de Sant Joan, 26, 3r. 1. 08003 Barcelona
info@tecnicoseninmigracion.org
www.tecnicoseninmigracion.org

Associació WAFAE

C/ Jordi Girona, 1-3, Edifici Omega, despatx 207.
08034 Barcelona
T. 93 337 61 13 / 93 413 75 92
www.wafae.org

Bona Voluntat en Acció

C/ Roser, 99, baixos. 08004 Barcelona
T. 93 441 93 61 658 91 99 93
www.buenavoluntad.org

Cáritas Diocesana Barcelona

Via Laietana, 5, Entr. 1ra. 08003 Barcelona
T. 93 344 69 00
www.caritasbcn.org

Casa Àsia

Diagonal, 373. 08008 Barcelona
T. 93 368 08 36
www.casaasia.es

Casa Eslava

C/ Provença, 529, 1er 4^a. 08025 Barcelona
T. 622 615 769
www.casaeslava.cat

Casal de Barri Congrés - Indians

C/ Manigua, 25-35. 08027 Barcelona
T. 93 351 39 53

Casal de Gent Gran Mediterrània

C/ Conreria, s/n. 08003 Barcelona
T. 932563322
civicbarceloneta@teleline.es

Casal de Joves Palau Alòs

C/ Sant Pere més Baix, 55. 08003 Barcelona
T. 93 268 12 24

Casal dels Infants per l'Acció Social als Barris

C/ Junta de Comerç, 16, Ppal. 1ra. 08001 Barcelona
T. 93 317 00 13
www.casaldelraval.org

CCOO del Barcelonés

Via Laietana, 16, 3ra planta. 08003 Barcelona
T. 93 481 28 03
www.conc.cat; www.ccoo.cat/cite/

Centre d'Estudis Africans i Interculturals

C/ Mare de Déu del Pilar, 15, Ppal. 08003 Barcelona
T. 93 319 40 08 / 652 93 70 54
www.centrestudisafrians.org

CEHDA Ghana

C/ Vistalegre, 15. 08001 Barcelona
T. 675 84 52 47
www.cehdaghana.org

Centre Bolivià Català

Reina Amàlia, 30-32 àtic 3^a. 08001 Barcelona
T. 934426508 // 678569780
info@centreboliavacatala.cat
www.centreboliavacatala.cat

Centre Cívic Casa Sagnier

C/ Brusi, 61. 08006 Barcelona
T. 93 414 01 95
www.bcn.cat/casasagnier

Centre Cívic**Joan Oliver "Pere Quart"**

C/ Comandante Benítez, 6. 08028 Barcelona
T. 93 339 82 61
www.ccperequart.com

Centre Cívic**Les Corts**

C/ Dolors Masferrer, 33-35. 08028 Barcelona
T. 93 291 64 62

Centre Cultural**Ton i Guida**

C/ Romaní, 6. 08042 Barcelona
T. 93 354 87 21
www.toniguia.org

Centre de Recursos Alternatius**i Pedagògics de Gràcia**

C/ Torrent de les Flors, 69, local 2. 08024 Barcelona
T. 693 90 03 79

Centre EXIL

Av. República Argentina, 6, 4rt 2na. 08023 Barcelona
T. 93 238 57 60
www.centroexil.org

Centre Municipal de Cultura**Popular de Sant Andreu**

C/ Arquímedes, 30. 08030 Barcelona
T. 93 345 23 84

Club Camins Esportius de Sants

C/ Daoíz i Velarde, 30. 08028 Barcelona
T. 934226770
carlesmireia.87@gmail.com
www.crospopulardesants.cat

Comissió Catalana**d'Ajuda al Refugiat**

C / Junta de comerç, 26. 08001 Barcelona
T. 933 01 25 39
www.ccar.cat

Confederació de Comerç de Catalunya

Via Laietana, 32, 2on. 08003 Barcelona
T. 93 491 06 00
www.confecom.cat

Connectats. SCCL

C/ Torrijos, 68. 08012 Barcelona
T. 93 415 42 41
www.connectats.org

Consell de la Joventut de Barcelona

C/ Gran de Gràcia, 190-192 (Espai Jove La Fontana). 08012 Barcelona
T. 93 265 47 36
www.cjb.cat

Coordinadora d'entitats del Poble Sec. Poble-Sec per a Tothom

C/ Concòrdia, 33; C/ Elkano 24. 08004 Barcelona
T. 93 324 85 38
www.poblesec.org

Coordinadora per a la Inserció Sòciolaboral Anem per Feina

C/ Guàrdia, 11, baixos. 08001 Barcelona
T. 93 443 30 40
www.anemperfeina.org

El Moviment per la Pau

C/ Pere Verges, 1 (edifici Piramidó) local 9-10
T. 933057173 / 616576439
catalunya@mpdl.org
www.mpdl.org

Esbart Floklòric d'Horta

C/ Feliu i Codina, 7. 08031 Barcelona
T. 649 18 54 22
www.esbart.lluisoshorta.cat

Espai d'Inclusió i Formació Casc Antic (EICA)

C/ Comerç, 42, baixos. 08003 Barcelona
T. 93 268 49 43
<http://eicablog.wordpress.com/>

FACEPA Federació d'Associacions Culturals i Educatives de Persones Adultes

Via Laietana, 41, 1er 1ra. 08003 Barcelona
T. 93 315 29 69
www.facepa.org

FECCOM

Pg. Sant Joan, 26, 3er 2na. 08010 Barcelona
T. 93 112 97 52 / 663 15 53 46

FEDELATINA – Federación de Entidades Latinoamericanas de Catalunya

C/ Nou de Sant Francesc, 15. 08002 Barcelona
T. 93 192 41 14
www.fedelatina.org

Forn de teatre Pa' tothom

C/ Lluna 5, baixos. 08001 Barcelona
T. 93 442 92 82
www.patothom.org

Fundació Adsis

C/ Lugo, 61. 08032 Barcelona
T. 93 357 75 75
www.fundacionadsis.org

Fundació Babel Punto de Encuentro

C/ Mare de Deu del Pliar, 15, Ppal. 08003 Barcelona
T. 93 295 57 93
www.babelpuntodeencuentro.org

Fundació Ciutadania Multicultural – Mescladís

Plaça Sant Pere, 5. 08003 Barcelona
T. 93 295 50 12
www.mescladis.org

Fundació Desenvolupament Comunitari FDC

La Fàbrica del Sol, Pg. Salvat Papasseit, 1, 1er pis. 08003 Barcelona
T. 93 268 04 77
www.fdc.cat

Fundació Guné

Via Augusta, 120, 1er 1ra, despatx 11. 08008 Barcelona
T. 93 368 34 00
www.fundaciogune.org

Fundació La Roda d'Accions Culturals i del Lleure

C/ de la Sèquia, 9-11, baixos. 08003 Barcelona
T. 93 414 72 01
www.fundaciolaroda.cat

Fundació Privada Trinijove

C/ del Turó de la Trinitat, 17. 08033 Barcelona
T. 93 360 24 03 / 93 345 92 21
www.trinijove.org

Fundació Social del Raval

C/ Bisbe Laguarda, 1. 08001 Barcelona
T. 93 443 34 64
www.fsraval.org

Fundació SURT

C / Guàrdia 14 baixos Barcelona 08001 933428380
surt@surt.org
<http://www.surt.org/portada.html>

Fundació Tot Raval

Pl. Caramelles, 8, baixos. 08001 Barcelona
T. 93 442 68 68
www.totraval.org

Grup d'Interacció Multicultural Sagrada Família (GIM SA FA)

C / Padilla, 210 (Espai 210). 08013 Barcelona
T. 93 265 36 45
gimsagradafamilia.blogspot.com

INS Joan d'Àustria

C/ Selva de Mar, 211. 08019 Barcelona
T. 93 307 34 02
<http://iesjoandaustria.org>

Institut XXVena Olimpiada

Carrer de la Dàlia, 2 bis. 08004 Barcelona
T. 932890630
8047431@xtec.cat

**Interculturalitat i Convivència,
Coordinadora Intercultural d'Associacions**

Pg. Sant Joan, 26. 08010 Barcelona
T. 93 304 24 48

La Xixa Teatre

C/ Dr. Dou, 16, Ppal. 1ra. 08001 Barcelona
T. 625 27 72 63
<http://laxixateatre.wordpress.com/>

LibreRed.net (Diario digital alternativo)

T. 699 41 63 92
www.librered.net

Omnium Cultural

C/ Diputació, 276, Ppal. 08009 Barcelona
T. 93 319 80 50
www.omnium.cat

PIAD Horta-Guinardó

C/ Lepant, 385, 1ra. 08025 Barcelona
T. 93 420 00 08
www.bcn.cat/dones

PIAD Sants-Montjuïc

Pl. Del Sortidor, 12. 08004 Barcelona
T. 93 443 43 11
www.bcn.cat/dones

Pla Comunitari de Ciutat Meridiana

C/ del Pedraforca, 2. 08033 Barcelona
T. 685 38 93 13

PIMEC COMERÇ

C/ Viladomat, 174. 08015 Barcelona
T. 93 496 45 60
www.pimec.org

Pla Comunitari del Casc Antic

C/ Comerç, 42. 08003 Barcelona
T. 93 310 21 42
www.placomunitaricascantic.org

Pla de Barris de la Barceloneta

C/ de Balboa, 36. 08003 Barcelona
T. 93 310 35 13
www.barcelonetapladebarris.cat

Pla de Barris del Raval Sud

C/ del Pintor Fortuny, 17-19. 08001 Barcelona
T. 93 343 54 54
www.ravalsudpladebarris.cat

**Plataforma Cultural AMA:
Arte-Movimiento-Acción**

T. 932 564 633
interculturalitat@bcn.cat
www.arte-movimiento-accion.blogspot.com

Plataforma d'Entitats de Roquetes

C/ Cantera, 59 baixos. 08042 Barcelona
T. 93 359 65 72

Plataforma Vecinal Trinitat Vella

T. 93 274 07 02
joseplaconte@hotmail.com
www.bcnantirumors.cat

**Programa Nous Veïns i Veïnes del districte
d'Horta-Guinardó**

Ronda del Guinardó, 113. 08041 Barcelona
T. 93 450 39 87
www.nousveins-hg.cat

Prouracisme.org

C/ Hospital, 49 pral. 08001 Barcelona
T. 933010597
sensibilitzacio@sosracisme.org
<http://portal.prouracisme.org/>

RAI Recursos d'Animació Intercultural

C/ Carders 12, Ppal. 08003 Barcelona
T. 93 268 13 21
<http://rai.pangea.org/>

**Secretariat d'Entitats de Sants, Hostafrancs i
La Bordeta**

C/ Sants, 79. 08014 Barcelona
T. 93 291 89 41
www.secretariat.cat; www.secretariat.cat/taula-intercultural

Secretariado Gitano

C/ Segadors, 2, 6è.

T. 932745583

fsgbarcelona@gitanos.org

<http://www.gitanos.org/zonas/cataluna/index.html>

Som Llatins

C/ Maximí Fornés, 50, 1ra Planta. 08191

Barcelona

T. 93 588 46 14

www.somllatins.com

SOS Racisme - Catalunya

C/ Hospital, 49, Ppal. 08001 Barcelona

T. 93 301 05 97

www.sosracisme.org

Surt. Fundació de Dones. Fundació Privada

C/ Guàrdia, 14, baixos. 08001 Barcelona

T. 93 342 83 80

www.surt.org

TEAC. Taller Ecuatoriano de Arte y Cultura

T. 619 51 89 96

www.teacbarcelona.es

Turó Acció SocioCultural (TASC)

Pg. Fabra I Puig, 274-276 (Can Basté). 08031

Barcelona

T. 93 420 13 83

www.canbaste.com

VINCLE

C/ de la Marina, 164, Ppal. 2na. 08013 Barcelona

T. 93 268 79 39

www.vincle.org

Xarxa 9 Barris Acull

Via Favència, 288, Edifici A. 08042 Barcelona

T. 93 276 89 96

www.9bacull.org

MANUAL [ANTI]RUMORS

Material
elaborat per:

institut
diverSitas
àmbit maria corral

Amb la
col·laboració
de:

UAB
Universitat Autònoma
de Barcelona

Amb el
suport
de:

Ajuntament de
Barcelona

